

В ГАРМОНІЇ З ПРИРОДОЮ

**Збірник
еколого-натуралістичних заходів,
шкільних свят**

Управління освіти Хмельницької обласної державної адміністрації
Хмельницький обласний інститут удосконалення вчителів
Хмельницький обласний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді

В ГАРМОНІЇ З ПРИРОДОЮ

(Збірник еколого-натуралістичних заходів, шкільних свят)

Хмельницький

1998р.

УДК 37.033

В11

В гармонії з природою.

Збірник еколого-натуралістичних заходів, свят за редакцією директора Хмельницького обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді Климчука В.В.

Збірка сценаріїв присвячена 75-річчю юннатівського руху в Україні та 50-річчю створення Хмельницької обласної станції юннатів.

Збірник має на меті сприяти екологічному вихованню дітей та учнівської молоді, формуванню їх екологічної культури, гармонії відносин з природою, розвитку творчості, фантазії тощо.

В ньому вміщені поради щодо проведення годин милування природою, сценарії та розробки дитячих ранків, свят, конкурсів, ігор, вікторин, уроків спілкування з природою, складених та апробованих педагогами навчально-виховних закладів області.

Укладачі: Іова В.Ю., методист Хмельницького ОІУВ,
Красномовець Л.В., зав. кабінетом виховної роботи ОІУВ,
Степанець Г.І., зав. відділом ХОЕНЦУМ,
Редзинець З.В., методист ХОЕНЦУМ.

Рецензенти: Соловей М.В., начальник відділу позанавчальної виховної роботи управління освіти облдержадміністрації,
Павлюк Г.В., заступник директора ХОЕНЦУМ.

Друкується за рішенням ради Хмельницького ОІУВ.

Відповідальний за випуск Берека В.Є., заступник начальника управління освіти Хмельницької облдержадміністрації.

В $\frac{4108020000-02}{233-99}$

ХОЕНЦУМ, 1999.

Вступ.

Одним із важливих напрямків національної системи виховання є формування екологічної культури, гармонійних відносин людини з природою. Проблема бережливого ставлення до природи, охорони навколишнього середовища, поліпшення екологічної ситуації є досить актуальною для нашої області, для України і для всієї планети. Необхідно якомога швидше виховати покоління людей з новим екологічним мисленням, які б свято берегли землю, ліс, воду, повітря, шанобливо і дбайливо ставились до природи.

Формування екологічної культури як цілісного процесу включає правовий, моральний, духовний, етичний та естетичний компоненти, які знаходять відображення в основних видах діяльності школярів – навчанні, праці і грі.

Основи екологічної культури (екологічного мислення, екологічної етики та моралі) закладаються в процесі навчально-виховної та позаурочної роботи. Великі можливості для цього мають навчальні курси “Навколишній світ”, “Природознавство”, “Охорона здоров'я”, “Валеологія”, “Юні натуралісти”, “Рідний край”.

Збірник складається з двох розділів. В першому даються методичні поради до проведення годин милування природою, розроблених Тарасенко І.С. “Дивосвіт” (ММП Центр “Київ”, 1995р.). В другому розділі вміщені сценарії свят, ігор-подорожей, вечорів, ранків, конкурсних програм, складених і апробованих як учителями біології, педагогами-організаторами, класними керівниками, так і керівниками гуртків, методистами Хмельницького обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді.

РОЗДІЛ 1. ГОДИНИ МИЛУВАННЯ ПРИРОДОЮ.

Ефективним засобом екологічного виховання школярів є години милування природою. Готуючись до них, педагог повинен попередньо осмислити своєрідність природи, споглядання якої планується. Потрібно заздалегідь з'ясувати, що зумовлює виразність і своєрідність конкретної пори року. Для осіннього пейзажу це може бути розмаїтість кольорів. Взимку царює форма. Весні притаманні особливий динамізм та багатство звукових характеристик. Таким чином, можна завжди відокремити певну естетичну доміную – переважання конкретних чуттєвих ознак, які надають особливої виразності тому чи іншому природному стану.

Кілька порад до організації та проведення уроків (годин) милування природою:

- технологія таких заходів значно відрізняється від звичайних занять або навчальної екскурсії. Вона розрахована на отримання учнями емоційно-образної інформації про природу;
- не можна перетворювати милування у щоденні чергові вправління. Години варто проводити раз в місяць, пов'язуючи їх із своєрідним станом природи, як-от: листопад, перший сніг, ожеледиця, іній, відлига, льодохід, перші струмочки, повінь, веселки та ін.
- підготовку до таких годин варто розбити на 2 етапи. Спочатку слід визначити об'єкти милування і осмислити їх естетичну виразність. Потім підібрати запитання оціночного характеру, продумати творчі завдання, добрати вірші, казки, загадки, пісні тощо.

Наводимо зразки проведення годин милування природою:

ТЕМА 1. ОСІНЬ.

ТАНОК ОСІННЬОГО ЛИСТЯ.

Провідною естетичною ознакою осінньої пори можна вважати її пишнobarвність. Відбувається справжній карнавал кольорів у природі. Осінь гордо виблискує розмаїттям фарб, що надає їй особливої урочистості. Природа святкує зрілість, і це свято вражає розкішшю та пишністю. Осінь наче всміхається на прощання і охоче дарує свою красу і багатство. Дещо сумно звучить музика листопаду. Осінь сповнена неквапливими замрійливими звуками. Все готується до сну. Природа поринає у спокій, наче в серпанок. Задумлива, замріяна осінь іде по Землі, уособлюючи в собі стиглість, родючість, щедрість...

- Помилуймося граціозними рухами осені. Ось вона неквапливо йде по землі, обтрушуючи дерева та кущі... Як, на вашу думку, краще сказати: осінь ходить (блукає, біжить, танцює, скаче) по гаях? Який вираз влучніше відображає пластику рухів в осінній природі?

Загадка на допомогу:

Сумно у гаях блукає,
Жовті шати одягає,
Золотисту стелить постіль –
Жде сестрицю білу в гості.

(Осінь під час листопаду)

- Чи помічали ви, як листя падає дотолу? Придивіться до осіннього листопаду. Якого настрою надає він пейзажу?

(Можливі відповіді: сумного, журливого, задумливого, замріяного, сонного, загальмованого та ін.).

Допоміжний художній матеріал:

Анатолій Камінчук

Останній листочок

Листя падає	На вербі
Дотолу	Один
Засинає	Листочок.
Гай і поле.	До зими
	Один
	Деньочок!

- Дивіться: на землю тихо впав осінній листочок. Давайте уважно роздивимося його та порівняємо з іншими. Спробуймо знайти серед опалого листя суцільні форми, а також розсічені та складні.

(Можливі “знахідки”: суцільні – береза, верба, липа; розсічені – дуб, клен; складні – каштан, горобина, ясен, акація та ін.).

- Який із знайдених листочків подобається вам найбільше? Чому? Роздивіться його і продовжить думку: “Мій листочок дуже схожий на ...”.

- Що нагадує вам листя берези? На що схожий каштановий лист?

Загадка на допомогу:

Моє листя хитромудре
І не схоже на кружальця,
Моє листя, мов долоні,
Розчепірило п'ять пальців.

(Лист каштана)

- Обмацайте осінні листя. Знайдіть, наприклад, найцупкіший листок.

- А тепер влаштуємо гру “Впізнай листя на дотик”. Умова: із заплющеними очима обмацати листок, проаналізувати особливості його форми та характер поверхні і визначити назву дерева.

- Піднімімо голови і подивімося туди, звідки падає листя. Яка з крон дерев подобається вам найбільше? Чому? Які з них нагадують вам колону, конус, кулю, парасольку, свічку?

- Як ви думаєте, чому вербу називають плакучою, берізку – кучерявою? А чому тополю вважають стрункою, дуб – могутнім, кипарис – гордим?

- Знайдіть у навколишньому пейзажі дерево, яке заслуговувало б назви “богатир”. Поясніть свій вибір.

- Зараз дерева скидають листочки, поступово оголяючи свої віти. Як ви думаєте, що вони відчують, втративши своє золоте вбрання?

Загадка на допомогу:

Тремчу, тремчу – замерзаю,

Холодним всім вітрам

Сорочку золотую

По клаптиках роздам.

(Осінній ліс)

Простежте за польотом осіннього листя. Доберіть дієслова, що влучно передають характер його руху (наприклад: летить, падає, кружляє, в’ється, танцює, пурхає, лине, миготить, майорить та ін.).

Дмитро Павличко

Вітер

Якось вітер ніс листок,

І прикульгував щокрок,

І щокрок відпочивав,

І листок на землю клав.

Так сердешний занеміг,

Ніби ніс він збіжжя міх,

Важко дихав і сопів,

Аж упав, нарешті, в рів.

Я тоді листок підніс,
Але вітер, наче біс
Хап мені його з руки
Та й у поле – навпрошки.
І високо понад лан
Зринув хитрий вітрюган,
Свиснув, крикнув з-під небес, -
І листок у хмарі щез.

Коли, на вашу думку, політ осіннього листя стає схожим на танок? Придивіться як легко злітає з дерева лист, плавно гойдаючись у повітрі від найменшого подиху вітру. Спробуйте повторити його рух. Придумайте танок Осіннього Листя.

Як ви вважаєте, з чим можна порівняти листочки, що спадають з дерев?
(Можливі порівняння: із золотим дощем, із сльозами, з метеликами, з птахами, з парашутиками та ін.).

Загадки на допомогу:

Золоті метелики з дерева летять,
Крильцями своїми сумно шарудять.

(Листопад)

Володимир Лучук

Кленовий вирій

Летіли птахи зелені,
сіли спочивати на клені.
По десять птахів
на кожну вітку,
Сіли весною,
сидять улітку,
А прийде осінь –
запалить крони,

Птахи зелені
стануть червоні.
Зірвуться з віток
у мжичці сірій -
полинуть з вітром
в кленовий вирій.

(Листя)

Уважно придивіться до падаючого листя. Спробуйте продовжити думку: “Осінні листочки подібні до яскравих метеликів, тому що...”

А тепер уявіть себе композиторами і спробуйте почути музику листопаду. Давайте разом утворимо мелодію до слів “Жовте листячко летить, під ногами шелестить”.

Помилуймося ще раз прощальним танком природи. Який настрій викликає у вас картина осіннього листопаду? Чи можна сказати, що, скидаючи листочки, дерева вмирають? Про що вони мріють, як ви гадаєте?

Олександр Олесь

Ой, навіщо мені листя,	Краще скину я листочки
Коли вже іде зима,	І тихесенько засну.
Коли холодно вже стало,	Буду спати, буду ждати
І пташок ніде нема.	Сонце, радість і весну!

ТЕМА 2. ЗИМА.

КРИШТАЛЕВИЙ ДЗВІН ЗИМИ.

Зимовий пейзаж приваблює своєю суворою, водночас витонченою красою. Відсутність яскравих кольорів анітрохи не збіднює його виразності. Взимку царюють форма, симетрія, пропорційність. Природа наче навмисне демонструє естетичну довершеність власних витворів. Зима ніби вимудровує нові й нові способи створення гранично виразних образів. Обмерзлі дерева та кучугури снігу перетворюються у чудернацькі скульптурні композиції. Вигадливі морозні візерунки вражають своєю експресією. Німота, заціплення, сонна тиша влучно доповнюють цей казковий вернісаж. Холодна зимова краса наче застигла у нерухомості. Природа завмерла і тихо спочиває до пори, як зачарована красуня.

Вслухайтесь у зиму. Як ви гадаєте, чи можна вважати її беззвучною порою року? Які звуки ви чуєте у зимовій природі?

Який же “голос” у зими – тихий чи голосний? Від чого залежить його гнучкість?

Допоміжний художній матеріал:

По задвірках крутить вітер,
Аж віконниці риплять;

Безмежна тиша навкруги –
ні голосу, ні шуму...

А у нас у грубці дрова
І палають, і тріщать.

(Яків Щоголів)

На все навіяли сніги
якусь глибоку думу.

(Олександр Олесь)

Прислухайтесь до того, як рипить сніг під ногами. Який настрій це навіює?

Порівняйте рипіння снігу та шерех осіннього листя. Чи однакові почуття викликають ці звуки?

Давайте пофантазуємо. Уявіть, що ви чуєте “голос” снігу. Про що він розповідає вам?

А які звуки можна почути в лісі (парку) під час сильного морозу? Чому говорять, що мороз “тріщить”?

Давайте спробуємо “заграти” на крижаних “цимбалах” зими і послухаємо, як дзвенять бурульки, якщо до них доторкнутися паличкою. Якими словами можна охарактеризувати ці звуки?

(Можливі характеристики: звуки чисті, ніжні, ясні, прозорі, кришталеві тощо).

Допоміжний художній матеріал:

Анатолій Качан

Тьохкає крига

Річка сховалась – була й нема:

Замурувала річку зима.

Там, де рибалки спали сіть,

Можна сьогодні пішки ходить.

І розглядати щуку на дні,

Наче крізь чисту шибку в вікні.

Там, де недавно латаття цвіло,

В гості побігла стежка в село.

І розмальовують лід ковзани

Там, де гойдала хвиля човни.

Січень надворі, а для дітей

Тьохкає крига, мов соловей.

Отже, зима може бути дуже “голосною”. Інколи її “голос” навіть страшить. Чи чули ви, як вітер рвучко піднімає сніг і стрімко гонить його по землі? Як можна охарактеризувати звуки хурделиці? Доберіть слова-характеристики.

(Можливі характеристики: співає, виє, стогне, квилить, плаче, голосить, ридає та ін.).

Давайте згадаємо “музику” сніговію і спробуємо придумати мелодію до слів: “За вікном хурделиця жалібно голосить”.

Прислухайтесь: чи замовкають взимку пташині голоси? Яких птахів можна почути у цю пору? Як ви думаєте, про що вони перемовляються між собою?

Допоміжний художній матеріал:

Олександр Олесь

Зимою

Вчора вийшов я в садок...

Зирк! – на яблуні синиця.

Біга, плига, чепуриться

І зриває щось з гілок.

Поруч з нею чорний шпак,

Весь зігнувся, як дід горбатий,

Заялозений, кудлатий,

В день ясний сидить, дивак.

Настовбурчивсь, як індик,

Не радіє сонцю й волі,

Підібрав він ноги голі

І сховав углиб язик.

А синиця плиг та плиг.

Що їй з того, що з ялинки

Враз посиплються сніжинки,

І зима тоді як сніг.

Шпак мов скеля мовчазна...
Він заплющив одне око
І замислився глибоко,
А про що, і сам не зна.

Аж над самим вухом: “Кра!”
Шпак одумавсь, стрепенувся,
З жахом набік озирнувся
Й дума: “Що там за мара?”

Розгойдався і пурхнув,
Сів на дерево високо,
Знов заплющив одне око,
Скорчивсь, згорбивсь і заснув.

Давайте разом придумаємо казочку про те, як Синичка із Зимою посварилась.

Зимова природа може бути і мовчазною наче спляча красуня, вона тихо спочиває до тієї пори, поки гарячий сонячний поцілунок не розбудить її. Давайте пошукаємо рослинний матеріал, складемо зимові букети під девізом “Казковий сон природи” і прикрасимо опісля наш клас.

Але зиму навряд чи можна назвати беззвучною. Вона то тихо зітхає, то жалібно голосить, то урочисто бринить кришталевим дзвоном... Які різні за характером звуки, але всі вони створюють єдиний образ природи взимку. Давайте спробуємо дібрати характеристики зимової краси. Продовжить ряд: сувора, стримана, застигла...

(Можливі характеристики: напорошена, заціпеніла, велична, холодна, казкова, зачарована та ін.).

Ви, мабуть, вже впевнились у тому, що красуня-зима має складний характер. Як ви вважаєте, чому її називають суворою, злою, колючою?

А кого, на вашу думку, мороз “кусає” найдужче? Чи любить зима ледачих, неповоротких?

Допоміжний художній матеріал:

Петро Мостовий

Гриць та мороз

Тихо падає сніжок
Білий та лапатий,
Прокладає стежку Гриць
Від воріт до хати.
Злий мороз щипнув за ніс,
В щоки дошкуляє,
Гриць лопатою жвавіш
Сніг пухкий жбурляє.
Перестав щипать мороз,
Відступив від Гриця –
Працьовитих малюків
І мороз боїться!

Отже, зимова пора не любить лінощів. Давайте організуємо трудову справу “Снігові доріжки”, під час якої розчистимо сніг на нашому подвір’ї.

Як ви думаєте, чи буває зима веселою, дзвінкою, пустотливою? Коли?

Що приносить зимова пора дітям? Перерахуйте свої улюблені розваги взимку. Давайте влаштуємо гру “Зимові утіхи” (катання на санках, лижах, ковзанах; ліплення сніговиків, будівництво снігового містечка тощо).

ТЕМА 3. ВЕСНА.

ВЕСНЯНА СИМФОНІЯ.

Весну справедливо вважають найдинамічнішою порою року. Вона змінює зиму – довгу, сонну, неквапливу, напорошено притихлу. Тому навіть перші малозначні зрушення у природі, що несе з собою ця пора року, сприймаються надзвичайно гостро. Порівняно із зимовим пейзажем весна рясно вбирає землю в розмаїті яскраві барви. Повітря наповнюється безліччю п’янкх пахощів. Усе навкруги пробуджується, оживає, рухається. Життя відновлюється, кипить, вирує – і все це яскраво відбивається в симфонії звуків, що лунають у весняній природі. Ось такою барвистою, пахучою, діяльною і гомінкою

сприймається весна. І все ж приваблюють не стільки її окремі прояви, скільки створений ними образ динамічної, могутньої, життєдайної сили природи.

Давайте послухаємо весну. Якими звуками сповнила вона природу?

Як ви гадаєте, чому весну вважають “найголоснішою”, “найгомінкішою” порою року?

Охарактеризуйте, як звучить пробудження весняної природи? Які звуки весни подобаються вам найбільше? Чому?

Допоміжний художній матеріал:

Олександр Олесь

Все навколо зеленіє,
Річка ллється і шумить.
Тихо, тихо вітер віє
І з травою гомонить.

Як тут всидіти у хаті,
Коли все живе, цвіте,
Скрізь дзвенять пташки крилаті,
Сяє сонце золоте...

Загадка на допомогу:

Прислухайся до шуму:
З весною він іде!
Щось тріщить, ламається,
Скрегоче і гуде.

(Льодохід)

Спробуйте “намалювати” словами картину “Весняний льодохід”.

Допоміжний художній матеріал:

Віктор Кочевський

Льодохід

Повніє річка вглиб і вшир,
Закручує шалений вир...
Пливуть крижини по воді,
Неначе білі лебеді.
Шумить ріка: - Спішу! Спішу-у-у! –

Ламає все, крім комишу:
Стоїть, старенький, над водою,
Трясе рудою бородою.

Чи чуєте ви шум весняної води? Як можна його охарактеризувати? Підберіть дієслова, що передають шум весняної води найбільш влучно.

(Можливі варіанти: біжить, шумить, дзвенить, дзюрчить, співає, хлюпає, вирує, клекотить, булькотить, кипить та ін.).

Загадка на допомогу.:

Прокинувся – і відразу
До сонечка біжить,
Стрибає по камінчиках,
Хлюпоче і дзвенить.
(Струмок)

Придивіться до стрімкого руху талої води. Що означає вислів “вода прокинулася”? Спробуйте створити пластичний етюд “Весняний струмок”.

А хто придумає казочку “Куди поспішає весняний струмок”?

Послухайте капіж. Який настрій викликають ці звуки? Згадаймо українську народну пісню “А вже весна”, яка оспівує пробудження весняної природи. Уявіть себе композиторами і утворіть мелодію до слів “За вікном дзвенить капіж”.

Чи прислухались ви коли-небудь до шуму весняного дощу? Який він за характером? Порівняйте його з осіннім дощем.

(Можливі характеристики: веселий, бадьорий, пустотливий, завзятий, жвавий, моторний та ін.).

Як ви вважаєте, чому поети та художники дуже часто оспівують весняну грозу? У чому її принадливість? Що приносить вона з собою на землю?

Допоміжний художній матеріал:

Микола Вінграновський

Була гроза, і грім гримів,

Грім жив у хмарі, і згори

Він так любив гриміти,
Що аж тремтів, що аж горів
На трави і на квіти.

Він бачив, хто що хоче:
Налив грозою грім яри,
Умив озерам очі...

А що нагадує вам весняний грім? З чим можна порівняти його звуки?

Загадка на допомогу:

Ось по небі кінь біжить,
З-під копит вогонь летить,
А внизу земля дрижить.

(Грім)

А тепер уявіть, що дощ – жива істота. Як би ви намалювали його “портрет”? Опишіть словами цю картину.

Художня версія на допомогу:

Дмитро Павличко

Дядько Дощ

Дядько Дощ стоїть над лісом –
Неба велетень сяга.
Він сміється, мов залізом
Дудонить: - Га-га! Га-га!

Одягнувся, мов на свято,
Запорізький в нього шик:
Тучі шапка сивувата,
Блискавки червоний шлик.

Довжелезні срібні вуса
Люто вітер розвіва.
І тремтить пшениця руса,
І втіка за горб трава!

Весна “дзвенить” не тільки водою, але й пташиним галасом. Вслухайтесь у гомін пташок. Кого з крилатих співаків весни ви чуєте? Доберіть дієслова для характеристики співу різних пташок.

(Можливі варіанти: дзвенить, тьохкає, воркує, щєбече, бринить, свистить, цвьохкає, туркотить та ін.).

Допоміжний художній матеріал:

Яків Щоголів

В діброві

Он чорний шпак співа вгорі,
Зозуля голосно кукука;
Скриплять червоні снігурі,
В дубову кору дятел стука.

Щєбече зяблича сім'я,
І сиза горлиця воркує;
Чудова ж пісня солов'я
Над всіма співами царює.

Весна стрімко йде по землі. – Все живе вітає її дзвінким “хором”. Радісно дзижчать бджілки і джмелі, весело стрекочуть коники, збуджено гудуть хрущі... Все це хвилює нас не менше пташиного співу, адже це звуки рідної землі. Тарас Шевченко, слухаючи гудіння хрущів над весняним садом, назавжди закохався в квітучу красу України і ніжно оспівав її у відомому вірші. Хто пригадає декілька рядків з нього? (“Садок вишневий коло хати”).

Отже, вдумайтесь у таємниці краси і виразності весняних звуків. Спробуйте якнайповніше визначити їх особливості, адже вони надають весні неповторного характеру. Якого саме?

(Можливі характеристики: весна діяльна, гомінка, стрімка, кипуча, рухлива, бурхлива, дзвінка, життєрадісна та ін.).

Давайте всі разом придумаємо кілька поетичних рядків про весняний “оркестр”, використавши такі ритми: сяс – співає; шумить – дзвенить.

Згадаймо українські народні пісні, присвячені весні (веснянки). Спробуймо привітати ними весняну природу (Наприклад: “Благослови, мати, весну закликати”, “При долині мак”, “А ми просо сіяли, сіяли”, “Подольночка” та ін.).

ТЕМА 4. ЛІТО.

ЛІСОВІ СЮРПРИЗИ.

Естетична своєрідність

Літо користується чи не найбільшою любов'ю як у дітей, так і у дорослих. Це не тільки час відпочинку, але й наймальовничіша пора року. На кожному кроці вона дарує радість милування красою природи, дивує шириною діапазону естетичних проявів. Літо приваблює своїм теплом. Жарінь сонця пломенить над землею, наче розплавлене золото. Природа вся тягнеться назустріч теплу. А в снопах яскравого світла виграють різні кольори – справжнє свято барв! Радують око луки, вигаптувані чудернацькими квітковими візерунками. Зелені шати лісів вражають багатством відтінків. А ще літо – це напрочуд дзвінка і голосиста, духмяна і смачна пора року. Ніхто не встоїть перед солодкими дарунками літньої пори. От і згадується літо з ніжністю та вдячністю за його щирі ласку, тепло, пишність і буяння.

Загадка для початку:

Теплий, довгий-довгий день,
Повна миска черешень,
Достигає жовтий колос,
Демонструє коник голос,
І суничка дозріває –
То коли це все буває?
(Влітку)

Ось і настала довгоочікувана і така жадана літня пора року. Як гарно зараз у лісі! Скільки сюрпризів приготував він для нас! Яке розмаїття кольорів, форм, звуків пропонує літня природа! Знайдіть зміни, що відбулися у пейзажі влітку.

Помилуйтеся зеленню дерев. Влітку вона стала яскравішою і соковитішою придивіться уважно: чи всюди зелень однакова за насиченістю кольору?

Вкажіть на ясно- і темно-зелене листя. Пошукайте “смарагдову” зелень.

А зараз влаштуємо змагання за умовою: “Хто нарахує найбільше відтінків зеленого у лісі”.

(Можливі варіанти розташування листочків за інтенсивністю зеленого кольору:

яснобарвна зелень - акація, верба, осика, береза, яблуня, ясен, горобина;
темноколірна зелень - ялина, сосна, липа, бузина, клен, вільха, черемха, тополя,
дуб, в'яз, бузок та ін.).

Погляньте навкруги: яке розмаїття форм у літній природі. Спробуйте знайти крони дерев, що виділяються серед інших своїм зовнішнім виглядом. Чим вони вам подобаються?

Придивіться до деяких дерев, що ростуть одне біля одного і утворюють цікаві композиції. Що нагадує вам таке “сусідство”?

Допоміжний художній матеріал:

Віктор Кочевський

На сосновому узліссі

Ген за сосно-матір'ю на гору
Кудлаті, круглі сосонки біжать,
Немов поважна ведмедиха з бору
Веде своїх маленьких ведмежат.

А тепер пошукайте лісову квіточку, яка милує око своїми яскравими барвами або ж пелюстками цікавої конфігурації. Складіть про неї казочку на тему “Переможниця лісового конкурсу краси”.

Подивіться уважно навколо себе. Знайдіть химерно вигнуте коріння. А тепер пофантазуйте: що нагадують вам ці форми?

Допоміжний матеріал:

Валентина Ткаченко

Лісове коріння

Яке химерне лісове коріння!
Попід ногами скрізь його сплетіння.
Ось корінець, мов каченя бокате:
Є дзьоб і вічка, й білі ноженята.
А цей, мов равлик, цей, немов лисиця,
Цей випуклий – смішна залітна птиця.
Так можна цілий день ходити в діброві
І зустрічати постаті казкові.
Дива та й годі у великім лісі –
Химерно пружні корінці сплелися.

Оголошуємо конкурс на кращу “лісову знахідку”.

Умова: показати найвиразніший, на вашу думку, “витвір” тутешньої природи (дерево, кущ, квітку, коріння, павутиння, гніздо та ін.), а також пояснити своєрідність його краси.

А тепер давайте послухаємо “лісовий концерт”. Які чудові “співаки” у лісі! Чи впізнали ви їх голоси?

Допоміжний художній матеріал:

Микола Сингаївський

Лісова прогулянка

Я ходив сьогодні в ліс,
З лісу казочку приніс.
Розповім про голоси,
Що дарують нам ліси.

Там шинкар: - Ці-ку, ці-Ку! –
Поселився в сосняку.
А в березині, здається,
Іволга сміється:
- Ів-оло, ів-оло! –
Літо щедро зацвіло.

Стихнув дятел-трудівник,
Слуха жалібний крик.
Сойка синьокрила
Всіх перекривила.
І чутно в сосняку
Музику гомінку...

А тепер придивіться до світу комах. Все рухається, кудись поспішає. Невтомні мурашки побудували собі великий гарний “будиночок” – мурашник. Давайте зробимо для нього огорожу, аби ніхто не зруйнував його.

Помилуйтеся жуками, яких повно у лісі. Їхні різнокольорові блискучі спинки добре виділяються серед лісової зелені. Який з них, на вашу думку, найкращий?

Давайте всі разом створимо оповіданнячко “Сьогодні я зустрів жука”.

Отже, сповнений різними чудесами і таємницями, ліс влітку вражає особливою красою. Наче жива істота, він і “дихає”, і “говорить”, і “співає”. Що, на вашу думку, сталося б з красою землі, якби щезли ліси?

Допоміжний художній матеріал:

Марія Познанська

Спасибі людям, що зростили ліс

Спасибі людям, що зростили ліс:

За всі дуби, ялини в пишнім гіллі

І за красу отих зелених кіс,

В яких стоять гнучкі берізки білі.

Коли б не ліс, не знали б ми про те,

Що є фіалка й пролісок на світі...

Як у маю конвалія цвіте –

Найкраща, найніжніша поміж квітів.

Від суховіїв сохнула б земля,

Була б вона подібна до пустелі.

А ліс накличе хмару на поля –

Дощі проллються весняні, веселі.

“НАШ ЗЕМНИЙ ДІМ”

(Сценарій тематичного вечора)

У фойє дитячого закладу перед початком тематичного вечора звучать пісні про рідну землю, її красу, музичні твори, в яких знайшла втілення тема природи.

Фойє тематично оформлене. Фотовиставка і стенди розповідають про флору і фауну краю, про діяльність природоохоронних товариств та гуртків. Бажано влаштувати виставку робіт юних натуралістів, показ тварин із живого куточка місцевої школи. Доцільно оформити яскраві плакати з висловами видатних людей, приказками, прислів'ями про природу.

В кінці сцени - кіноекран. Ліворуч вгорі емблема вечора - дужі людські руки тримають тендітний паросток. Під емблемою напис: "Люди зобов'язані берегти природу, охороняти її багатства".

Диктор: "...Ніколи раніше наш земний дім не зазнавав таких політичних і фізичних перевантажень, ніколи людина не брала від природи стільки данини і ніколи не була такою уразливою перед міццю, яку ж сама створила".

Звучить фонограма пісні "Как прекрасен этот мир" Д.Тухманова на слова В.Харитоновна. На екран проєктуються слайди із зображенням різних пейзажів, квітів, звірів, птахів, риб, рік, озер, морів, ставів, гір, лісів...

На сцені в промінні прожектора - юннатка і юннат.

Юннат: Природа! З дитячих років ми звикаємо до навколишнього матеріального світу. Любимо бувати в лісі, полі. Дивимось на квіти, дерева. Радіємо спілкуванню з природою, милуємось її красою.

Юннатка: Дуже часто почуття Вітчизни, Батьківщини приходять до нас через природу, її красу, яка повністю захоплює людину.

Юннат: А що ж таке краса?

Юннатка: Літні хмаринки, білизна яких віддзеркалюється в синяві озера?

Юннат: Чи остання антонівка, що плаває в кадці, наповненій осінніми дощами?

Юннатка: Чи світло високого жовтневого місяця?

Юннат: Чи опале листя, вмерзле в перші крижини осінніх заморозків?..

Юннатка: Для більшості людей є один ні з чим незрівняний учитель краси, всесвітній майстер, законодавець прекрасного - природа.

Юннат: І ніяку іншу красу: ні мистецтво, ні архітектуру, ані пречудові предмети і речі –

не можна порівняти з нею, тому що вони лише роблять спробу наслідувати красу світостворіння.

Звучить фонограма "космічної" музики. На екран проектується карта зоряного неба.

В промінні прожектора - читець.

Читець: Ми живемо отут на Землі, край Чумацького Шляху, на узбіччі, де пахне полин і блакитний чебрець, де кропива глуха вироста із космічного праху, де на пил обертається Місяця срібний вінець. Край Чумацького Шляху живемо - у зорях живемо, у весняних, ячмінних та житніх зірках. Із блакиті небесної маємо рубані лиця. Вони, наче пороги дніпровські, гудуть на руках. Наша мить - це краплина, в якій віддзеркалюється вічність. Вічність - присуд природи, якому підвладні усі. Край Чумацького Шляху жили і живем на узбіччі, в галактичному поросі, на галактичній росі.

Ведучий: Відбираючи впродовж сотень мільйонів років, немов чародійний селекціонер, усе життєдайне, досконале і доцільне, природа стала колискою людства.

Ведуча: Людина - це частина природи. І саме природі ми зобов'язані своїм існуванням, своєю удосконалістю, своєю могутністю.

Ведучий: І як же сьогодні ми віддячуємо за це все?

Ведуча: У процесі виробництва щороку в ріки, озера, моря в середньому скидається до 6,5 кубокілометрів забрудненої води, а це десятки мільйонів тонн шкідливих речовин.

Ведучий: Викиди в атмосферу становлять на рік понад двісті мільйонів тонн окису вуглецю, близько сорока шести мільйонів тонн двоокису сірки та п'ятдесят три мільйони тонн окису азоту. Це дуже небезпечні отруйні речовини.

Ведуча: За підрахунками вчених, за три з половиною століття з Планети безповоротно зникли сорок шість видів ссавців і дев'яносто чотири птахів.

Ведучий: У пресі дедалі частіше з'являються публікації про те, що вирубуються ліси, міліють ріки, замулюються озера, убожіє Світовий океан, пустелі поглинають родючі землі.

Демонструються кадри з науково-популярного фільму "Природа в небезпеці" /1984 р. 5-7 хв. із першої частини. На сцені - перший, другий і третій читці /перед закритою завісою/.

1 читець: Рятуємо чисте повітря. Рятуємо воду -
В морях, в океанах, в малих і великих річках.
Рятуємо рідкісних птахів - не всі ще породи,
А ті, що зникають, у полях, у лісах, у лугах.

2 читець: Рятуємо злаки. А потім рятуємо квіти.
Рятуєм світанки - від кіптяви, гару й димів.
Рятуємо тишу, щоб в тиші мовчати й радіти.
Рятуємо вулицю від голосних двигунів.

3 читець: Рятуємо землю. А потім рятуємо небо.
Рятуємо мрії. Кохання солодкий мотив.
Рятуємо ніжність... Від кого рятуєм? Від себе,
Поки ще не пізно і можна хоч щось зберегти.

На сцену виходить представник місцевої природоохоронної організації. Він розповідає про діяльність природоохоронних товариств та гуртків, про досягнуті успіхи, засуджує факти безгосподарського ставлення до природи та його сумні наслідки, бездушне, легковажне, егоїстичне використання флори і фауни рідного краю.

Розповідь супроводжується демонстрацією фотографій /слайдів/. А ще краще було б мати місцевий матеріал.

На сцені - перший і другий читці.

I читець: Все на землі, все треба берегти:
І птаха, й звіра, і оту тварину.
Не чванься тим, що цар природи ти,
Бо, врешті, ти - лише її частинка.

II читець: Так, частка - невелика і залежна.
Цю істину сприймай беззастережно.
Якщо береш, то треба й віддавати,
Коли й надалі хочеш царювати.

На екран проектується титульна сторінка "Червоної книги України".

Диктор: "Знов над плесом,
Наче лось на кризі,
Застигну - і хоч криком закричи.

Вже сон-трава давно в "Червоній книзі"

В "Червоній книзі" родичі-сичі.

Промінь прожектора висвітлює лісову галявину. Біля великого пенька зібралися на симпозіум звірі та птахи /їх роль виконують учасники драматичного колективу, одягнені у маски.

На почесному місці головує -- Лев. Поруч з друкарською машинкою розташувалась сорока - секретар.

Лев: Так-от, вельмишановне товариство, дозвольте розпочати наш симпозіум. Сьогодні на порядку нічному одне питання: запис у "Червону книгу". Знаю, що кожному своя шкура ближча до тіла і всякому кортить першим потрапити на сторінки цієї найдорожчої для нас книги, але ж, зрозумійте, вас он скільки, а книга одна. Отож будемо брати до уваги лише серйозні й переконливі пропозиції. В першу чергу слухаємо тих, кого занадто вже припікає...

Вгору здіймається кілька лап, крил і ратиць.

Сорока-секретар: /до лебедя/. А ти чого крила надриваєш? Вашого брата вже давним-давно занесено до "Червоної книги"...

Лебідь: Бачте, шановна секретар, у книгу-то занесено, але браконьєри б'ють нас, мов скажених собак.

Лев: Так то ж браконьєри. Пора всякому знати, що і палка раз на рік стріляє. тож на книгу надійся, а сам пильнуй і не підставляй свою нерозумну голову під кожне дуло...

Сохатий: Що не кажіть, але ж серед мисливців багато таких, хто заготовляє для нас узимку корм...

Олень: Не буду сперечатися, щодо кормів, але те, що мисливці заготовляють наші роги, м'ясо, шкури...

Лев: Прошу виступати по суті.

Вепр: Що ж робиться? Нашому брату тепер ніде й голову прихилити. У лісі під кожним кущем туристи з гітарами й транзисторами. Була одна схованка - болото, а тепер і там музика грає.

Лев: Пробачте, але лізти в "Червону книгу" з вашим рилом - це справжнісіньке свинство. У нашому лісі вас ще вдосталь. Треба, дорогенький, пристосовуватися до нових умов. Рийте нори, як от

борсуки, і живіть собі на здоров'я...

Борсук: Якби ж воно так. Хтось пустив чутку, що в нас сало цілюще.

Лев: Вашу пропозицію візьмемо до уваги. Але знайте міру і рийте нори десь у глухих місцях, а не під самісіньким носом у людей. Навчіться у бобрів. Вони вхід до своїх кубел роблять з-під води...

Бобер: Як не ховаємось, а все одно браконьєри луплять нас на шапки.

Лев /до сороки/: Вважаємо, що борсука і бобра слід записати до "Червоної книги". Хто там іще?

Заєць: Христом-богом молю: запишіть! У нашому лісі на кожного сіромаху припадає по сім мисливців. А в кожного щонайменше сотня патронів... Словом, якщо не запишете, сам на себе лапи накладу...

Лев: Воно, з одного боку, й шкода вас, куцохвості, а з другого - зло бере. Лишився живим - так сховайся й не ворухись. Так ні: одно миршаве зайчисько за ніч наробить стільки слідів, наче їх там тисячі. Отож, запишемо, але з умовою.

Заєць: Ура! Ура! Тепер я всім браконьєрам носа втру /мов ужалений зривається з місця і зникає у чагарниках.

В цей час зовсім близько лунає постріл.

Лев: Горе тому, в кого не лише хвіст, а й розум короткий. Адже й віслюку відомо, що ні браконьєри, ні їх собаки перед полюванням книг не читають, навіть Червоних. І все ж вірте: буде і в нашому лісі такий день, коли зникне останній браконьєр. Адже добрих людей - он скільки! Тож у них шукаймо захисту. Вони ж, як-не-як, брати наші старші.

Завіса закривається.

На авансцені - соліст. Виконується пісня О.Пахмутової на слова Р.Рождественського "Просьба".

Птицы, рыбы и звери в души людей смотрят,

Всех их жалеите, люди, не убивайте зря!

Ведь небо без птиц - не небо!

А море без рыб - не море,

А земля без зверей - не земля...

По закінченні пісні відкривається завіса. На сцені - ансамбль танцю. Виконується

лірична хореографічна картинка "Журавле". В ній йдеться про любов до наших маленьких пірнатих друзів, беззахисних створінь - птахів. /зб."Райдуга" N 6, К., "Мистецтво", 1987р./.

Демонструються кадри з документально-публіцистичного фільму "Чорнобиль".
Хроніка тяжких тижнів /Українська студія хронікально-документальних фільмів, 1987р./.

На сцену виходять перший і другий ведучі.

I ведучий: Чорнобиль дав жахливий урок усій планеті. Найбільше потерпіли ті, хто мешкав поблизу й не знав про небезпеку.

II ведучий: А чи лишилися на земній кулі безпечні місця?

I ведучий: Нестримне зростання темпів озброєння - не що інше, як безглуздя нашого освіченого віку.

II ведучий: Ми чванимось прогресом, але з кожним поколінням передаємо у спадок своїм дітям все більш вибухонебезпечний світ.

На сцені перший, другий і третій читці.

I читець: Мить сполохана криком до дна:
Гра залізна, закон невловимий...
Хіросімою пісня сумна
З рани пам'яті спомином лине.

II читець: Земле, ти оптиміст, як і я,
А в убивць - ці злочинні турботи
Все їм сніться країни, моря
І десанти морської піхоти.

III читець: Так боюся за тебе, повір!
За листочок малий, що цінніший
Всіх алмазних копалин, бо звір
Причаївся у атомних нішах.

На екран проектується лиховісний "гриб" від ядерного вибуху. Лунають тривожні звуки музичної інтродукції. Промінь прожектора вихоплює із темряви Стоуна, героя п'єси "Кінець світу з наступним симпозіумом" А.Копіта.

Стоун: Я проводжу дослідні роботи і конструюю зброю. Це одна з багатьох справ, якими я займаюсь. Я вивчав хімію і фізику у Чикагському університеті,

завжди цікавився точними науками, звідси - науковий склад моєї допитливості. Я стежу за прогресом. Як би там не було, ми опинились біля острова, відомого під назвою "Острів Різдва". Отже, ми були на цьому судні, на цьому військовому судні, не дуже далеко, але на досить безпечній відстані від місця, де мав відбутися вибух.

(Пауза)

Чекаючи на нього, я помітив, що навколо корабля кружляло багато птахів. Вони довго літали разом з нами, немов супроводжуючи нас до місця випробувань. Там були справді чудові екземпляри... Дуже рідкісні... Воістину феноменальні створіння - альбатроси...

(Пауза)

Почався відлік часу. Ми чули його з гучномовця. І приблизно знали, де і на якій висоті буде вибух.

(Пауза)

Потім я раптом побачив птахів, яких спостерігав до того протягом багатьох днів. Тепер їх можна було роздивитись у всіх деталях через затемнений щиток мого шолома. Вони димілись. Їх пір'я палахкотіло. І вони перекидались колесом. І світіння тривало ще якийсь час. Це був миттєвий спалах. проте, не такий уже й миттєвий: він не згасав, поступово втрачаючи яскравість. Це тривало кілька секунд. Так, здається, так, у всякому разі цього часу було достатньо для того, щоб побачити, як птахи падали у воду. Вони шипіли, немо шкварчали на пательні. Димілись. Вони не випаровувались - просто вбирали в себе настільки інтенсивну радіацію, що жар мов поглинав їх. Їх пір'я палахкотіло. Вони осліпли. І поки що не було ніяких руйнувань від ударів хвиль, про що ми, звичайно, говоримо, коли йдеться про наслідки таких вибухів.

Замість цього всього були тільки ці потворно понівечені птахи, які димілись і бились в судорогах.

(Пауза)

Так, у житті я не бачив нічого подібного. І я подумав: ось який воно матиме вигляд, коли прийде кінець усьому.

(Пауза)

Ми всі були приголомшені цією думкою.

Промінь прожектора, який висвітлював Стоуна і ядерний "гриб" на екрані, гасне.

На сцені - соліст. Виконується пісня "Пока не поздно" О.Пахмутової на слова М.Добронравова.

На сцені - перший читець.

I читець: Щоб не жахало людство бомб виття,
Щоб атома приборкати сили згубні,
Із нами всі народи волелюбні
Стають на варті миру і життя.
Щоб океанів
Ядерний прибій
Не вибухнув.
Не збив Землі з орбіти,
Між зорями, щоб вічно голубіти
Землі - планеті нашій голубій.

Звучить фонограма "космічної" музики. На екран проектується фотографія Юрія Гагаріна.

Диктор: "Земля наша имеет очень нежный, очень красивый ореол. У самой поверхности Земли, когда наблюдаешь, горизонт такой нежно-голубой, небесного цвета. Атмосфера имеет такой цвет. За тем этот цвет плавно переходит в синий цвет, фиолетовый, а потом в черный, цвет неба. Все это зрелище очень красивое... Наша планета прекрасна, но слишком тесна для драк, жить на ней надо в дружбе".

На сцені перший, другий, третій і четвертий читці.

I читець: Жадання людства - зупинити
 безодні атомної смерчі.
 Ми ж співачі - ми сонця діти,
 спроможні зупинити смерть.

II читець: Спинити вибухи , ракети -
 роззброїти віки і дні,
 щоб сонце мирної планети
 у кожному сходило вікні.

III читець: Щоб трави, колоски і вігтя
вогнем не перетліли в прах.
Щоб грізне ядерне страхіття
Не спалахнуло по світах.

IV читець: Щоб наша думка і дорога
єднали глибину і вись,
Чорнобильська пересторога
волає: - Людство, зупинись!.

На сцені - ведучий і ведуча.

Ведуча: Планета Земля - наш спільний дім.
Природа - надбання всього людства.
Її охорона, управління навколишнім середовищем -
глобальна проблема, що не знає кордонів.

Ведучий: Нині сформувалась і активно діє система міжнародних організацій, які
займаються питаннями охорони і раціонального використання природних
ресурсів.

Ведуча: Широку міжнародну популярність і схвалення здобула "Червона книга".
Держави, на території яких мешкають тварини, занесені до цієї книги,
несуть моральну відповідальність перед людством за їх збереження. На
Україні створено товариство "Зелений світ", яке вже здобуло високий
авторитет серед найширших верств населення. Очолив його відомий
письменник Юрій Щербак, чия книга "Чорнобиль" стала відомою всьому
світу. "Зелений світ" бореться за екологічну чистоту нашої держави...

На сцену виходять всі учасники вечора.

I читець: Природа - в усьому. В зеленому клекоті
Дерев мідногорих при буйній погоді,
В шуганнях ракет і в пташиному скрекоті -
Слава природі!
Слава природі.

Підготувала: методист ХОЕНЦУМ

Редзинець З.В.

"ПЛАНЕТА ЛЮДЕЙ В НЕБЕЗПЕЦІ"

(СЦЕНАРІЙ ВЕЧОРА НА ТЕМУ)

- I ведуча . Земля, наша рідна Плането!
Ми чуєм твій стогін і біль.
Благаєш порвати тенета
Бездушних людей.
- I учениця . Вращаясь в космосе в плену своей орбиты,
Не год, не два, а миллиарды лет,
Я так устала... Плоть моя покрыта
Рубцами ран - живого места нет.
Терзает сталь мое земное тело,
И яды травят воды чистых рек,
Все то, что я имела и имею,
Своим добром считает человек.
Мне не нужны ракеты и снаряды,
А ведь на них идет моя руда!
А что мне стоит только штат Невада,
Его подземных взрывов череда.
Зачем друг друга люди так боятся,
Что позабыли о самой Земле!
Ведь я могу погибнуть и остаться
Обугленной песчинкой в дымной мгле.
Не потому ли, загораясь мщеньем,
Я против сил безумных восстаю.
И, сотрясая твердь землетрясеньем,
На все обиды свой ответ даю.
И не случайно грозные вулканы
Выплескивают с лавой боль Земли...
Очнитесь, люди!
Призовите страны,
Чтобы меня от гибели спасли.
- II ведуча . Увагу всіх жителів Землі ми звертаємо на проблеми, які не тільки
потребують серйозного підходу до їх вирішення, але й потребують -

і терміново - участі всього людства в попередженні загрожуючої катастрофи. Планета людей в небезпеці!

II учениця .

М'ятою, мальвою, полином, чебрецем,
Цвітом пахучим калини
Нахиляється, вмита смертельним дощем,
Над серцем моїм Україна...

Помарніла, замучена,
Зболена, сплукана,
З посивілим завчасно волоссям,
Дивиться в очі, торкається серця
Отруєним колоссям.

Очі заплакані, обпалені вії,
Чорні порепані руки,
Погляд стражденний, як в Діви Марії,
Повен святої розлуки.
Споришем, чорнобривцем, барвінком, маруною,
Цілющим соком малини
Відзивається піснею,
Стогоном, мукою
В серці моїм -
Україна.

I ведуча .

Людство бере, а вірніше, відбирає в природи щорічно десятки мільярдів тонн речовин і матеріалів на свої потреби, повертаючи їй не менше 20 мільярдів тонн твердих і газоподібних забруднень атмосфери і стільки ж органічних відходів.

II ведуча .

Рослинний покрив Планети вже не в змозі переробити вуглекислий газ, який виділяється при згорянні палива. До того ж ліси зникають з величезною швидкістю: зелене вбрання Землі щорічно скорочується на 1%.

I ведуча .

Щорічно планета губить десятки видів тварин і рослин. Червона книга набухає від все нових і нових назв, які вносяться до неї під звуки скорботних маршів екологічної катастрофи.

...Вогонь розвів хтось в лісі. Воскресіння

Не буде ні листкам, ні квітам - все в золі,
Чи знаєш, як болить в цей час коріння,
Як мовчки воно стогне у своїй землі?
...Промчав на тракторі хтось вчора лугом
І квіти сплюндрував, під злісний кинув ніж.
Чи знаєш, що веселка понад пругом.
Сьогодні барв не мала стільки, як раніш?
Хтось гілку тоненьку берізці одсік.
Упала вона у траву і лежить.
І капає, капає, капає сік,
І кожна краплиночка просить:
- Жить!...

Звучить українська народна пісня "Не ламай тополі".

II ведуча . В наших лісах часто бувають пожежі. І скельця від пляшок можуть фокусувати сонячні промені і це нерідко стає причиною того, що загоряється суха трава і сухе листя. Дорогі друзі! Пам`ятайте про це!

I ведуча . Забруднюються і стають нежиттєвими водойми, бідніють родючі ґрунти, убожіють флора і фауна, повітря населених пунктів далеко від санітарних норм.

IV учениця . В оправі із тиші алейка сія.
Вербичка колише росину - маля.
Підносить жаринку гвоздика - дивись!
Розхристано і дико було тут колись.
Довкола гніздились осот і пирій.
Та от потрудились - і цвіту прибій.
Ожив тихий кутик і зелень - крильми.
...Частіше б нам бути в природі - людьми!

II ведуча . Вести мову сьогодні про екологію - це означає розмовляти не тільки про зміну природи, а й про врятування життя. Тривожний сигнал кличе до розуму.

I ведуча . Хмари, що несуть кислотні дощі, пилові бурі, дими виробництв, "мертві"

води рік, наслідки Чорнобильської катастрофи не знають державних кордонів.

V учениця . Тут уже не ліси, тільки тінь лісів,
Тільки згарки лісів в німоті блукають,
Опромінені горлечка їх солов`їв
Не співають уже, не співають.
 Тут уже не життя - тільки тінь життя,
 Чорні поночі землю з`їдають роси.
 Опромінена брунька, як мертве дитя,
 З небуття кричить безголосо.
Тут печаль і печаль, сам на сам, сам на сам...
Тут біда і біда дім навічно обрала.
Цим лісам, опроміненим, цим лісам,
Небеса саркофагом стали.

VI учениця . Хати спустіли.
Кинута худоба.
Голодна кицька.
Здичавілий пес.
Оце вам, люди, правда про Чорнобиль.
Оце вам, люди, атомний прогрес.
 А треба жити.
 В школах йдуть уроки.
 Учені дискутують "за" і "про"...
 І плани на нові смертельні блоки
 Вже Відомче підписує перо.
О, ядерна, людьми проклята ренто,
Від тебе не рятує й чорнозем.
На Україні йдуть експерименти.
Піддослідні, ще поки що живем...

II ведуча . В долі природи - наша доля. Це не фраза, не лозунг. Це істина. І всі ми

повинні опанувати цю істину серцем і свідомістю, розумом і відчуттям, досягти до теперішніх і майбутніх поколінь. Ми почали руйнувати природу, нам і відновлювати її.

I ведуча . Але як відновити мальовничі береги нашої річечки Хоморець, руйновані бездушними людьми?!

VII учениця . Порепавсь берег, обвалився,
Взялося цвіллю дно іржаве,
А ще ж недавно - не колись -
Був став просторий...
Де ти, ставе?
 До решти вкрадено твої
 І хвилі,
 Й весел сміх над плесом.
 Не зблиснуть росяні рої
 На вітах верб, що снились веснам.
Дерева спиляно.
Лиш пні
Темніють, як могильні плити:
І трави всі твої сумні
Зігнулись, зжухли оксамити.
 І думка жити не дає -
 Де спин? За що красу терзати?
 Немов колиска - дно твоє,
 Немов колиска - без дитяти.

VIII учениця . Як легко квіти потоптати,
Як важко виростити їх,
Щоб кольорами стали, святом
Для кожного і для усіх.
 Цвіте розарій урочисто,
 І мов запрошує: "Сюди!"
 Інстинкт дикунський рветься: "Знищить..."
 Перечить розум: "Посади!"

- II ведуча . Це залежить від кожного з нас!
- I ведуча . Руйнувати пам`ятники природи і культури.
- II ведуча . Зберігати пам`ятники природи і культури.
- I ведуча . Забруднювати природне середовище.
- II ведуча. Обладнувати і очищати місця відпочинку.
- I ведуча . Знищувати тварин.
- II ведуча . Оберігати, підгодовувати і приручати тварин.
- I ведуча . Ламати рослини, зривати квіти.
- II ведуча . Оберігати рослини, милуватись красою квітів в природі.
- I ведуча . Витоптувати рослини.
- II ведуча . Ходити по стежках.
- IX учениця . Поки в небі є свято веселок і крил,
 Поки є на землі і роса, і колосся
 Я живу.
 Поки є наш Дніпро і Слов`янський наш схил,
 Поки віру плекаю, щоб добре - збулося,
 Я живу.
 Поки заклопопане щебетом пташки вікно,
 Поки тиша овіює явір гіллястий,
 Я живу.
 Поки в думках моїх день, що вигас давно,
 Поки є кому вранці промовити "Здрастуй!"
 Я живу!

Х учениця .

Повірте, що є -
Є - у нашого міста
І трави,
І роси,
І дощ - грибосій,
І в сонячних променів є ще орбіта,
І мальви цвітуть, вірні долі своїй.

Ще є намальований крейдою місяць

Над пругом вечірнім у синій імлі.

А зорі,

Веселки

І квіти

Ще світять!

І все це, братове, на рідній землі!

Є в лузі калина ще стежка, озерця,

До лелича хлопчик у смолках біжить...

Як добре, що нині

Ще маємо все це!...

Як страшно, що можна

Все це - загубить...

Звучить українська народна пісня "Тихо над річкою" (тріо бандуристів).

"МІЙ РІДНИЙ КРАЙ - МОЯ ЗЕМЛЯ"

(СЦЕНАРІЙ СВЯТА)

Ведучий: /Читає вірш "Любіть Україну"/.

Любіть Україну, як сонце, любіть,

Як вітер, і трави, і води...

В годину щасливу і в радості мить

Любіть у годину негоди.

Любіть Україну у сні й наяву,

Вишневу свою Україну,

Красу її, вічно живу і нову,

І мову її солов'їну.

Між братніх народів, мов садом рясним

Сіє вона над віками.

Любіть Україну всім серцем своїм

І всіма своїми ділами.

В.Сосюра

Сьогодні ми розповімо всім вам про свій край. Кожен повинен знати куточок, де він живе, берегти і примножувати його багатства.

І юннат: ...Хмельниччина. Мальовничий куточок України. Клімат Хмельниччини помірно- континентальний. Її територію умовно поділяють на три агрокліматичні райони: північний - помірний, помірно – теплий; південний.

На Хмельниччині існує два типи подільських ландшафтів: поліський /Славутський район, північні частини Шепетівського і Полонського/ та лісостеповий /решта території області/.

У флорі Хмельниччини нараховується майже 1500 видів вищих спорових та насінних рослин. За кількістю ендемічних реліктових та інших рідкісних і зникаючих рослин Хмельниччина на третьому місці в республіці /після Криму і Карпат/. Тут зростає 16 видів рослин, несених до "Червоної книги СНД" і 52 - до "Червоної книги України".

В області налічується 311 видів хребетних, з яких 60 ссавців, 190 - птахів. З них до "Червоної книги України" належать 9 видів ссавців,

3 - птахів, 2 - земноводних.

Проблема збереження незайманої природи Поділля, раціонального використання природних ресурсів стає все більш актуальною. Одним із заходів у справі охорони навколишнього середовища є створення заповідних територій та об'єктів. Заповідний фонд Хмельниччини становить 279 одиниць, з яких 29 республіканського значення, 250 - місцевого.

Природоохоронні території та об'єкти Хмельниччини становлять 0,5 % площі області. Знати їх повинен кожен, хто любить природу і дбає про її збереження.

(Звучить пісня "Чорнобривців насіяла мати").

II юннат: Хоч назва "мальва" походить від старогрецького імені, та ця квітка у свідомості українців асоціюється з нашим рідним краєм, домівкою, дитинством, світлою радістю літа й сонця. У природі відомо майже 75 видів з родини мальвових. Окультурено близько 40 видів. На Україні 4 види, які використовуються у декоративному садівництві.

(Пісня "Хата моя, біла хата").

III юннат: Золота осінь. В цю пору хочеться кожному потрапити до лісу, того барвистого розмаїття, яке з невичерпною фантазією і майстерністю створює чарівниця-природа.

Вашу увагу зразу ж привертають зарості маленького сланського чагарника, який, наче чепуриться серед завмираючої природи в своєму зеленому вбранні. Це ж барвінок, відомий на Україні й під такими назвами як барвінне зілля, барвінець. Оспіваний у народних піснях, він з давніх-давен увійшов у побут українського народу, як символ вічності і вірності, став невід'ємним елементом весільних обрядів, справжнім супутником людини. Здавна відома дія барвінка як кровоспинного засобу, його вживали від болю зубів. Останнім часом у цієї рослини виявили ще одну властивість - знижувати кров'яний тиск. Живучість, цілющі властивості та надзвичайна декоративність сприяли неабиякій популярності барвінка. В Європі барвінок набув популярності наприкінці XVIII ст. Згадуючи про нього у своєму автобіографічному творі "Сповідь", Жан Жак Руссо і не підозрював, скільки прихильників з'явиться у його улюбленої рослини, яку вважали таємничою травою, що здавна викли-

кала жах і презирство, заздрість і вічне кохання.

(Українська народна пісня "Несе Галя воду".)

IV юннат: Ще в сиву давнину люди шанували вербу. Її оспівували в піснях і легендах. Слов'яни вважали вербу символом родинного вогнища. Молодих обов'язково водили навколо куща лози. З вербою входили в життя, з нею веселились. Християнська церква встановила свято - вербну неділю. Погану роль відіграло це свято в житті верби. Використовують вербу в народній медицині. Настойкою з подрібненої кори лікують застуди та лихоманку, збивають жар. Відваром і порошком з кори очищують та вигоюють рани, нариви, опіки. З вербової кори в першій половині XIX ст. було здобуто саліцилову кислоту. Саліциловий спирт, саліцилова кислота, саліциламід, бесалол, аспірін - усі ці ліки широко відомі й широко застосовуються.

V юннат: Споконвіку відомо, що нема кращого матеріалу для плетіння, ніж вербове пруття. Виготовляють з верб таніни для дубління шкіри. З гнучкої і легкої вербової сировини здавна народні майстри робили музичні інструменти. Українські кобзи та бандури виготовлялись з верби. Там, де води мало, верба не росте. Здавна вона вказувала людям, де можна знайти воду. Тому і колодязі, як правило, копають там, де ростуть верби. "Де срібліє вербиця, там здорова водиця", - промовляє прислів'я. А здорова вона тому, що речовини, які містяться в деревині, знезаражують воду.

Пісня "Ой, вербиченько, біле личенько".

VI юннат: Коли Тараса Шевченка відправляли з Орської фортеці на заслання, по дорозі, біля пристані в м.Гур'єві, знайшов він гілочку верби. І так затужило його серце за рідною Україною, так нагадала вона йому далеку милу Батьківщину, що не зміг покинути її, взяв з собою. Прибувши до місця заслання, посадив він ту маленьку лозину на непришному солдатському городі. Прийнялась гілочка, переборола міську спеку, пішла вгору і стала могутнім деревом. Уже друге сторіччя стоїть "Шевченківська верба", шанують і оберігають її мешканці міста Форт Шевченка. А коли відзначали 110-річчя з дня смерті Кобзаря, звідти, з півострова Мангишлак, привезли на Україну маленьку-маленьку гілочку від "поетової вербички".

Її урочисто висадили в м.Львові, в Стрийському парку. Тепер це вже доросле дерево. І росте близька родичка верби, якою колись милувався Тарас Шевченко, як живий пам'ятник невмирущому українському поетові.

VII юннат: "Без верби і калини - нема України", - говориться в народному прислів'ї. Калина є вірною супутницею людини від її народження і до останніх днів. Калина була символом дівочого кохання, вірності, свідком дівочих радощів і смутків. Дівчата довіряли їй свої найпотаємніші мрії. Не обходиться без калини і такий важливий обряд, як весілля. Дівчатка прикрашають калиною коровай. Коли починали будувати хату, калину садили біля застільного вікна, казали, що це символ любові, мудрості. У народі цінують калину за її цілющі властивості, садять калинові кущі біля криниць, щоб вода була холодна і смачна.

Народна пісня "Зацвіла в долині червона калина" або "Ой, є в лісі калина".

VIII юннат: У безводній пустелі вмирав від голоду і спраги мандрівник. Раптом перед його зором з гарячого марива виринули дві юні дівчини, тримаючись за руки. Перша - запашним цілунком повернула силу стаднику, а друга, що мала непоказне, хоч і миле обличчя - протягла йому їстівні зерна, вилучивши їх зі своїх золотих кіс. Врятований мандрівник і склав величальну пісню на честь двох сестер - Троянди і Пшениці, краси і доброти, однаково потрібних на землі. Троянда здавна входила до складу багатьох медичних рецептів і косметичних приписів. Їй, наприклад, присвячено 32 рядки поеми "Про властивості трав", написаної ще в XI столітті.

Багато мастил різних потребує трояндового соку.
Ружі сухий порошок при хворобах у роті помічний,
Втертий без домішок всяких, поєднаний з медом самим
Збавить гарячки, покладена тертою зверху
Свіжа троянда або коли з медовою п'ється водою.
Тиснуть олію з троянди, трояндовою зветься
То засіб від слабкостей різних...

(Пісня "Троянди".)

IX юннат: У Московському музеї культури зберігається авторський рукопис ескізів поеми "Давони". На її обкладинці написано: "Б.С. від Сергія Рахма-

нінова". 1 січня 1914 р. м.Москва. Таємниче скорочення Б.С. означало мовою російською "Белая сирень". За тим написом історія великої любові до музики й глибоке розуміння душі видатного композитора. І бузок найбільше з усіх квітів любили художники. Він і справді надзвичайно мальовничий - ніби сама життєва сила, вихопилась із землі, зайнявшись буйним полум'ям. Колись бузок вирощували як ефіроолійну культуру. Тепер хіміки навчилися виготовляти штучні речовини з сильним бузковим ароматом. Бузок не лише стійкий проти посухи і морозів, а й проти промислових газів. Його листки затримують пил, в три рази більше, ніж листки тополі або липи. Окрім того, вони мають ще бактерицидні властивості.

X юннат: Це ж просто незамінний чагарник в епоху, коли постала проблема боротьби за чистоту навколишнього середовища, ще й напрочуд до того ж гарний!

XI юннат: І ще одна причина, чому нам особливо дорогий бузок. Його розквітла гілочка, взята в космос, стала символом усього, що зв'язуватиме людину з Землею, навіть коли вдасться подолати просторові часові бар'єри і вийти за межі ГАЛАКТИКИ. Символ любові до куточка, де народився, символ найдорожчого, по чому завжди тужитиме космонавт у міжзоряних мандрівках. Цей символ не прийшов з прадавніх легенд та міфів, а народився на наших очах.

(Пісня).

Л І Т Е Р А Т У Р А

1. Пам'ятки природи Хмельниччини. С.І.Ковальчук., М.А.Задорожний.
Видавництво "Каменярь" - 1985 рік.
2. І.В.Селяжинський. Прекрасні супутники наші. м.Київ. "Молодь", 1989 рік.
3. В.П.Сімпіл. Деревя лісів і парків.

Підготувала: керівник гуртків
Ігнащенко Г.П.

СЛОВО ПРО ЗЕЛЕНОГО ДРУГА

(На допомогу у проведенні шкільного свята.

Примірний матеріал доцільно доповнити місцевим матеріалом.

Запросити на свято ветеранів війни, колишніх партизан, внів.

Розповісти про навколишні ліси, про дерева,
місця перебування партизан тощо).

Давно відгрімали останні постріли Великої Вітчизняної війни. Дорогою ціною було завойоване щастя жити і працювати під мирним небом. Чимало пам'ятників і обелісків з'явилося на нашій багатостраждальній землі. В області вони споруджені майже в кожному населеному пункті. Вони закликають не забувати трагедій війни (можна продемонструвати зображення пам'ятників з книг "Вінок безсмертя", "Дзвони пам'яті" та інші).

Горять вічні вогні біля обелісків, нагадуючи нам, сьогоднішнім, живим, якою високою ціною оплачений мир на землі.

Чом, скажіть, на вогонь цей суворий

Лиш погляну - й здається мені:

То у тиші згоряють прозорі

Не прожиті - загиблими - Дні?

Він горить. Чуєш, трепетна ноче?

Бачиш, ранку, як полум'я б'є?

Усечасно горить. Палахкоче.

... А чи в світі

Світліше стає?

(М.Федунець, "Вічний вогонь")

Але є й інші живі пам'ятники, які нагадують нам про військовий час. Ці пам'ятники - дерева. /На екрані - зображення дубів. Звучать у виконанні учнів вірші І.Гончарова/.

Их обжигала пламенем война,

Под их шатрами умирали люди,

И потому, быть может, седина на их коре,

Что путь был очень труден...
Стоят в веках свидетели войны,
Они всю жизнь глядят в реку с обрыва...
И каждому прохожему видны
Дубы, напоминающие взрывы...

Багато могли б розповісти про війну дерева /тихо звучить пісня "Священна війна" - вуз.О.В.Александрова, сл.Лебедева-Кумача/.

Бачили вони, як в пам'ятному сорок першому році звалились на нашу землю свинцеві дощі, запалали в небі вогняні спалахи. Охопив міста і села, ліси і поля чорний дим пожеж.

На території України було спалено повністю або частково 714 міст і селищ, 28000 сіл і хуторів, 10000000 чоловік залишились без даху.

На Хмельниччині було спалено двадцять вісім подільських сіл, зокрема, в Ізяславському районі окупанти спалили 13 сіл, Славутському - 6, Полонському - 5, в Білогірському, Волочиському, Старосинявському, Теофіпольському - по 1 селу. Першим спалили 22 січня 1943 року с.Губельці Славутського р-ну (13 дворів), де загинуло 53 жителі. Найбільше жителів, 247 чол., було спалено в с.Воробіївка Полонського р-ну. 18 липня 1943 року було спалено 164 двори с.Сьомаки Старосинявського р-ну, де згоріло 184 жителі.

Загинули в полум'ях своїх осель 92 жителі с.Каратни Теофіпольського р-ну. Про це пише подільський поет М.Федунець у вірші "Каратна".

... Впала кара на Караїну
Крає душу кривавий біль.
Вкрай увогнену і руїну
Кат зоставив її між піль.
... Ні осель, ні могил - нічого.
Тільки мертва дорога й вись.
Тільки ясен самотній вбого
Біля пругу чорно схилився.

(М.Федунець, "Каратна")

На захист рідного краю встала вся країна. І разом з усім народом на захист Вітчизни встали ліси.

Деревья тоже воевали,
Как стяги, головы подняв,
Где нужно, гордо умирали,
С груди своей листву сорвав.

Бывали и в кругу пожарищ
И в окружении врага...
Солдат спасали в битвах жарких,
Раскинув ветви, как рога.

Земли родной тревоги, беды
По-настоящему поняв,
Они смотрели на свет белый,
Корнями Родину обняв.

Шумели, словно призывали,
Идти войною на войну...
И вместе с нами отстояли
Всю необъятную страну.

(Г.Гармата)

Досить любимим деревом була береза /На екрані - зображений березовий гай/.

Білоствола красуня щедро напувала людину своїм соком, лікувала від хвороб, вірно оберігала дівочі таємниці, скликала в свята молодь. Береза ділила з народом радощі і горе війни.

(Звучить пісня "Біла береза", муз.А.Ленского, сл.С.Васильєва).

В березі поєдналась дивна краса і чистота, простота і теплота. У дні військових випробувань береза хвилювала серця, піднімала в душі велику любов до батьківського краю, вселяла віру в перемогу.

Я пам'ятаю як в березу
Влучила бомба на зорі...
Прозорий сік стікав як сльози
По понівеченій корі.
Спасибі, лісова красуня,

Що прийняла ти біль людей,
Що захистила батька й сина,
Зберегла щастя для дітей.

"Лісові масиви з давніх - давен служили надійним bastіоном проти ворогів. У суворі роки важких історичних випробувань ліси, розміщені на шляху окупантів, перетворювались в неприступні чи важкодоступні перешкоди, стримували натиск ворогів, вимотували їх сили, вселяли забобонний жах. І ці ж ліси спасали від загибелі мільйони мирних людей, ховали склади зброї і поранених воїнів. Вони були рідною домівкою для партизан і бойових частин армії, які діяли в тилу ворога.

Історично так склалось, що особливо почесна воїнська слава... білоруських, брянських, українських, смоленських... лісів".

(Н.Граве "Надійні bastіони").

/Надати слово ветерану війни, учаснику партизанського руху. Далі знову виступають учні/.

На кожному кроці ворогу ввижались партизани. В п'яті навіть одинокі дерева заставляло фашистів тремтіти від жаху. Особливо вони боялись лісових масивів, де за будь-яким кущем, будь-яким пагорбом їх могла підстергти смерть.

Ні вдень, ні вночі фашисти не знали спокою на окупованій території. Летіли під укіс ворожі поїзди з технікою, зривались мости, на дорогах підривались автомашини з гітлерівцями. В тилу ворога йшла партизанська війна. І як вірний друг, ліс допомагав народним месникам.

(Звучить мелодія пісні "Землянка").

За час окупації в області діяло 5 партизанських з'єднань, 7 окремих загонів, 13 міських і районних підпільних комітетів і понад 140 підпільних організацій і груп, до складу яких входило понад 17 тис. чоловік. Їх силами проведено 1272 бойові операції, знищено 613 залізничних ешелонів, 158 танків і бронемашин та багато військової техніки, поранено і взято в полон тисячі гітлерівських солдатів, офіцерів.

Виведена з ладу партизанами у жовтні-листопаді 1943 року залізниця Тернопіль-Шепетівка не діяла до приходу частин Червоної Армії. З наближенням до північних районів області військ І Українського фронту за участю партизанів були визволені від фа-

шистів міста Славута, Ізяслав, селища Плужне, Білогір'я та багато інших населених пунктів.

Поруч з дорослими в партизанських загонах діяли й діти. Полягли в жорстоких боях юні месники Валя Котик, Стьопа Кищук, Коля Трухан, Вітя Кмитюк, Валя Мануїлов і Аня Сошенська. Аню було розстріляно в Ізяславі, коли вона переносила гранати в кошику з картоплею із нового міста до старого. Довго вона лежала для опізнання жителями міста, але ніхто "не пізнав" дівчинку, навіть мати, хоч коштувало їй це великих нелюдських зусиль.

В окремих документах того часу описується жорстока страта Стьопа Кищука, якому було випалено зірку на спині, виколото очі, відрізано вуха. Всі юні месники нагороджені орденами Вітчизняної війни, а Валі Котику присвоєно звання Героя Радянського Союзу. В колишньому Радянському Союзі почесне звання Героя було присвоєно ще трьом дітям - Льоні Голікову, Зіні Портновій і Марату Казею.

"У всіх районах прифронтної полоси ліси були сильно пошкоджені. Окупанти громили їх артилерію, бомбували навмання обширні райони, де думали, що є партизанські загоны, палили ліси, намагаючись "викурити" партизан, валили танками під час каральних операцій, мінували лісові дороги та узлісся".

(Н.Граве "Надійні bastіони")

За даними обласної комісії в 1944 році було встановлено, що гітлерівцями знищено майже 5 тис. дерев багаторічних насаджень. До 30,5 тис. жилих будинків, 11 тис. надвірних будов, спалених і зруйнованих фашистами, додані ще й дерева.

Деревья ложились плашмя, как солдаты,

Редели ряды с каждым днем.

А немцы сжигали лесные квадраты

Губительным, шквальным огнем.

Строчил пулемет в амбразуре бетонной,

Покою не знал гарнизон.

Наш лес партизанский, могучий, зеленый

Весной наступал на бетон.

Под камнями кости захватчиков тлеют,

Их каски ржавеют вокруг.

А лес разрастается, лес зеленеет,

Наш верный помощник и друг.

(И.Василевский)

Прошли роки... Заросли травною партизанські землянки. Не лунають в гаях

автоматні черги, не сколихують землю вибухи гранат. Пішла в минуле війна, але час не зітер її сліди в лісі.

"Лес до сих пор вздыхает, вспоминая
Всех тех, кого не смог от пуль сберечь.
Но зашумит вдруг громче и тревожней
Грозу почуяв в ближней стороне.
И каждый листик отзовется дрожью
На гром - напоминанье о войне.
Людей всегда радушно принимая
Открытый солнцу и тугим ветрам,
Как молодеет он в начале мая!..
Как будто в День Победы ветеран".

(О.Беликов, "Подмосковный лес")

Свинцевим градом куль поливав ворог нашу землю. Частину смертельного вантажу прийняли на себе березові гаї і діброви, ялинові ліси. І зараз ще дерева зберігають на собі сліди сталі та свинцю.

Ось як пише про це подільський поет М.Федунець в книзі "Проводи журавлів":

"Всміхайся, хлопчику, весні
І дням у сонячному блиску.
Три кулі знайдено в сосні,
Що на твою пішла колицу".

Колись сосна прийняла на себе смертоносний метал, зберегши життя воїну, а сьогодні стала колицюю для його правнука. Добром послужила людям.

Згадуючи важкі роки війни, на думку йдуть слова Расула Гамзатова:

"Мне кажется порою, что солдаты
С кровавых не пришедшие полей
Не в землю нашу полегли когда-то,
А превратились в белых журавлей".

(Звучить пісня М.Блантера на сл.Р.Гамзатова "Журавлі" у виконанні М.Бернеса).

За роки війни населення області зменшилось на 405 тис. чоловік. Понад 113 тис. полягло на полях бою, 117 тис. молодих подолян було вивезено до Німеччини.

(Навести приклади по своєму населеному пункту).

Чимало синів, дочок не дочекались з війни своїх батьків. Досить зворушливо пише

про "зустріч" із своїм батьком, який загинув 31 січня 1945 року в с.Янковіце Катовіцького воєводства в Польщі, наш земляк Прокопчук В.С., голова Дунаєвецької районної організації Всеукраїнської спілки краєзнавців в оповіданні "Зустріч з батьком" ("Тернавське гроно", ст.13).

"- Здрастуй, тату! Я привіз тобі нашої землиці. Прийми її. І нехай запахне тобі нашими садами, хлібами, димом рідної хати. Прийми низький уклін від мами, твоїх друзів, односельчан. У відповідь теплий вітер гойднув віти ялини, що схилилася над могилою, обласкав обличчя. В ту мить здалося, ніби батько доторкнувся до мене, прошепотів:

- Спасибі, сину! Я знав, що ти відшукаєш мене.

- Як же я міг не приїхати до тебе, тату?! Хто ж тобі розказав би про все, що пережили? Я знав, що ти запитаєш мене і про посаджені тобою деревця, і про школу, і про друзів, і про рідних. Тому перед від'їздом ходив селом, вдивлявся в обличчя односельців, намагався відгадати їх думки, проїнятися їхніми турботами. Задивлявся на хати з телевізійними антенами, оповиті цвітом вишні, запам'ятовував усе, щоб розповісти тобі. Питаєш, як мама, як твоя дочка Люся? Вірною тобі залилася наша мати. Сваталися, не пішла ні за кого. А важко нам було, тату. Натерпілися всього. Мати билася з останніх сил, щоби дати мені освіту, щоби став учителем. Ти цього теж хотів би. Тепер виховую дітей, вчу їх любити рідну землю, шанувати рід свій, свою мову, своїх батьків.

А друзі твої вже на пенсії. Згадують тебе. Не раз розказують, яким веселим, товариським був ти. Нікого не підводив, у біді не залишав... Чесно трудяться твої учні... Ти б пишався ними...

... Я не пам'ятаю, як довго тривав наш діалог... Та я все не міг розпрощатися з батьком, моїм ровесником. Йому було двадцять вісім, коли загинув. Двадцять вісім сповнилось і мені в день нашого побачення".

(Можна читати слова цієї "розмови" під мелодію "Журавлей").

Такі особливості війни, що діти загиблих воїнів вже набагато старші від своїх батьків.

Подoliaни по праву вважають себе нащадками і продовжувачами славних традицій українського козацтва, звичаги минулих поколінь. В боях за честь, свободу і незалежність Батьківщини 184 тис. уродженців нашої області відзначені державними нагородами. За безприкладний героїзм, мужність і відвагу 75-м воїнам з нашого краю присвоєно звання Героя Радянського Союзу, 17 стали повними кавалерами ордена Слави.

Багато наших земляків у ході Великої Вітчизняної війни вирости у видних воєначальників. Серед них двічі Герой Радянського Союзу адмірал флоту С.Г.Горшков,

маршал артилерії Є.В.Бойчук, Герой Радянського Союзу генерал армії І.Г.Павловський, генерал-полковник Є.М.Горбатюк, П.Д.Гузь, Герой Радянського Союзу генерал-лейтенант М.С.Осликовський, генерал-майор Г.А.Печенко, Герой Радянського Союзу контр-адмірал Ф.Є.Пахальчук та інші.

Дорогою ціною дісталася визволення подільської землі. У запеклих боях за Полонне і села району полягло 2416 воїнів, понад 5тис. - при звільненні Шепетівщини, 3252 - при штурмі Проскурова. А всього місцем довічного спочинку став наш край для 29915 воїнів армії-визволительки. Хай же буде ця земля їм пухом! Вічна пам'ять і слава героям!

Слава вам, храбрые славные воины!

Ваше бессмертье над вами встает,

Доблесно павшие, спите спокойно.

Вас никогда не забудет народ!

Наші серця хвилюють не тільки дерева-пам'ятники, залишені війною. Про неї нагадують дерева-пам'ятники, посаджені на честь загиблих в повоєнний час.

Добра традиція є у нашого народу: саджати на честь загиблих парки та алеї. Парки пам'яті, алеї пам'яті посаджені майже в кожному населеному пункті. Алея пам'яті, наприклад, посаджена ветеранами ВВВ і учнями місцевої школи в с.Лісові Гринівці Хмельницького району. Тут посаджено горобину, черешні, вишні, берези на честь кожного із 159 односельців, які не повернулися з війни.

(Учні розповідають про створення парку, алеї, розарію в своєму населеному пункті).

Ростуть дерева, як продовження життя тих, хто віддав його за мирний шепіт лісів, чисте небо над головою. Частка їх плоті, підкоряючись одвічному ритмові природи, зеленіє щорічно травною і барвить квітами на луках, золотиться колоссям на полях, наливається спілим рум'янцем яблук, багряніє осіннім листям різних дерев.

(Свято завершується піснею "День Перемоги". Школярі ідуть садити дерева в честь Перемоги у Великій Вітчизняній війні).

Підготувала: завідувача відділом ХОЕНЦУМ

Г.І.Степанець

ГРА-ВІКТОРИНА “ЩО? ДЕ? КОЛИ?”

(екологічна тематика)

Художнє оформлення: плакати, біологічні бюлетні, які відображають екологічний стан місцевого краю, слайди з різними видами природи.

Музичне оформлення: П.Чайковський "Пори року", пісні і мелодії сучасних композиторів, присвячені природі.

В грі можуть брати участь декілька загонів. Кожен загін виділяє команду з 5-6 учасників.

Для ведення гри необхідні ведучий і два помічника. Потрібно виготовити: табло, рулетку або барабан, де б розміщалися конверти, бюлетні з питаннями і музичними паузами, придумати приз для переможців команди.

ХІД ГРИ

На сцену піднімається ведучий. В залі гасне світло, звучить мелодія І.Чайковського із циклу "Пори року".

ВЕДУЧИЙ. Природа землі незвичайна і неповторна. Кожен її куточок гарний по-своєму. Духмяний аромат трав дають нам лісові галявини - ці чудові комори лікарських рослин. Щедра і привітна наша земля, та в останні роки важко їй живеться.
(Музика затихає. Проектуються слайди з видами скаліченою людиною природи).

Скільки ран залишили на ній люди: забруднені річки і моря, зріджені ліси, скалічена цезієм і хімічною отрутою земля, насичене токсичною парою повітря... Але багато ще можна виправити. Щоб допомогти природі, потрібно багато знати про неї. Тут вашими помічниками можуть бути книги, екскурсії, екологічні експедиції по рідному краю.

І наша гра-вікторина також допоможе вам більше взнати про навколишній світ живої природи. Головне, пам'ятайте, діти: чим швидше ви надасте допомогу вмираючому деревцеві, комашці, тварині, що потрапила в біду, тим буде багатшим і прекраснішим світ

природи, тим більше користі і радості подарує він нам - людям.

ВЕДУЧИЙ. Правила гри:

1. На обдумування питання дається 1-2 хвилини.
2. Відповідає на питання один їх членів команди.
3. Піднята рука капітана означає, що члени команди готові до відповіді.
4. Відповіді оцінюються за 5-ти бальною системою.
5. За порушення зі сторони болільників (підказка, шум) у команди знімається по два очки.
6. Право крутити рулетку одержує член команди, яка правильно відповіла на попереднє питання.
7. Якщо жодна команда гравців не змогла відповісти на питання, до гри приєднуються болільники.

ВЕДУЧИЙ. На сцену запрошуються члени команд.

(Учні займають місця за столиками, капітани команд представляють гравців).

З давніх часів для лікування різних захворювань люди використовували лікарські рослини. Сучасна вітчизняна медицина використовує 230 видів лікарських рослин.

ЗАПИТАННЯ: Назвати 10 лікарських рослин (трава, кущі, дерева), які ростуть на території обласного еколого-натуралістичного центру (або іншого навчального закладу).

ВІДПОВІДЬ: Акація, береза, каштан, ялина, бузок, подорожник, ромашка аптечна, нагідки, алтея лікарська, валер`яна.

ЗАПИТАННЯ: Які правила потрібно виконувати при збиранні лікарських трав?

ВІДПОВІДЬ: При збиранні лікарських трав необхідно пам'ятати:

- зрізати слід тільки потрібну частину рослин (квітки, листки, плоди), а не витягувати цілу рослину;
- з однієї ділянки не можна збирати всі рослини, обов'язково треба залишати для розмноження;
- для заготівлі коренів на ділянці необхідно залишати 10-15% рослин

для відновлення роду. Потім збирання на цьому місці можна робити через 7-10 років.

3. Зимовий ліс. Тихо-тихо навкруги. Мороз щіпає обличчя, але, якщо хочеш побачити, як спішить додому зайчик або виходить на прогулянку борсук., піди в ліс, вдивись в нього і вслухайся...

... Затремтіла гілка. Ближче, ближче. І розкривається ще одна яка-небудь лісова таємниця... А потім, про те, що побачив чоловік, він розкаже дітям в книжці "Чий це ноги?", "Хто чим співає?", "Чий ніс кращий?", "Лісові хатинки".

Герої якого письменника не тільки тварини, птахи і комахи, але й їх друзі - діти: Сергійко із оповідання "Кузя - двохвостий" та кмітливий Єгорка з оповідання "По слідах".

ЗАПИТАННЯ: Хто автор цих прекрасних книжок?

ВІДПОВІДЬ: Біанкі Віталій Валентинович.

4. Равлика можна зустріти скрізь: і на суші, і на деревах, і в воді. Думаю, кожний з нас, посадивши на долоню равлика, наспівував пісеньку: "Равлику, равлику, висунь рожки, дам тобі хліба і пирога трошки. Якщо буде мало, дам кусочок сала". Прикро, але факт: заговор діє точно - равлик вилізає з раковини і випускає ріжки. Але це не ріжки, а органи.

ЗАПИТАННЯ: Назвіть ці органи і поясніть, чому равликів поміщають в акваріумах?

ВІДПОВІДЬ: Це органи чуття і смаку. Так, так і смаку, тому що язик в гортані червононогих для цього не годиться. Тому що на ньому розміщені поперечними рядами зуби, які утворюють терку для перетирання їжі. До речі, число зубів дуже велике: від 500 до А поміщають водяних равликів в акваріуми, щоб вони очищали скляні стінки від водоростей.

5. В кінці весни і на порозі літа, коли сонце проситься в зелене лоно тиші, в тіні лісу, то тут, то там з'являються стрункі стебла, всипані білими квітками.

Старовинна слов'янська легенда розповідає: "Сміливого Садко полюбила царівна. Одного разу в місячних променях вона побачила коханого і земну дівчину Любаву. Засмучена царівна не втрималась від сліз. Тільки місяць був свідком того, як ці чисті сльози перетворилися в квіти. Ці квіти - герої багатьох легенд. В одній розповідається, що це Білосніжка, яка ховається від злої мачухи, розсипаючи своє намисто і бусинки, які перетворились в духмяні квіти.

Зачарованість цієї квітки така, що ніхто не може залишитися байдужим, побачивши

його. Математик Софія Ковалевська, письменник Олександр Купрін, хімік Дмитро Менделєєв - люди різні, але у всіх них було однакове ставлення до цієї квітки.

ЗАПИТАННЯ: Про яку квітку йде мова і яка її доля сьогодні?

ВІДПОВІДЬ: Ця квітка - конвалія. В останні роки через масове збирання кількість цих квітів на території нашої країни і області різко зменшилась.

6. Деякі вважають, що кімнатні рослини шкідливі для здоров'я, так як вони виділяють вуглекислий газ.

ЗАПИТАННЯ: Чи шкідлива ця думка і для чого потрібні кімнатні рослини?

ВІДПОВІДЬ: Вдень на світлі, в процесі живлення, всі зелені рослини поглинають вуглекислий газ і виділяють кисень. Вночі в темряві вони, дійсно, виділяють вуглекислий газ, але в незначних кількостях, що аж ніяк не впливає на здоров'я людини. А взагалі кімнатні рослини:

- покращують мікроклімат;
- позитивно впливають на настрій людини;
- прикрашають житло;
- вчать уважно і дбайливо ставитись до живих організмів.

7. Метелики. Вони перелітають з квітки на квітку - яскраві, гарні, самі подібні на квітки. Люди милуються ними, тому що багато з них дійсно дуже гарні. Адже не всі з цих комах такі безвинні.

ЗАПИТАННЯ: Розкажіть, що ви знаєте про метеликів, яких можна зустріти в лісах, на полях. Назвіть не менше 4.

ВІДПОВІДЬ: У метеликів, як і у всіх комах, 6 ніг і ніби посічене на сегменти тіло. Багато метеликів живляться соком квіток нектаром, за допомогою хоботка. А багато є шкідниками, тому що їх гусені живляться квітками, листками і стеблами рослини. Крила у метеликів, як і у мух, прозорі. Але вони вкриті м'якими різнокольоровими лусочками, тому вони є такими яскравими і барвистими. Якщо метелика потримати в долоні, то лусочки облітають і вони втрачають свою красу.

Назва найбільш поширених метеликів: білан жилкуватий, непарний шовкопряд, лимонниця, кропив'янка.

8. В місті Соаяк-Лейк-Сіті в США є незвичайний пам'ятник: висока гранітна колона з глобусом і двома птахами на вершині. Цей монумент на честь морських птахів, які врятували місцевих жителів від голоду, знищивши зграї саранчи, яка з'явилась тут.

Вчені підраховали, що тільки одна колонія цих птахів за час вигодовування пташенят знищує біля 22 тонн комах-шкідників. Ці птахи живляться рибою, але в першу чергу вони поїдають хворих і мертвих риб, попереджуючи цим розповсюдження хвороби.

ЗАПИТАННЯ: Назвіть цього птаха.

ВІДПОВІДЬ: Чайка.

9. Це дерево можна побачити і на широкій пожвавленій магістралі, і в вузькому провулку, і на заводському подвір'ї, і біля школи. Цей зелений друг невибагливий, витримує досить суворі умови, добре переносить підстригання, швидко росте. За швидкість росту його називають навіть північним евкаліптом. Але це ще не все. Густе листя цього дерева відмінно глушить вуличний шум, очищає запилене міське повітря. 400 молодих дерев за літо збирає 340 кг твердих забруднюючих речовин повітря.

В деяких країнах почали вирощувати цілі ліси цих дерев. Такі посадки дуже швидко починають давати деревину, яку використовують на будівництві і для виробництва целюлози.

ЗАПИТАННЯ: Про яке дерево йде мова?

ВІДПОВІДЬ: Про тополю.

10 ЗАПИТАННЯ: Чорноморський заповідник створений в 1927 році в північно-західній частині Чорного моря, в Єгорлицькій і Тендровській затоках, а також на прилеглих територіях і островах з метою охорони зимуючих, перелітних птахів і місць їх заселення. Тут гніздуються мартини, качки, крачки, кулики, гуси та інші птахи. Морське мілководдя в межах заповідника є місцем розмноження бичків, кефалі, камбали-калкани та інших риб. Задуха або морська загибель морських організмів відбувається не тільки в Чорному морі, але і в інших морях та океанах, особливо в прибережних водах, в озерах, річках, струмках.

ЗАПИТАННЯ: Від чого приходить задуха і як її можна уникнути?

- ВІДПОВІДЬ:
- Підводне виверження вулкана або великої сили шторм;
 - викид нафти;
 - постачання великої кількості неорганічних речовин (мінеральних добрив) з суші;
 - недостатнє очищення стічних вод населених пунктів і підприємств ;
 - випадання забруднених речовин з дощами і снігом.

Щоб запобігти задусі, потрібно:

- використовувати більш сучасні очисні споруди;
- використовувати в сільському господарстві гранульовані добрива, які повільно розчиняються;
- не виловлювати і не збирати на пляжах тварин і рослин, які очищають море;
- не забруднювати водойми рідкими і твердими відходами.

12. Дається 5 видів насіння овочевих або квітів.

ЗАПИТАННЯ: Визначити і назвати, яким рослинам або квітам належить це насіння.

Далі - звучить музична пауза, під час якої підводяться підсумки гри.

Потім ведучий називає команду, яка перемогла в грі.

Підготувала : заступник директора ХОЕНЦУМ

Г.В.Павлюк

“НЕВИЧЕРПНЕ ДЖЕРЕЛО ПОЧУТТІВ”

(проведення екологічних експедицій для молодших підлітків).

Рідна природа... Кожний з нас живе в неосяжному, розмаїтому, чарівному світі. Але не кожний здатний бачити його красу, усвідомлювати себе його часткою. Виховати таку здатність можна тільки у безпосередньому спілкуванні з природою. Ознайомлення дітей з навколишнім середовищем найкраще, на нашу думку, розпочати з лісу. Тут зручно показати дітям різноманітність тварин і рослин, їх життя і взаємозв'язки.

Отже, йдемо на екскурсію. У ході її спочатку даємо учням загальне уявлення про ліс. Розповідаємо про нього, як про зеленого друга людини. Справді, він постачає нам цілюще чисте повітря, дарує приємний затінок, надихає на творчість. Доля нашого народу нерозривна з долею лісу. Як про це добре сказав М.Рильський /читаємо учням вірш/:

Ліс, або як серби кажуть, шума,
Це не просто сосни та дуби:
Не одна там народилась дума,
Повна щастя, ніжності, журби.

Він співа то грізно, то шовково,
Як морська безсмертна глибина
Не одно ж там розцвілося слово,
Запалала пісня не одна.

Гомонить він з вечора до рання
Незглибимий, як людське життя,
Не одно там виникло кохання,
Не одне змужніло там дитя.

Як війна крилом своїм багряним
Отінила злото наших нив,
Він давав притулок партизанам,
Він бійців поранених живив.

З хмарами він вічну дружбу має
Приятель дощам він голубим,
І в пшеничнім пишнім урожаї
Лісовий таїться сизий дим.

Говоримо про використання лісу людиною і про те, яку роль він відіграє у житті тварин. Переконаємося, що ліс - наше величезне багатство, яке потрібно не тільки дбайливо витрачати, а й берегти й примножувати. Після такої загальної розмови переходимо до ознайомлення дітей з окремими породами дерев, які ростуть у лісі. Учні обов'язково замилуються вічно зеленою стрункою красунею - сосною. Звідкіля вона взялася? Розповідаємо, що, за давньою грецькою легендою, жила колись чарівна німфа Пітіс. Була вона молода, вродлива, весела. За щирю вдачу сподобалась богам північних вітрів Бореві. Надумав він заволодіти дівчиною і перенести її з квітучих нив на снігові простори. Злякалася Пітіс і почала благати лісового бога Пана сховати її. Укрив лісовик зеленим гіллям Німфу, а сам пішов у справах. У цю мить налетів Борей. Дерева розхитує, кущі гне, між ними красуню шукає. Від холодного вітру померзли трави, опало листя, лише Пітіс міцно тримає свої шати. Та не вберегли вони красуню: задерев'яніла вона від холоду, замерла красунею з вічно зеленими голками. А сльози Пітіс стали прозорою смолою на стовбурі.

Звертаємо увагу дітей на те, що сосна - дерево світлолюбиве. Хоч корона її прозора, та світло затримує. Тому нижні гілки відмирають, очищають стовбур. Сосна - чутливий індикатор чистоти повітря. Якщо вона чахне - це означає, що у повітрі значний вміст отруйних заводських викидів. Хвоя, що жовтіє, вказує на підвищену радіоактивність.

Один з учнів, який вчасно підготував повідомлення про практичне значення сосни, розповідає, що її деревину вважають чи не найміцнішою. Вона легка, має приємний запах, добре обробляється, стійка проти гниття. Тому сосна є основним матеріалом у житловому і промисловому будівництві. Славилися довговічністю і пароплави, збудовані із соснової деревини. З сосни одержують скипидар та каніфоль.

Другий робить цікаве повідомлення "А чи знаєш ти, що":

- у фінського народу сосна є символом життя;
- давні римляни за стійкість і міцність називали сосну "палас", тобто скеля.
- рідкісний вид сосни зустрічається на о.Міяшіма в Японії. Це "борода дракона" висотою лише 60 см. Зате гілки дерева досягають у довжину 30 м;
- з 1 куб.м соснової деревини одержують: 120 кг вугілля, 63 кг смоли, 26 кг

деревного спирту. При хімічній переробці 1 куб.м деревини сосни дає 680 м тканини.

Звертаємо увагу дітей на красуню-ялину. Розглядаємо її крону, що гострим конусом піднімається високо вгору, сіру чи червонувату кору, гострі хвоїнки. Знайомство з ялиною відбувається у всіх нас у ранньому дитинстві. Разом з ялинкою до нашої домівки приходять Новий рік і Різдво, а отже, радість, веселощі, подарунки.

Десятки мільйонів ялинок щороку прикрашають наші оселі. А чи замислюємося ми, як дорого коштує це лісу? 10, 15, а то і 20 років потрібно, щоб виросла така красуня. Чи не краще зберегти її, придбавши штучне деревце? Звертаємо увагу учнів на гніздо, розміщене на кінчиках ялинових гілок. Його господар - наш колібрі - корольок, найменший птах у нашій місцевості. Йдемо далі.

Ось "перунове дерево" - дуб. У багатьох давніх європейських народів він вважається святим деревом. Так, стародавні греки свого головного бога Зевса зображували з вінком дубового листа на голові. Неабияку роль дуб відігравав у релігійних ритуалах стародавніх слов'ян.

Людину завжди вражала величність дубів, їх довговічність. При розкопках на Україні у селищах, вік яких перевищує п'ять тисяч років, археологи знайшли піч, де зберігалися відбитки жолудів на глині: наші далекі предки пекли в них хліб. Жолуді - цінний корм для тварин. Їх з апетитом поїдають сойки, заготовляють на зиму білки. А для кабана жолуді - найголовніша їжа.

Помічено, що повітря дубових гаїв цілюще впливає на тих, у кого підвищений кров'яний тиск.

У лісі діти зустрічаються і з білокорою красунею-березою. З давніх-давен вона є символом чистоти, ніжності, тендітності. У далекому минулому з берести люди робили посуд, виготовляли кошики, гаманці, легке взуття. На бересті робили різні записи. Тепер кору берези використовують для добування дьогтю. А березовим вугіллям лікують харчові отруєння.

Зупинимося і біля кущів. Звертаємо увагу на зарості малини. У період достигання плодів ніжні гілочки рясно вкривають великі смачні ягоди. Кожна з них складається з дуже маленьких ягідок, що зрослися між собою. З однієї насінини можна виростити цілий малиновий кущ.

А ось невисока півтораметрова розлога рослина - вовче лико. Його квіти приємно пахнуть, але нюхати їх не варто - викликають запаморочення. Рослина це отруйна. Особливо небезпечні плоди. Лише кілька ягід можуть спричинити у людини смертельне

отруєння. А птахи охоче поїдають плоди вовчого лика. Їм ці ягоди не шкодять.

Діти побачили і низенькі кущі чорниці, що густо вкривають землю. Підходимо. Згадуємо німецьку легенду про крихітних гномів, які зберігають свої сховані від людей під землею скарби. Ці істоти з великими головами і розумними очима довго марно шукали схованки для себе і своїх скарбів. Всюди знаходили їх люди. Тому мандрували і мандрували бездомні гноми. Нарешті їх пожалів чорничний кущ. Він покликав їх до себе і пообіцяв пристанище. І донині, твердить легенда, живе і господарює нікому невидимий і ніким не потурбований крихітний народець.

А який багатий світ трав'янистих рослин! Згадуємо мати-й-мачуху - перший, але не єдиний первоцвіт. Квіти її подібні до кульбаби. Свою назву рослина одержала завдяки листкам - гладеньким і холодненьким зверху та пухнастим і теплим зісподу.

У лісі часто можна побачити незабудку. Назва цієї рослини походить від словосполучення "не забудь мене". Однією з найчарівніших весняних квіток є конвалія. Легенда так пояснює появу на цій рослині спочатку зелених, а згодом червоних плодів. Цвіт конвалії закохався у красуню весну. І коли та пішла від нього, гірко заплакав. Горе його було таким великим, що кров виступила із серця і зафарбувала сльози.

Кожної пори року у лісі легко знайти рослини, про які можна розповісти багато цікавого і повчального. Персоніфікуючи навколишній світ і водночас збагачуючи біологічними і екологічними знаннями, ми виховуємо в учнів любов до природи, до рідного краю, культуру поведінки в навколишньому середовищі, дбайливе ставлення до нього.

Поруч з нашою школою є лісопарк. Педагоги школи мають можливість проводити екологічні експедиції в парк і вивчати рідну природу.

ЗОШ №1 м.Хмельницький

Н.В.Середа

"СВЯТО КВІТІВ"

(Сценарій)

Кожний навчальний рік починається Святом квітів, яке проводиться в першій декаді вересня.

В серпні складається детальний план проведення свята, розробляється сценарій, підбираються запитання до вікторини.

План проведення свята

1. Підготовка декоративно-квіткового відділу шкільної ділянки до проведення екскурсії.
2. Підготувати текст і форму запрошення на свято.
3. Запросити на свято агронома-квітникаря із міського зеленого господарства, квітникаря-любителя, батьків учнів.
4. Святково оформити актовий зал, де буде проходити свято, розвішати плакати, прислів'я і загадки про квіти, малюнки квітів; організувати виставку літніх робіт учнів; виставку букетів; випустити газету "Квіти із саду" і монтаж "Квіти" (із кольорових листівок, ілюстрацій).
5. Оголосити конкурс на кращий карнавальний костюм та шапочку .
6. Підібрати запитання для вікторини.
7. Залучити учнів до виготовлення емблеми свята для учнів і гостей, до оформлення приміщення.

Програма проведення свята.

1. Зустріч учасників свята, запрошених гостей і батьків.
2. Колективна екскурсія на шкільний квітник.
3. Огляд в залі виставки літніх робіт учнів і виставки букетів.
4. Урочисте відкриття свята; вступне слово вчителя; виступ запрошених квітникарів; художня частина.
5. Проведення вікторини про квіти, ігор, танців,
6. Підведення підсумків по всіх видах конкурсів, нагородження переможців.
7. Закриття свята.

Вже з перших днів приходу в школу починається підготовча робота: розподіляються ролі в сценарії, учні починають вчити слова, готують костюми, роблять необхідну оформлюючу роботу.

І ось настає очікуваний день свята! Починають приходити гості. Біля входу в зал їх зустрічають 4 дівчинки, однаково вдягнуті (біла блузка, кольоровий сарафан або спідниця, фартух. На голові -вінок, на руці - корзина з квітами).

Вони вітають гостей і кожному приколнують емблему свята - квітку ромашки (вона зроблена із цупкого паперу і розмальована). В залі гостей зустрічають юннати і знайомлять їх з літніми роботами, де основне місце займають поробки із природнього матеріалу, гербарій рослин, виставка букетів.

Потім гості запрошуються на шкільний квітник, де юні квітникарі демонструють плоди своєї праці - розповідають про деякі квіти, вирощені своїми руками, про свою роботу літом на квітниках, про результати дослідів і спостережень.

Знову актовий зал. Виступ вчителя.

Ось і відшуміло літо. Сьогодні ми зібрались, щоб сказати любому літу "До побачення! До побачення, до наступного року!" Звучить музика П.І.Чайковського "Вальс квітів". Кружляють учасники - дівчатка і хлопчики у костюмах квітів.

- ВЕДУЧИЙ:
1. Велика і прекрасна наша Україна. Ми дуже любимо її. Кожна будова, доріжка, дерево, колосок, квітка, травинка - невід'ємні частини її природи, її багатства і краси, без чого людині не прожити.
 2. Квіти, як музика, створюють піднесений настрій, надихають на творчість. Багато художників, композиторів, письменників присвятили квітам свої твори, вклавши в них багато любові, тепла і уваги.
 3. Сьогодні у нас свято наших барвистих друзів - квітів. На хвилинку задумайтеся, що вам відомо про окремих представників квіткового братства рідної природи, про квіти наших лук, лісів, полів, клумб. Ми допоможемо вам краще пізнати їх, щоб ще більше любити квіти, сприяти бережливому ставленню до рослин.

Ф л о р а: Свято квітів! Свято! Свято! Всі на свято! Всі до нас!

Троянда: Чуєте, хлопці, в нашім дворі
Квіти розквітли в ранковій порі.

Тут на світанку сам дощик
Білу Лілею від сну пробудив

Мак: Чисто помились Мальви в росі,
Легенькі, круглі, рожеві усі.
Нижче під ними красольки - вогні
Дуже вони до вподоби мені.

Шипшина: Ви Чорнобривцям загубите й лік,
Горді Майори стоять віддалік.
Ніжна Петунія з ними в гурті,
В повнім цвіту Повняки золоті.

Ромашка: Синій Панич покрутився на тин
І поглядає відтіль на Жоржин.
Знаю, він кличе Жоржин у танок,
Свято сьогодні у наших квіток.

Нагідки: Бджілка на скрипці заграє в цей час,
Джміль прилетить, принесе контрабас
Знову Красольку підхопить Повняк,
Щоб танцювати удвох краков`як.

Чорнобривець: А Чорнобривець бровою моргне,
Ніжною тупне - гопак нам утне.

Ф л о р а: Біла Лілея з Майором для нас
У квітнику танцюватимуть вальс.

Звучить музика, в танці кружляють квіти.

Мабуть, жодній квітці не присвячено стільки легенд, поем, віршів і прозових творів,
як троянді. Нині відомо понад 10 тис. сортів троянд.

Садівник: Шипшини куц у мене під вікном

Цвіте біло-рожевими квітами.
А друзі кажуть: нащо він тобі,
Цей кущ-дикун? Ти викорчуй його
І посади троянди тут культурні,
Як от на клумбі у тебе.
Я ж на те відповідаю:
Всі оті культурні,
Французькі, поліантні та чайні
Гібридні з назвами складними
Все більше іноземними - усі
Праматір'ю своєю називають
Оцю звичайну, просту, польову шипшину.

Троянда: В одній з легенд розповідається, що коли з морської піни біля берегів Кіпру виникла прекрасна богиня Афродіта, земля дуже розсердилась і вирішила створити щось не менш прекрасне.

Ф л о р а: Так виникла квітка троянда, яка своєю красою покликана змагатися з самою богинею краси.
У багатьох країнах, зокрема в Болгарії, Франції, Туреччині, Ірані, вирощують на плантаціях спеціальні сорти троянд, з яких добувають дуже цінну трояндову олію.

Троянда: З тисячі кілограмів трояндового цвіту після тривалої переробки одержують кілька грамів такої олії. Вона є складовою частиною всіх високоякісних парфумів. На міжнародному ринку трояндова олія цінується дорожче за золото і платину.

Садівник: Зацвіла на скелі кам'яній
Скромна квітка і не показна.
З річки промінь відбивавсь іскристий.
Ним живилась ранками вона.

Ф л о р а: А внизу троянда красувалась
В платті з оксамиту і парчі,
В сонечку веселому купалась,
Омивалась росами вночі.

Троянда . І сміялась: “ Ой, мала шипшино,
Краще тобі зовсім не цвісти.
Цвіт мій зірве радісно людина,
Ну а ти, кому потрібна, ти?
Ти зросла донизу головою
На камінні дикому в траві”.

Садівник: За вмістом вітаміну С шипшина є справжнім чемпіоном у царстві
рослин; досить з`їсти 2-3 плоди і ви забезпечені на добу цією
речовиною. Зауважимо, що вітамін С тут у комплексі з іншими.

Шипшина: А настій з червоних тих жарин
Дає людині крем`яної сили.

Звучить музика:

Ф л о р а: Розцвіли червоні маки
Вранці по росі.
Я піду і назбираю
Маків для краси.
А тоді найкращу квітку
В коси заплету.
І сама посеред поля
Маком зацвіту.

Хоровод виконують учасники.

М а к: Мак - давня рослина. Його яскраві червоні квіти завжди привертали увагу
людей. Про це свідчить насіння маку. знайдене на місцях стоянки первіс-
ною людини. Важко сказати, з якої країни він почав поширюватись по
планеті.

6. Все ближче, ближче вороги,
Зло успіхів рве їм чуби:

Отак і мучить землю згуба,
Жадібна, дика, навісна
В краплинах крові і багна.

7. Козак на них поглянув строга,
І розлігся крик посеред поля,
На стремені ногами завис,
І кінь його поніс, як біс.

8. Бере ординців переляк:
То це шайтан!
Це не козак!

9. Козак всміхнувся в довгі вуса,
З шайтанами не вперше б`юся.
Узнали, що таке козак,
Якого люди кличуть "Мак".

10. Озався постріл над рікою,
І на коня схилився козак.
Пропає козак! Загинув Мак!
Ординці кинулись до нього.

М а к: Козак на них поглянув строга.
Ні, не загину я, кати.
Поміж людьми мені цвісти.
Кати відводять вгору зброю:
Твій цвіт, життя вже за тобою,
Козаче, зробимо отак:
Шаблями скрешемо на мак.
Ординці воїна скрутили,
На землю впало біле тіло,
І наче зерно проросло,
А влітку маком зацвіло.

Ф л о р а: Так розповідається в легенді. Римляни присвятили цю квітку богу снів Морфею. Торкнувшись людини квіткою маку, Морфей їй приносив спокійні сни. Відомо багато видів маку. Кожна маківка містить коло 30 тисяч насінин. Мак має лікувальні властивості. З насіння маку виготовляють олію. Олійні сорти цієї рослини культивують на Україні. Макова олія використовується як харчовий продукт, для виготовлення фарб, лаків, мила. Насіння маку дуже корисне: 100 гр його містить близько 500 калорій.

Садівник. На стрункій високій ніжці
 Біля річки, на лужку,
 У хустинці білосніжній
 Стрів я квіточку таку.
 Ясним оком жовтуватим
 Усміхнулася мені.
 Я хотів її зірвати,
 А бджола сказала - ні!

Ф л о р а: На цю квітку з білосніжним віночком і яскраво-жовтим вогнем
серцевини можна натрапити в лузі, в полі, біля доріжки.

 Від сонечка жовтого
 Йдуть білі пелюстки,
 Царівною поміж травами
 Цвітеш все літо ти.
 Красується до осені,
 На сонці розімліла.
 На золоте волосся
 Вдягла віночок білий.

Кульбаба: Як припустить теплий дощик,
 Я згорнусь в зелений кошик.
 Подивись!
 А коли година гожа,
 Я на сонце в небі схожа.
 Усміхнись!

Одцвіту я жовтим цвітом,
Одягну на себе літом
Капелюх.
Набіжить вітрець, повіє,
Капелюшок мій розвіє,
Наче пух!

Ф л о р а: Хто не знає чудової запашної окраси наших клумб - гвоздики.
Приваблива квітка давно привертала увагу людини, а введена вона
була в культуру за досить цікавих історичних обставин.

Садівник: У XIII ст. король Людовік IX вирушив у похід. Але трапи лась біда, серед
його воїнів почалася епідемія чуми. Король звелів назбирати криваво-
червоних гвоздик і лікувати ними військо. Більшість воїнів врятувалися, але
король помер. Лицарі привезли червоні гвоздики додому, де вони невдовзі
стали улюбленими квітами. І досі Франція славиться гвоздиками. У
Німеччині теж полюбили гвоздику. Будь-які свята не обходились без них.
Ці рубінові квіти стали символом боротьби за свободу і щастя всіх
пригноблених.
На Україні відомо чимало її сортів. Є гвоздика Коцюбинського.
Славетний письменник, будучи в гостях у М.Горького на острові Капрі
у 1910р., звернув увагу на дуже гарні яскраві великі квітки. Він привіз
їх на Україну і посадив у Чернігові. Відтоді ці квіти стали справжньої
окрасою наших клумб.

М.Рильський написав вірш "Гвоздики Коцюбинського":

Гарячі, повні, запашні гвоздики,
Мов променисті зорі на землі,
У Горького на Капрі Коцюбинський
Прийняв цей дар братерської руки.
Гостинно ґрунт прийняв їх український,
І по-новому зацвіли квітки.

На сцені проліски:

I пролісок: Я перша квіточка весни,
II пролісок: Я пролісковий цвіт,
III пролісок: Я пережив зимові сні,
IV пролісок: І знов родивсь на світ,
У мене очі голубі.
I пролісок: Такі, як неба синь,
II пролісок: Росту між кленів, між дубів,
Люблю і сонце, й тінь.
III пролісок: Зелені рученьки мої
Листочками зовуть.
IV пролісок: Я полюбив ліси й гаї,
Живу я здавна тут.
I пролісок: І вірю: люблять всі мене,
Як весну золоту.
Бо знають, що зима мине,
Коли я розцвіту.

Всі разом танцюють.

Садівник: Про масове цвітіння цієї рослини видатний вітчизняний ботанік В.Альохін образно писав: що в дубовому лісі навесні є два неба: одне над головою, а друге під ногами. На земній кулі близько 90 видів квіток цього роду, серед них є з лікувальними властивостями.

Звучить пісня "Підсніжник", муз.Д.Кобалєвського, сл.Ц.Солодаря.

I підсніжник: Ми - підсніжники - ранні посланці зеленоокої весни. Наші квіточки рано навесні, як білосніжні дзвіночки, звеселяють все довкола.
II підсніжник: Так не поспішайте нас зривати. Пам`ятайте, що ми потребуємо охорони.

Вибігають конвалії.

Ведучий: Із зеленої сорочки,

Що зіткав весною гай,
Білі дивляться дзвіночки.

I конвалія: Як зовуть їх - угадай?

II конвалія: Це конвалії у гаї
На галявині цвітуть,
І ніде, ніде немає
Кращих квіточок, мабуть.

I конвалія: Велике значення маємо ми в медицині. Але збирати нас для лікувальних цілей треба обережно, бо конвалія - рослина отруйна.

Знову кружляють квіти.

На сцену вибігають дзвіночки і дзвонять в маленькі дзвоники.

I дзвоник: Дзвінок великий ріс,
У полі на роздоллі,

II дзвоник: А чарівник побачив,
Школярикам одніс.

III дзвоник: Тихенько чарівничі
Слова промовив він,

IV дзвоник: І став дзвіночком мідним
Розсипав чистий дзвін.

На сцені школярка із дзвоником в руках дзвонить.

I дзвоник: І кожен учень в школу
На клич дзвіночка біг.

Звучить "Вальс квітів".

ВІКТОРИНА ДО СВЯТА КВІТІВ.

1. На яких тропічних і субтропічних рослинах одночасно можна побачити пуп`яки, квіти і плоди?
(на *цитрусових, какао деревах*).
2. Чому квіти, які розпускаються вночі, мають біле забарвлення?
(*білі квіти краще видно комахам-запилювачам*).
3. Назвіть по 5 видів однолітніх і багаторічних квітів.

(*однолітні: айстра, гвоздика, мак, нагідки, запашний горошок;*
багаторічні: півонія, жоржина, флокс, люпин, дельфініум).

4. Які квіти широко використовуються в медицині з лікувальною метою?
(*конвалія, наперстянка, строкатка, мальва*).
5. Назвіть квіти, які цвітуть на другий рік після посіву.
(*дзвоники, братки, турецька гвоздика, строкатка, мальва*).
6. Як розмножуються жоржини?
(*живцями, насінням, поділом коренів бульб*).
7. Назвіть рослини, квіти яких мають сильний і приємний запах.
(*троянда, матіола, левкой, запашний горошок, резеда*).
8. З яких квітів можна скласти букет взимку?
(*з деревію, фіалок, сухоцвіту, безсмертника, гіпсофілу*).
9. Квіти яких рослин мають різне забарвлення віночка?
(*братки*).
10. Назвіть декілька витких і гінких рослин.
(*виноград, запашний горошок, боб, берізка, хміль*).
11. Квіти яких рослин цвітуть лише один день?
(*квасениці, тигридії*).
12. Суцвіття яких рослин називають кошиком?
(*ромашки, айстри, соняшника декоративного*).
13. Назвіть перші весняні квіти.
(*підсніжник, первоцвіт, фіалка, медунка, печіночниця*).
14. Чи є квіти, що пахнуть медом?
(*є - алісіум*).
15. З яких квітів виготовляють ефірну олію?
(*троянда, жасмін, конвалія, фіалки, лаванда*).
16. Яка рослина має листок до 2-х метрів у діаметрі, а квітку до 50см в діаметрі?
(*вікторія "регія"*).
17. Скільки кілограмів пелюсток троянди потрібно, щоб виготовити 1 кг ефірної олії?
(*500 кг пелюсток*).
18. Які бордюльні рослини ви знаєте?
(*алісіум*).

"ПРЕКРАСНЕ ПОРУЧ"

(Гра-подорож з кімнатними рослинами)

Мета: Ознайомити юннатів з різноманітністю кімнатних квітів, поглибити знання про пристосування рослин до певних умов оточуючого середовища. В подорожі юннати ознайомляться з цікавими фактами з життя кімнатних рослин.

Обладнання: карта світу з позначенням центрів походження рослин, колекції кімнатних рослин з етикетками, література і т.д., плакати з кросвордами.

ХІД ГРИ-ПОДОРОЖІ

Учасники гри: ведуча в костюмі стюардеси, три професори в чорних мантіях, учасники та ін.

Гра-подорож проходить у вигляді незвичайного польоту на борту літака.

Ведуча. Добрий день, юннати!

Запрошуємо Вас в незвичайну подорож, присвячену кімнатному квітництву. Наша подорож проводиться на борту незвичайного літака. Ми побуваємо на батьківщині кактусів в тропічних і субтропічних районах земної кулі, в сонячній Австралії, в країні сходу Сонця. Вас чекають відкриття, загадки, проекти. І завершить наш політ "Подорож в казковий світ рослин".

Стюардеса. Добрий день, шановні пасажери. Командир і його екіпаж вітають Вас на борту літака.

Командир літака вітає юннатів.

Вельмишановні юннати, дозвольте щиро вас вітати. Політ нам розпочати час. Всіх просимо, хто серед нас, про себе трохи розказати.

Стюардеса. А тепер - увага! Ми відправляємось в нашу першу подорож на батьківщину кактусів. Через декілька хвилин наш літак здійснить посадку в центрі Америки.

Перший доповідач. Ми з вами на Мексиканському плоскогір'ї, в пустелі, де і знаходиться Батьківщина кактусів. Кактуси, які ростуть тут, вражають розмірами і різноманітністю форм. Особливе враження справляють стовповидні кактуси - це-

реуси. Багатогранні зелені колони цереусу сягають у висоту 15 м. Цереуси ростуть великими групами, утворюючи непрохідні зарості

В цій пустелі зустрічається і інший вид кактусів - опунції. У всіх кактусів сильно розвинуте ребристе стебло, в якому багато вологи, листочки перетворилися в колюхи. Вся їх будова пристосована для зберігання води, адже ростуть вони в пустелі, де три чверті року не буває дощів.

(По ходу розповіді демонструються малюнки, слайди різних видів кактусів.)

Треба сказати, що квіти цих рослин дуже гарні. Одні кактуси цвітуть тільки вночі, наприклад, кактус селені-цереус - цариця ночі. Серед ночі розкривається велика біло-золотиста квітка, яка досягає 25 см в діаметрі. Квіти цереусу нагадують запах ваніліну. Цвіте Цариця ночі з десятої години вечора до двох годин ночі. Ранком квітка відцвітає. Інші види кактусів цвітуть вдень, квіти у них жовті, зелені, червоні, часто мають неприємний запах.

Другий доповідач. На своїй батьківщині кактуси широко використовуються. Деревина кактусів застосовується як будматеріали, для виготовлення прикрас. Місцеві жителі вживають кактуси з їжею. Мексиканці печуть, варять, жарять стебла опунцій, як ми кабачки. Плоди опунції солять, консервують, одержують з них сік. Плоди деяких видів кактусів мають смак апельсину, мандарину. Використовують кактуси також в медицині.

Третій доповідач. Кактуси приносять користь не тільки людям, але й тваринам. Оскільки у стовбурі цереуса температура на декілька градусів нижча, ніж зовні, в середині стовбура оселяється великий строкатий дятел. За сезон він будує декілька гнізд, перетворюючи рослини в колючий багатоквартирний будинок. Як тільки дятел залишає гніздо, його зараз же заселять інші пернаті жителі - сови, мухолови, ластівки. Таким чином, на одній рослині цереусу можуть одночасно проживати декілька видів птахів.

Кімнатні кактуси, звичайно, не досягають розмірів своїх дикоростучих братів. Наші вікна прикрашають зелені "їжачки" невеликих розмірів.

- Ведуча. Особливість цих лісів - велика кількість світла, тепла і вологи. Найбільший масив тропічного лісу знаходиться в північній частині Південної Америки. Цей ліс перетинає ріка Амазонка. Тут в незайманих лісах Бразилії ми і зупинимось. Це не "палюча жара" тропічної пустелі. Температура повітря всього +26-30 градусів. В цій атмосфері, постійно теплій і вологій, швидко перегнивають органічні рештки і чудово розростаються рослини. Це монстри фікуси, біля 400 видів бегоній, колеуси і багато інших рослин. Бегонії суцільним килимом вкривають землю тропічних лісів. Ось перед нами бегонія Крендера. Як же розпізнати життя червоних листочків рослини. Чи є в них хлорофіл? Речовина, яка фарбує рослини в червоний колір, додатково вловлює зелені промені світла і перетворює їх в теплові., підвищує тим самим температуру листя. Якщо червоний листок опустити в склянку з кип`ятком, то вода забарвиться в зелений колір, а листок стане зеленим. Це означає, що рослина живиться нормальним вуглекислим газом. Зустрічаються не тільки червоні, але і темно-зелені з металевим блиском листочки. Це бегонія коралова. Ці блискучі плями на листках утворюються клітинами, наповненими повітрям. Повітря затримує тепло в листку. Воно також сприяє нагріванню листків.
- Ведуча. А тепер поговоримо про деревце, яке знищує і відлякує міль. Для цього ми перенесемося із швидкістю думки на острів Ява, в ліси Ост-Індії. Це батьківщина колеуса. Колеус вимогливий до тепла /+18⁰ С./, надмірного поливу, сонячного світла /на відміну від бегонії/. З давніх часів колеус вважається рослиною, яка виганяє міль із кімнат. Стверджують, що міль не витримує запаху листків кропивки, що навіть мухи "не люблять" цю рослину.
- Ведуча. А тепер наш географічний всюдихід переміститься в субтропічні райони Південної Африки.
- Доповідач. Ми знаходимось в Гапській землі Південної Африки. Із всіх кімнатних рослин найбільш звичайна на наших вікнах - пеларгонія.

Назва рослини походить від грецького слова “журавель”. Названа пеларгонія ще так тому, що квітки після запилення розростається в довгий дзьоб, схожий на журавлиний. Пеларгонії зустрічаються різних видів: пеларгонія пахуча, пеларгонія зональна, пеларгонія крупноквіткова і багато ін. Найбільшою кількістю ефірних масел володіє пеларгонія пахуча. Походить вона із Південної Африки, із Гапської землі, з мису Доброї Надії. Звідти вона завезена в Європу в кінці XVI століття. Пеларгонія росте на сухих схилах гір. Це напівкущ в півтора метра висотою, з дерев'янистим стеблом, що нагадує запах троянд.

Ведуча. Тепер ми відправимося в Європу XVII століття. На засідання ради наук квітникарства.

З'являються професори в чорних мантиях.

Перший професор. Зачитує наказ про проведення конкурсу на звання "магістра наук із квітникарства".

Другий професор. Оголошує умови конкурсу.

КОНКУРС 1. Учасники по черзі називають кімнатні рослини. Назви рослин не повинні повторюватися. Перемагає той, хто назве найбільшу кількість кімнатних рослин.

КОНКУРС 2. З паперу /твердого/ вирізаємо квітку ромашки. На кожній з її пелюсток пишемо запитання. Наприклад, знайти в колекції кімнатних рослин аспарагус. Охарактеризувати його морфологічні і біологічні особливості і т.д.

КОНКУРС ЗАГАДОК ПРО КІМНАТНІ РОСЛИНИ.

1. Під листям якої рослини не можна сідати в пасмурну погоду? Навіть в кімнаті ви ризикуєте потрапити під дощ. Як називається ця рослина? Де її Батьківщина?
2. Яка рослина ходить по стінах?
3. Яку кімнатну рослину називають "мухогон" або "мольне дерево"? Поясніть, чому ця рослина так називається? і т.д.

Ведуча. Що ж, дорогі юннати, знайомство з кімнатними рослинами закінчилось.

Підготувала: керівник гуртків ХОЕНЦУМ
Долінська Л.С.

"НЕЗВИЧАЙНА ПОДОРОЖ"

(СЦЕНАРІЙ РАНКУ)

Картина перша.

Сцена прикрашена кактусами. На задній стіні закріплена карта півкуль. Виходить капітан Врунгель. Йому дуже душно.

Капітан. Ох, як душно! Яке сонце! Видно, що це берег безлюдний. (Оглядається). Як хочеться їсти! Але тут нічого немає! Одні колюхи! А, ген далеко бачу дерево.

З'являється шоколадне дерево з табличкою. Капітан підходить і читає.

Капітан. "Руками не торкатися! Карається смертю!" Дивний надпис. Значить, острів не безлюдний. Є надія не вмерти голодною смертю. Але як хочеться їсти! Зірву одну шоколадку. Не вмирати ж з голоду!

Капітан зриває, чується гамір. Вбігає Кактус в зелених шароварах, на шиї намисто з паперових кактусів, на голові корона індійців із зеленого пір'я і Перець в червоному, з намистом із перчин. Вони беруть капітана за руки, його хочуть вивести.

Кактус і Перець (разом). Чого ти, чужинець, зірвав плід священного дерева?
Як ти посмів! Ти не читав надпис?

Капітан. Розумієте, я до вас прибув із далеких країв. Їжа закінчилася, вода також... Куди ви мене ведете? Для чого? Хто ви такі?

Кактус. В нашому незвичайному царстві я - знаменитий Кактус! Начальник варти його Величності короля Картоплі.

Капітан. Яке царство? Який король?

Кактус. Велике наше царство. Головний управитель - його Величність Картопля, а королева - Кукурудза. Кожний рік ми проводимо свято на честь короля. На ньому ми завжди пригортаємо всіє плодами священного шоколадного дерева.

Перець. Я головний жрець короля - Червоний Перець. Не всі знають, що червоний перець в дикому стані росте в Мексиці. Індійці

називають його стручки "ахі". В 1493 році перець був завезений в Іспанію, а звідти потрапив в інші країни. В наші дні перець вирощується в Болгарії, Угорщині, Іспанії. Червоний перець славиться як джерело вітамінів С і А, в ньому багато цукру і білку! Ось я який!

Кактус. Розсміявся! Ти їдкий, а я колючий! Недарма - начальник варти! Хоч, звичайно, ми кактуси, негарні, але як гарно ми цвітемо! Квітку змієвидного кактусу цересу називають "Принцесою ночі". Красою і запахом вона не поступається троянді! Місцеві жителі охоче споживають їх смачні плоди в сирому і вареному вигляді. Із плодів готують цукерки, сироп і навіть мармелад. Із стебел деяких великих кактусів роблять легкі меблі, віконні рами, двері /із геліхтоцереусів/. Кактуси можуть служити також огорожею.

Чується гамір.

Капітан. Хто це до нас іде? Смугасті, жовті, гладкі?

Кактус і Перець. Рятуйся, хто може! Це розбійники. (Втікають).

Капітан ховається за дерево. З'являються жуки. Звучить музика з мультфільму "Бременські музиканти". Жуки виконують розбійницький танок.

I-ий жук. Ха-ха! Зараз з'явиться король Картопляч, щоб зірвати плоди дерева Какао. Тут ми зробимо засідку і зловимо його! А тоді з'їмо! Ха-ха! Ми такі небезпечні для картоплі. Раніше ми жилися диким пасльоном, але коли люди стали садити картоплю, нам припало до смаку її бадилля. До того ж так багато!

II-ий жук. А пам`ятаєш штат Колорадо? Великі полки жуків рухаються по країні і спустошують поля. За 16 років жуки знищили на своєму шляху картопляні поля, подолали 3 тис.км і досягнули берегів Атлантичного океану. Потім в 1922 році американський корабель випадково завіз нас, жуків, в французьке місто Бордо. А після війни ми потрапили до Росії.

I-ий жук. Скоро все з'їмо! Нічого не залишимо! Король іде! (Ховаються).

Капітан. Що ж робити? Що ж робити? Придумав. (Ховається).

На сцену виходить король. З'являються жуки. Короля зв'язують. Капітан стріляє із стартового пістолету. Жуки розбігаються.

Капітан. Вставайте, ваша Величність! Розбійники втекли.

Король. Як я Вам дякую за те, що Ви мене врятували! Хто ви! Ох, як вчасно ви прийшли!

Капітан. Я знаменитий капітан Врунгель, відомий мореходець і мандрівник. Із-за нестачі продуктів і води я приплив до ваших дивних берегів.

Король. Дійсно, в Америці є дивні рослини. В моєму королівстві ростуть дикі родичі культурних рослин. Тут помідори, перець, квасоля, тютюн. Але головними є картопля і кукурудза. Дерев у нас навіть розмовляють. Послухайте.

Какао. Дерево какао можна відразу розпізнати. Квіти і плоди його ростуть прямо на стовбурі. У 1526 році шоколадне дерево було відкрите іспанцями. Напій з плодів викликав у них великий інтерес, тоді іспанці стали слідкувати, щоб ніхто не зміг вкрасти дерево. Але у ХІХ ст. "шоколадне дерево" було викрадене гальським ковалем. Зараз 300 тис. тонн какао дає маленька африканська країна Гана, яка фактично стала другою Батьківщиною цього дивного дерева.

Капітан. Я завжди вірив, що шоколад росте на деревах!

Король. Дорогий Врунгель! Віднині Ви мій товариш! Запрошуємо Вас на свято вшанування Картоплі. Батьківщина картоплі - Південна Америка, де вона росте в Андах, від Чілі до Центральної Америки. У дикій флорі картоплі-бульби були мілкі і гіркі. Їх не їли у свіжому вигляді, а готували "чунає": для того, щоб зняти гіркуватий смак, бульби підморожували, тоді розморожували, вилучаючи воду, а потім підсушували. Таку картоплю можна було зберігати довгий час, вона допомагала людям пережити зиму.

14 тис. років назад цю рослину було введено в культуру.

Капітан. Дякую за запрошення, зараз візьму свої речі.

Картина друга.

Декорація та ж сама. З'являються дівчата-дерева (виносять пеньки).

Капітан. Де я? Я, здається, заблукав. Куди йти? Сяду відпочину.

Ззаду підкрдається удав, хватає капітана, стискує його тіло.

Удав (спокійно) З-задушу!

Капітан. Помираю! Рятуйте! Помираю!

Удав. Не шуміть! Не допоможе. Чого проник у зачарований ліс?
Дерева викрасти захотів? Я вам покажу! Задушу і з'їм...

Капітан. Не треба! Я добрий!

Удав. А я поганих не їм.

Капітан. А я вгодований! Ви можете вдавитися! Прийшла моя смерть!?

Вбігають Кактус і Перець.

Кактус і Перець (разом) Ось ваш капелюх, капітан.

Капітан (хрипить) Врятуйте!

Кактус і Перець: Залиш його! Це свій!

Удав. А я що? Я його по-дружньому обіймав.

Капітан. Дякую, друзі мої, коли б не ви, я б загинув!

Перець. Гарний у нас сторож!?

Капітан. До цього часу кістки болять від його дружніх обійм.

Удав. Не гнівайтесь. Я був при виконанні своїх службових обов'язків, звичайно, я трохи тяжкуватий. При довжині 6 м моя вага дорівнює 140 кг. Зате який я сторож! І помічник! В Бразилії удави продаються на базарі. Їх охоче купують, щоб з їх допомогою позбутися мишей, ядовитих змій. А я оберігаю дивні дерева. Ви тільки подивіться, які! Тут росте дивне дерево-малинове.

Каучукове дерево: каучукове дерево - гевея - швидко завоювало популярність, але зараз його забули на Батьківщині. Молочний син гевеї - латекс - дав світу перші калози, автомобільні камери. З великим трудом дерево вивезли на о.Цейлон.

Бальса. Бальса - найлегше дерево в світі. В сухому вигляді воно легше коржа. Відомий мандрівник ТУР Хейердал із своїми супутниками зробив із деревини бальси пліт і переплив океан.

Кактус. Ось які дивні дерева ростуть в Америці. ну, а тепер час на свято. (Всі виходять).

Картина третя.

Декорація таж сама. З`являється соняшник. Перед його виходом музична пауза.

Соняшник. Давно соняшник вважається святою рослиною. Невже це не диво! Золоте зображення "соняшної квітки" носили на святкових церемоніях.

Король. Проходьте, гості!

Входять Гарбуз, Тютюн, Помідор, Квасоля,. Грає музика. Входить королева Кукурудза.

Королева. Я - королева великої країни. Більше 5 тис. років вирощується кукурудза в Америці. Місцеве населення називає її маїсом. Індійці вважали маїс чудовим подарунком богів. Скільки міфів і легенд можна почути про кукурудзу! В одній з них розповідається, що бог Маїс був сином бога Сонця і богині Місяць. Але знайшлися такі, які заздрили красі і силі хлопця і вбили його, розрубавши тіло на частини. Індійці вірять, що куски тіла Маїса перетворились у зерно.

З`являється Врунгель, Перець і Кактус.

Соняшник. Ваша величність, у нас гість! Це капітан Врунгель.

Король. Вітаємо тебе, чужинець! Думки твої чисті, вчинки твої благородні!

Всі сідають.

Соняшник. Похвальна пісня. Виконує Гарбузка.

Звучить пісня про картоплю.

Соняшник. Жреці Сонця! Внести святі бульби картоплі.

Під музику вносять картоплю і пригощають нею гостей.

Капітан. А чому бульби посипані червоним перцем?

Королева. Невже ти не знаєш, що індійці не знали солі. Замість солі вони використовували червоний перець. Ним завжди посипали м'ясо. Покуштуйте, капітан. Дуже смачно!

Капітан. Добре в гостях, але час додому! Дякую за частування, за вашу теплу гостинність.

Король з королевою: Прийміть наші подарунки, капітан Врунгель.

Капітан. Мені не потрібно скарбів! Я приїхав не за золотом!

Король. Тоді мої друзі подарують вам на дорогу свої плоди і насіння. Виростіть їх у себе на Батьківщині.

Капітан. Дякую. Для мене це справжній скарб.

Помідор. Помідори - поширені овочі. Батьківщина їх - Центральна Америка. Тут можна зустріти навіть помідорове дерево.

Квасоля. 6 тис. років вирощували квасолю на Американському континенті. Квасоля багата на білки, по поживності вона наближається до м'яса. А скільки страв можна приготувати з квасолі. Смачного Вам, капітан!

Тютюн. Ви палите, капітан? Не раджу! В диму тютюну міститься нікотин, аміак, синільна кислота.

Соняшник. Візьміть на дорогу насіння, капітан, полузайте його. Соняшник - дивна рослина. У себе на Батьківщині, в Америці - дикун, бур'ян, в Європі він довго прикрашав клумби і навіть зачіски дам! Потрапив до Росії, став основною олійною культурою.

Капітан підходить до кожного, прощається. Виходить. Його проводжають Перець і Кактус.

Соняшник оголошує свято закритим.

Підготувала: керівник гуртків ХОЕНЦУМ

Влас З.С.

"ПЕРВОЦВІТИ"

(СЦЕНАРІЙ СВЯТА)

Дійові особи: Флора, Весна, лісові первоцвіти: Підсніжник, Первоцвіт, Пролісок, Ряст, Пшінка, Медунка, Фіалка, Конвалія, Шафран, Сон-трава, Мати-й-мачуха.

Дія відбувається на лісовій галявині. Звучить пісня про весну. Під деревом на троні сидить королева Флора. Танцюючи, на сцені з'являється Весна. Флора радіє, побачивши Весну.

Флора: О, чудова Весно! Ми давно чекали на тебе! Твій прихід завжди для нас справжнє свято. І сьогоднішнє свято я влаштую на твою честь.

Весна: Дякую, Ваша величність. Я завжди рада приходити в Ваші володіння!

Флора: А ось і розпорядник свята - Вітер.

Вітер: Королева Флора! Я виконав Ваше доручення - відважний лицар Підсніжник разом з першим помічником Весни Первоцвітом вже прибули!

Звучать фанфари. На сцені з'являються Підсніжник і Первоцвіт. Вклоняються.

Вітер: Знайомтесь! Підсніжник - справжній красень. Має ніжну дзвонико-подібну квітку, за що його називають сніговим дзвіночком або Молочною квіткою. А це – первоцвіт. В нього не просто квітки, а золоті і до того ж чарівні! Недарма в народі його кличуть і ключиком весни. Первоцвіт, що це в тебе за ключі?

Первоцвіт: Чарівний ключ. Ним я відчиняю Землю і випускаю інші весняні квіти.

Вітер: Так час це вже зробити!

Первоцвіт на мить зникає, а потім виводить за собою Проліску і Ряст.

Вітер: А ось Проліска і Ряст - нерозлучна пара. Завжди в лісі разом, і на свято з'явилися удвох. Проліска - синьоока вісниця Весни, її ніжно-лазурові квіточки справжні блакитні зірочки, Її супутник - Ряст, прикрашений тонким мереживом листя та бузковими квітками зі шпорками.

Виходить веснянка.

Вітер: А це представник дружньої сімейки Пшінки-весняної. Вони ростуть завжди групкою, і всі як один мають золотисті блискучі яскраво-жовті квіточки! А їх багаточисельні маленькі округлі листочки багаті на вітаміни, тому рослину кличуть в народі салатом.

На сцену повільно виходить Шафран.

Вітер: А це гість із степу. Маленький, тоненький, але такий вродливий Шафран або Крокус. Щоб милуватися неповторною красою, люди вирощують його садові форми на клумбах.

На галявину виходить Мати-й-мачуха, озирється по сторонах.

Вітер: Чому ти так соромишся? Мати-й-мачухо, чому така несмілива?

Мати-й-мачуха: Тут всі такі прикрашені! А в мене навіть немає листя. Тепер мене ніхто не впізнає. Зелений одяг я матиму пізніше, а зараз в мене тільки квітки.

Весна: Не сумуй, ти чудова рослина. Твої жовті кошики згодом перетворяться в білі пухнасті кульки, які вітер розвіє по світу, разносячи твоїх діточок.

На сцену виходить Фіалка з Медункою.

Весна. А ось ще дві нерозлучні подруги. Одну з них ви завжди впізнаєте по тонкому ніжному аромату - це фіалка. А інша квітка, яка має солодку назву, за що її люблять бджоли - медунка, дуже швидко змінює своє квіткове вбрання: спочатку її листочки рожевого кольору, а потім поступово стають блакитними.

А тепер я познайомлю вас з чудовою квіткою степових просторів, символом сонця, кохання - Горицвітом або Адонісом. Його великі яскраво-жовті, наче вогники, квітки завжди повернуті до сонця. Але запам'ятайте: Адоніс або Горицвіт - рідкісні, зникаючі види Червоної книги. А про свою сумну долю він розповість вам сам... (Підходить до Горицвіту). А де ж ти подів свого друга Сон-траву, ви ж повинні були прийти разом!

Горицвіт: /здивовано/. А хіба його ще немає? Він вирушив раніше, мабуть, десь знову задрімав! Гей, Сон-трава, де ти заблукав? (гукає до лісу).

(Повільно позіхаючи, виходить Сон-трава)

Сон-трава: Ну що тут за гомін! Знову не дають мені відпочити!

Вітер: Ви тільки подивіться на нього! Вже майже всі зібралися, незабаром свято розпочнеться, а він все дрімає. Ось зараз я на тебе дихну і розвію всі твої сни!

(Вітер дмухає на рослину. Сон-трава прокидається, всім вклоняється).

З'являється Конвалія з гордо піднятою головою.

Весна: Ми чекаємо на тебе, лісова красуне. Ти справжня принцеса весняного свята!

Вітер: /звертаючись до Флори/. Ваша величність! Гості прибули і свято первоцвітів можна розпочати.

Флора підводиться, всіх вітаючи. Звучить музика. Квіти танцюють.

Флора: Дорогі гості! Я зібрала вас, щоб ви повеселилися на святі, яке я влаштувала на честь нашої довгожданної чарівниці-весни!

Весна: Взагалі квіти не співають, як птахи, і не розмовляють. Але ми зараз в казці, а в ній завжди є чудо. То ж нехай самі квіти розкажуть про себе. Промінчик весни, Первоцвіт, розкажи нам свої таємниці.

Первоцвіт: Таємниць у мене особливих немає. Хіба що розповім, чому називають мене ще квіткою 12 богів. За грецькою легендою, я квітка, в яку саме 12 богів перетворили невиліковно хворого юнака і повеліли нести здоров'я людям. Свою місію я виконую успішно: лікую людей від безсоння, головних болей, захворювань верхніх дихальних шляхів. Особливо цілющі мої листочки - справжні комори вітамінів. По кількості цих речовин я займаю друге місце після шипшини, загально визнаної чемпіонки.

Проліска: Я перша квіточка весни,
Я пролісковий цвіт.
Пережила зимові сни,
Вродилася на світ.
У мене очі голубі,

Такі, як неба синь,
Росту між кленів і дубів,
Люблю і сонце, й тінь.
Зелені рученьки мої
Листочками зовуть.
Люблю ліси я і гаї
Живу я здавна тут.
І вірю: люблять всі мене,
Як весну золоту,
Бо знають, що зима мине,
Коли я розцвіту.

Ряст. А про мене серед людей існує багато легенд. Ось послухайте. В одному пралісі жила відьма. За ніч вона налітається на мітлі, вдосвіта повертається до своєї лісової хатини, щоб заховатися від людських очей і відпочити. Лишень задрімає, а вже півень починає кукурікати - спати відьмі не дає. Розсердилась вона на півня і перетворила його на квітку Ряст. Я дещо скидаюся своєю формою на голову півня. Я дуже ніжний, швидко в'яну, тому не рвіть мене. А крім того, мої квіти дуже люблять бджоли. Та і людям я приношу користь: з моїх бульб виготовляють цінні ліки.

Пшінка: У затінку лісів, на луках я,
Коли у розпалі весна
Лиш там, де є близесенько вода,
Сімейка Пшінки зацвіта,
Проте і знай - квітка отруйна моя.

Шафран: Мене називають крокусом. Я також первоцвіт, зацвітаю в березні-квітні, радуючи все довкола своїми білосніжно-бузковими з коричневими прожилками квітами. І про мене складено легенду... Яюсь, розважаючись на стадіоні, бог торгівлі Меркурій метнув диск так невдало, що влучив у свого друга Крокуса. Той упав. Ніщо не могло вже допомогти смертельно пораненому Крокусу. Меркурій був у відчаї і попросив богів зберегти пам'ять про друга. З краплини крові Крокуса вирости гарні квіти, які тепер і називають

його іменем.

Мати-й-мачуха: Коли б то не весна, не знали б ми про те,
Що мати-й-мачуха на світі є.
На стрункій низенькій ніжці.
Біля річки, біля ставу
У хустині жовтуватій
Стрінеш всюди квіточку таку.
Ясним оком жовтуватим
Усміхається тобі привітно,
Хоча листя непомітне.

Фіалка: А що я можу про себе розповісти? Я зовсім невеличка, не-
примітна. Прикриваю свої квіточки округлими зеленими листочка-
ми. Завжди цвіту разом зі своїми сестрицями, бо так веселіше.
Разом даруємо лісові приємний аромат.

Медуниця: Знають: мати-й-мачуха і я
Від простуди всім допомага.
Медом пахне квіточка моя,
Крапелька нектару медуниці
До вподоби бджілці-трудівниці.
До цього рожевою квітка у мене була,
А після запилення колір на синій міня.

Горицвіт: Мене називають Горицвітом, бо коли я зацвітаю - сотні сонечок
спалахує на схилі, здається, ніби він горить від цього яскравого
цвіту, а друге моє ім'я - Адоніс. За легендою, його дала мені
прекрасна Афродіта, бо я проріс з краплин крові її
коханого - сміливого і вродливого юнака Адоніса, який загинув від
смертельних ран, завданих йому величезним вепром.

Сон-трава: А в мене стільки багато назв, що важко вибрати найкращу.
Називають мене бобриком, бо мої пелюстки, листки, стебло
закутані від весняних холодів у теплий кожушок із білястих
волосків, і дзвіночком, і сончиком, і сон-зіллям називають,
бо квіточки мої завжди схилені, і здається, що я весь час дрімаю.

Конвалія: Із зеленої сорочки,
Що зіткнув зелений гай,

Білі дивляться дзвіночки.

Як зовуть їх - відгадай.

Це конвалії у гаї

На галявині цвітуть.

І ніде, ніде немає

Кращих квіточок, мабуть.

Флора: Всі квіти сказали про себе, промовчав лише Підсніжник. Чому? Засумував. Підсніжнику, чи тобі наше свято не до вподоби, чи тобі нічого розповісти про себе? Хіба не складають про тебе віршів, пісень, легенд?

Підсніжник: Складені про мене і легенди, і вірші:
За всі на світі ружи та гвоздики.
Небаченої дивної краси,
Миліший всіх - простий підсніжник дикий.
Ця скромна квітка ранньої весни.
А ось і коротесенька легенда:
Плакала снігуронька, проводжала зиму.
Йшла сумна, за нею стали всі тужити.
Там, де йшла і плакала, торкаючи лози
Виросли підсніжники - Снігуроньки сльози.

Та гірка моя слава. Я з'являюсь самим першим, коли ще докола лежить сніг, своїм гострим, як спис листям, я пробиваю землю, торішнє листя, сніг і гордо виношу свою голівку, але... Мене зривають, тільки-но я зацвітаю. Яке людям діло до мужності, до боротьби, яку я вів із зимою. Через те я потрапив до Червоної книги України. Але від цього мене стало більше. Ось не радію я приходу весни, бо зірвуть мої квіти відразу ж, як тільки зацвіту.

Весна: Я впевнена, що наші друзі-школярі зрозуміли сум цієї квітки і не будуть даремно зривати її цілими букетами, де б ти не виріс. Правда, діти?

Флора: Дорогі друзі! Порадившись із Весною та весняним вітром, ми вирішили присвоїти звання самого сміливого лицаря Весни Підсніжнику. А королевою нашого свята обрати ніжну і запашну,

скромну і корисну Фіалку.

Флора коронує квіти Фіалки і Підсніжника.

Весна: Вислухавши кожного з вас, я зрозуміла, що всі ви дуже сміливі, корисні, користуєтесь славою і повагою серед людей. Та часто ця слава гірка, бо люди бездумно зривають вас, тому я звертаюсь до всіх людей: "Даремно не рвіть первоцвіти, охороняйте цих ніжних, мужніх, і в той же час, такий тендітних і беззахисних рослин, бо без них мій прихід буде безрадісним, мої володіння - похмурими і сірими. Завжди пам'ятайте:

Цветы, как люди, на добро щедры
И, щедро людям нежность отдавая,
Они цветут, сердца обогревая,
Как маленькие теплые костры!

ВІКТОРИНА

1. Який первоцвіт називають хамелеоном за його здатність змінювати забарвлення квіток від рожевого до синього?

(*Медунка темна*).

2. Про що сигналізує комахам рівне забарвлення квіток однієї рослини медунки?

(*Чорне - незапилені квітки, а синє - запилені*).

3. На деяких старовинних портретах Микола Коперник тримає в руці конвалії. Що означала в ті часи мармурово-біла квітка?

(*Емблема доктора медицини*).

4. Листя яких первоцвітів використовується для приготування весняних салатів?

(*Пшінка весняна, медунка темна, первоцвіт весняний*).

5. З яких первоцвітів виготовляють ліки від серцевих захворювань?

(*Конвалія, горицвіт*).

6. Який первоцвіт називають квіткою 12 богів?

(*Первоцвіт*).

7. Для чого служить "кожушок" із білястих волосків у Сон-трави?
(Він захищає рослину від весняних холодів).
8. Завдяки чому мати-й-мачуха одержала таку назву?
(Завдяки своїм листкам. Один бік якого гладенький і холодний, як мачуха, а другий теплий і м'який, як мати.)
9. Які первоцвіти використовуються в парфюмерній промисловості?
(Фіалка, конвалія).
10. З яких первоцвітів виведені садові форми?
(Шафран, тюльпан, фіалка, півонія, нарцис).
11. Які первоцвіти використовуються в медицині для лікування кашлю та захворювань верхніх дихальних шляхів?
(Мати-й-мачуха, медунка, первоцвіт).
12. Який первоцвіт називають золотим ключем весни?
(Первоцвіт весняний).

ЗАГАДКИ

Цветок, как бубенчик - беленький венчик
Цветет он не пышно, звенит - не слышно.
(Конвалія)

Цветочек забавно цветет под осиной,
Был красным недавно - теперь уже синий.
(Медуница).

И матушка родная, и мачеха злая, бок о бок живут через стеночку.
(Мати-й-мачуха).

Спит в землянке круглый год, лиш весну встречать встает.
А проводит он весну - и опять ко сну.
(Первоцвіт).

СЦЕНАРІЙ СВЯТА "ЗАГЛЯНЬ У ПРИРОДУ"

(літературно-музична композиція для учнів 5-7 кл.)

Голосно звучить мелодія В.І.Чайковського "Пори року". Мелодія притишується.

Ведучий: Мабуть, найбільшу насолоду і радість, найпалкішу любов до рідного краю, до життя викликає спілкування з природою. Вона завжди чарувала і чарує, хвилювала і хвилює людину. Шепіт голубої води, зелених дібров, спів дзвінкоголосих пташок, запах і розмаїття квітів - усе це дороге серцю, ні з чим незрівняна природа рідного краю.

Учениця: Природа і Вітчизна - невіддільні. У кожного з нас залишився в серці дорогий куточок, де минуло дитинство: зелена левада, луки з пахучою скошеною травою, сонячний сосновий бір або тінявий гай з суничними галявинами; широке поле, де так легко й солодко дихати, стежина, обіч якої ростуть волошки й маки і по якій, здається, не йдеш, а летиш, наче птах...

Учень: Безмежно з дитинства кохаю
Красу свого рідного краю
Дніпра голубінь неозору.
Сосну в надвечір`ї прозорім,
І місяць у хмарках сріблястих,
І свіжість весняного листя,
І синій промінчик волошок
В пшеничному морі колосся.

Учениця: У ліс завітаю я знову
На тиху сердечну розмову:
Як пахне достигла суниця,
І сонцем припалена глиця!
Я чую зозулі кування,
Берізок тремтливих зітхання,
Тонкі білокорі сестриці
Сплели свої віти в кошиці.

Учень: Здавна люди вірили в богів - покровителів усього живого на Землі.
Такою покровителькою рослин була богиня Флора, покровителькою

тварин - богиня Фауна. Тому рослинний світ називають флорою, а тваринний - фауною.

Учениця: Були у матері-природи
Дві донечки такої вроди:
Хто їх побачив хоч на мить,
Не зміг забути й розлюбить.
Голубооку звали Флора.
У неї очі, наче зорі.
Завжди замріяна, тендітна,
Ласкава, ніжна та привітна.
А Фауна - швидка, як вітер,
Могла за птахами летіти,
І за оленями стрибати
Та з білочками пустувати.
Обидві світ живий любили,
Відтак його боготворили.
Тож вирішила мудра мати
В придане їм дарунки дати.
Мрійливій Флорі - світ рослинний,
А жвавій Фауні - тваринний,
Щоб берегли і доглядали,
Від всього злого захищали.
Живуть в легендах і понині
Живого світу дві богині.

Учень: Заглянь у природу. Ще біліє сніг, а відлигами чергуються морози, а під сніговою ковдрою вже пробуджується нове життя. І ось з'являються перші посланці зеленоокої Весни. Здається, ґрунт у весняному лісі прикритий тонкою мереживною скатертиною, зітканою в безлічі дзвоникоподібних сніжно-білих квіток.

Ведучий: /до дітей у залі/. Ви знаєте, які це квіти?

Діти: Знаємо! Підсніжники.

Учень: Квіти підсніжника - провісники тепла, символ сподівань на краще майбутнє. У народі їх називають квітами надії. Завдяки своїй красі і тому, що вони одними з перших відкривають весняний карнавал цвітіння,

підсніжники майже повністю винищені. Вони занесені до Червоної книги і потребують охорони.

Звучить мелодія П.І.Чайковського "Пори року" - весняні мотиви.

Учениця: Ще земля в зимових шатах білих,
 Та з-під снігу, майже непомітний
 Виглянув зненацька серцю милий,
 Соромливий пролісок блакитний.
 Ще зимові віхоли літають,
 Та розгін весни не зупинити,
 І дзвінки краплини починають
 У промінні сонячним бриніти.

Мелодія стихає.

Ведучий: /до дітей/. Діти, а яка відмінність між підсніжником і проліском?

Діти відповідають. Ведучий показує на картині намальовані дітьми підсніжник і пролісок.

Ведучий: Правильно. Це два брати, які відрізняються лише кольором: підсніжник білий, а пролісок - блакитний.

Учениця: Та ось юна Весна ніби подорослішала і перетворилася в зрілу неповторну красуню. За підсніжником з'являється королева весняної флори, одна з найкращих весняних квіток - сон. Інколи в народі його за красу і келихоподібність називають диким тюльпаном. /Показує дітям гербарні квіти сону або картину/. Ось вони - великі темно-фіолетові або бузково-сині, а часом білі квіти. У погану погоду та на ніч квітки сону закриваються: враження таке, наче вони справді засинають. А може, назва пов'язана із стародавнім слов'янським повір'ям, яке говорить, що коли покласти сон- траву на ніч під голову, то уві сні побачиш своє майбутнє.

Учень: Ці квіти, милі та ласкаві,
 Мені всміхаються й тобі.
 Їх цвіт рясний в зелених травах

Мов озерчатка голубі.
В народі є таке повір`я:
Якщо ти хочеш міцно спать,
Сходити треба в надвечір`я
У ліс, щоб сон-траву нарвать.
Я не зірву вас, прощавайте,
Без вас я бачу милі сни.

Учениця: Ви знаєте, що ці квіти занесені до Червоної книги. Бережіть красу природи - сапфірові квіти сон-трави. А ще краще розводіть їх на грядках, клумбах.

Учень: Травень у лісі - святкова пора. Зацвітають конвалії, Український фольклор розповідає, що ці квіточки подібні до перлин і є застиглим щасливим сміхом лісової русалки Мавки, яка вперше відчула радість кохання. У Франції у першу неділю травня збирали конвалії, прикрашали ними житло. Запрошуючи дівчину до танку, хлопець дарував їй букетик конвалій. Обмін букетиками навіть означав згоду на одруження. Якщо ж дівчина була незгодна, вона клала букетик на землю. Ця чудова квітка, яку називали "лілія долин", на грані винищення і занесена до Червоної книги.

Учениця: Сестра нарцисів, лілій ніжних,
І неповторна серед них
Цвіте прекрасна, білосніжна
Конвалія в лісах моїх.
Мов наречена з тонким станом
Стоїть, всміхається мені,
А запах ніжний, незрівняний,
П`янкий, мов чари весняні.
Її зірвать - зганьбити вроду.
На жаль, знаходяться й такі
Бездумно нівечать природу,
Пакують квіти у мішки.
А потім нишком, мов злодії,
В мішках на торг красу везуть
З пучком конвалій лиходії
Свою ж і совість продають.

На сцену вбігає кілька хлопчиків і дівчаток, одна з них звертається до дітей.

- Ну й навели суму! А в нашому лісі конвалії вже утворюють цілі килимки, тому що ми бережемо їх. Ось послухайте пісню, яка має назву "Пора конвалій".

Пісня виконується хором.

Заголубіли травневі далі,
Настала в лісі пора конвалій,
Квіти перлини всю землю вкрили,
Юну дівчину заворожили.

Приспів: Ой, килимочок, з ніжних квіточок

Не буду плести я з вас віночок,
Не буду плести, не буду рвати,
Бо ж ви на світі - щоб чарувати.
В росах світилась зелен-стежина,
Там, де ходила мрійна дівчина.
Конвалій білих вона не рвала,
Красу їх милу в серце забрала.

Приспів.

Звучить мелодія П.І.Чайковського "Пори року" /літні мотиви/.

Учень: Літній ранок. Чарівна пора.
Вже достигли солодкі суниці.
Тож заповнила ліс дітвора,
І дорослі прийшли, як годиться.
Тільки чути: "Егей" та "Ау"!
О, природо, ховай свої чари:
Топчуть папороть, квіти, траву
Тільки швидше б наповнити тару
Ніби мамонтів стадо пройшло,
Або кінна ворожа навала
Все, що квітло, буяло, росло,

Полягло, почорніло, прив`яло.
Недопиті й порожні пляшки,
Тут і там із яєць шкаралупи,
Скрізь паперу брудного шматки,
Ще й консервні бляшанки на купі.
Та мовчить зачудований ліс.
Лиш засмучено, тихо зітхає,
Без докірливих слів та без сліз
Своїм виглядом він промовляє:
"Якщо хочеш сюди ще прийти,
Щоб суниць чи грибів назбирати,
То навчися мене берегти
І красу мою вмій шанувати".

Звучить мелодія вальсу Й.Штрауса "Казки Віденського лісу".

Учень: Гарно в лісі влітку. Синіють ніжні келишки лісових дзвоників, червоніють ажурні лісові гвоздички, запаморочливо пахне достигаюча малина; в різноголосий спів птахів вплітається мелодійне кування зозулі. Мелодія лісів звучить для нас, як цей чудовий вальс. Справжнім символом літа можна вважати цвітіння троянди. В усі віки троянди здобували загальне визнання і захоплення людей. Вирощували їх у Древньому Єгипті, Греції, Римі, Малій Азії. У наш час відомо понад десять тисяч сортів культурних троянд. Жодній квітці не присвячено стільки легенд, поем, віршів, як трояндам. Одна з грецьких легенд розповідає, що коли з морської піни біля берегів Кіпру вийшла божественно прекрасна Афродіта, то Земля дуже розгнівалася і вирішила створити щось не менш прекрасне. Так з`явилася квітка троянди, яка своєю красою не поступалася перед богинею краси.

Учениця: Звідки ти взялась, така чарівна?
У яких зростала сім`ях?
Квітко півдня, сонячна царівно,
У красі тобі немає рівних,
Музо й наречена солов`їв.

Звуть твоєю матір`ю шипшину.
Це вона в ясні погожі дні
Виплакала донечку єдину,
Віддала їй пахощі ці дивні
Й материнські соки весняні.
Ти гориш в зеленолистих арках,
В кришталевих крапельках роси,
У садах, у скверах, тихих парках
Всюди ти, велична володарка
Юності, кохання і краси.

Ведучий: Влітку цвіте ще безліч чудових квітів, які вражають своєю красою, різноманітністю кольорів і відтінків, приємним ароматом. Відгадайте, що це за квіти?

Учень: Ось він росте, стрункий, високий,
Листки - загострені мечі.
Такий веселий, ясноокий,
Плащ пурпуровий на плечі.
Він справжній лицар, що й казати,
Шепочуть айстри залюбки.
Та й ну голівками кивати
І кидать погляди палкі.
І хто сказав, що він вродливий,
Та це ж звичайний Дон Жуан,
Зітхнув притишено ревнивий,
Самолюбивий вкрай Тюльпан.
- Та ні, це лицар, справжній лицар,
Віджважний, славний Д`Артаньян,
Ромашка шепче білолиця,
Й замовк засмучений Тюльпан.
А він стоїть стрункий, високий,
Листки - загострені мечі,
Палкий, веселий, ясноокий,
Плащ пурпуровий на плечі.

Учениця: Пізнього літа хлібороби виходять на жнива. По золотому пшеничному

полю пливе комбайн. Сиплеться у кузов машин добірна пшениця - вінець невтомної цілорічної праці хліборобів. Ні з чим не зрівняний запах і смак хліба, пшеничного короваю з золотисто-рум'яною шкіркою. Низько вклонимось тим людям, які своєю працею уквітчують землю, доглядають її, вирощують високі врожаї.

На сцену виходить Серпень - в українській вишитій сорочці, на голові капелюх, уквітчаний пучком колосків, у руках тримає вишитий рушник, на ньому - рум'яний коровай, прикрашений калиною, зав'язаний червоною стрічкою.

Серпень: /до дітей/. Здрастуйте, діти! Я - Серпень, приніс вам подарунок від ваших хліборобів. Їжте, на здоров'я, цей сонячний запашний коровай та не забувайте, що в кожній крихті його тепло людської душі, багатоденна копітна праця.

Учень: Жнива. Вусаті колоски густі
Про щось перемовляються статечно,
Що котить полем хвилі золоті.
Пливуть в пшеничнім морі кораблі,
Ведуть їх молоді ще капітани,
Сини своєї матері-землі,
Сумує спека в сонячній імлі,
Йде боротьба свята за хліб великий,
Щоб коровай рум'яний, сонцеликий
Мав завжди красне місце на столі.
Пора збування заповітних мрій,
Здобутків хліборобських справжнє свято,
Прийми людську подяку щиру, брате,
За руки твої чесні, трудові.

Ведучий: Влітку квітує особливо мила нам, ніжна і чиста скромна квітка - ромашка. У неї білосніжні пелюстки, а осереддя квітки - мов би золоте.

Учениця: Обіч стежини польової,
Немов ровесниці-сестриці,
Ведуть розмову між собою
Стрункі ромашки яснолиці.

Хор коників дзвінкоголосих
Пісні співає їм щосили,
Їх побілили чисті роси,
А сонечко позолотило.
Медово пахне тут повітря,
Вітрець приносить запах кашки,
Ми линемо на крилах літа
У царство білої ромашки.

Ведучий: Прийшла журлива пора прощання з красним літечком. Чарівниця осінь починає розвішувати на гілках перші золоті дукати багряного листя. А в кришталево-прозорому небі вже курличуть журавлі. Природа на прощальний банкет одягає своє невимовно красиве вбрання, милуючи зір грою казкових барв.

Загляньмо хоч на хвилинку в осінній ліс.

Звучить мелодія І.Штрауса "Казки Віденського лісу".

Учень: Ти в осінньому лісі. Отож, роздивись
В день погожий на барви казкові,
Кучеряві дуби в височінь піднялись
І ведуть таємничу розмову.
В золотистих косинках берізки стоять,
Мов дівчатка зійшлися у коло,
Пурпуровими кронами клени горять,
Розваливши багаття довкола.
Ось калина рубінами грон пламенить
Вся в промінні осіннього сонця,
І безхмарного неба блакить
заглядає крізь крони в віконця.

Мелодія стихає.

Ведучий: Восени на квітниках горять переливаються буйним шумовинням осінні квіти.

Учениця: Тут гладіолуси розкішні,
Барвисті айстри аж горять,

А серед них - гвоздики пишні
Яскравим цвітом майорять.
І чорнобривці, і жоржини
До сонця тягнуться, у вись,
У їх пелюстках в день осінній
Всі барви райдуги злились.
Єднає осінь свято квітів
Зі святом першого дзвінка
І гомонять веселі діти,
І сміх дитячий не змовка.

Звучить мелодія П.І.Чайковського "Пори року" /осінні мотиви/.

Учень: Летить багряне й золотисте
Березове й кленове листя,
Поміж зеленою травною
Лягає ніжною габою.
Мовчать переліски й діброви,
Не чуть пташиної розмови,
Осінній сон колише віти,
Голівками поникли квіти,
Повіє вітер - листя вмить
Зашепче щось, зашелестить,
Дивується, що тихе літо
Так швидко встигло пролетіти.
Немов казковий дідуган,
Всю землю оповив туман,
Сріблить березам жовті коси,
Віщує нам сніги й морози.

Учениця: Пізня осінь. Квіти всі давно зів`яли.
На подвір`ї непривітно й сумно стало.
Тут залишились ще кущики зелені,
То милують око пізні хризантеми.

Виходить учениця з букетом хризантем.

Учениця: Хризантема - це осіння квітка сонця,
Що священною вважається в японців.

Кольори у неї білі та червоні,
Голубі, темно-коричневі, лимонні.
Верхній одяг хризантем розшитий,
Мали право лише обрані носити,
Одягали його в дні буденні й свята
Імператорська сім'я та імператор.

Мелодія стихає.

Ведучий: Рік-у-рік осінь змінює пишні золотисті кучері на сріблясту сивину.
Білосніжна чарівниця зима, знаючи круту вдачу Діда Мороза, дбайливо
одягає землю в теплі снігові шати. І коли ми гарного зимового дня
вирушимо на природу, то хоч квітів і ягід ми не назбираємо, зате це буде
справжня подорож у казкову країну снігової фантазії і білої тиші.

Тихо звучить мелодія И.Штрауса "Казки Віденського лісу".

Учень: Покликавши морози й заметілі,
Зима небесні простирадла білі
Легесенько на землю розстелила
Ще й зверху самоцвітами покрила.
У ранок синій, мов вода Дніпрова,
Підемо ми в засніжену діброву.
Де сон глибокий і правічна тиша,
Де вітер жодну гілку не колише,
Дерева розпушив голчастий іній,
А на стежках - стрічки блакитних тіней.
У царстві тиші, чистоти і цноти
Щезають враз всі прикрощі й турботи.
Про зиму кажуть: "Люта та жорстока".
А хто рум'янить і цілує щоки?
Зима - іскриста білокоса фея
Чарує небуденністю своєю.

Голосно звучить мелодія И.Штрауса "Казки Віденського лісу".

СЦЕНАРІЙ ВЕЧОРА НА ТЕМУ "ЛІС - НАШЕ БАГАТСТВО"

Мета вечора - поглибити знання учнів про ліс. Напередодні вечора учні виступають з рефератами: "Ліси нашого краю", "Птахи наших лісів", "Мурашки - санітари лісу", "Охорона лісів".

До вечора оформляється кабінет репродукціями картин /"Ранок у сосновому лісі" І.І.Шишкіна, "Золота осінь" І.І.Левітана"/. На видному місці вивішуються плакати про охорону лісів, їх значення, уривок з вірша М.Рильського:

Той, хто любить паростки кленові,
Хто діброви молоді ростить,
Сам достоїн людської любові,
Бо живе й працює - для століть!

На вечір запрошуємо лісничого Хутірського лісництва та лісників.

Вступним словом відкриває вечір вчитель біології. Він говорить про те, що проведення вечора на тему "Ліс - наше багатство" допоможе учням зрозуміти значення лісу в природі й у житті людини і дасть змогу підсумувати дослідницьку та природо-охоронну роботу.

З доповіддю на тему "Ліс - наше багатство" виступає лісничий Хутірського лісництва.

Ведучий: Ліс - невичерпне багатство нашої країни. Він завжди був другом людини, захищав її в лиху годину, дарував свої запаси. Немає на землі людини, чиє життя не було б пов'язане з життям лісу. З деревини виготовляють меблі, папір, розчинники для фарб, спеціальні масла, ліки, вітаміни. Життя без лісу було б неможливим. Ліс дарує нам гриби, ягоди, лікарські рослини. Це джерело кисню, захисних річок, ґрунтів. Хочеться низько вклонитися земному другу за його гостинність і безкорисність.

Діти читають вірш М.Рильського "Ліс".

Ліс, або, як кажуть серби, шума,
Це не просто сосни та дуби,
Не одна там народилась дума,
Повна щастя, ніжності, журби.

Він співав то грізно, то шовково,
Як морська безсмертна глибина
Не одно ж там розцвілося слово,
Запалала пісня не одна.

Гомонить він з вечора до рання,
Незглибимий, як людське життя.
Не одно там виникло кохання,
Не одно змужніло там дитя.

Як війна крилом своїм багряним
Отінила злото наших нив,
Він надав притулок партизанам,
Він бійців поранених живив.

З хмарами він вічну дружбу має,
приятель дощам він голубим,
І в пшеничнім пишнім урожаї
Лісовий таїть ся сизий дим...

Діти читають вірш "Ліси мої".

Ліси мої, веселі заповіти
Людей далеких і недавніх літ...
Я хочу увійти у вас, як чистий вітер
Весною входить в яблуневий цвіт...
Я хочу увійти, як входять в море ріки
Живою силою незнищених основ,
Щоби в одне зіллятися навіки,
себе віддати й народитись знов.
Я хочу увійти, як входять в небо зорі,
Очима ясними нам з вічності сія...
І на березі блідо-білокорій
Листком зеленим хочу стати я.

Ведучий: Ліс у народі називають зеленою скарбницею. Він поліпшує склад повітря, зволожує і пом'якшує клімат, захищає поля від суховіїв, регулює водний режим ґрунту. Ліс - чудовий підручник, який створила сама природа. У товщі його сторінок розум людини бере знання, розгадує

таємниці природи. Ліси простягаються через усю нашу країну із заходу на схід. Смуги лісів, що складаються з дубів, буків, грабів і ялини тягнуться просторами України. У наших лісах водяться козулі, борсуки, зайці, куниці, лисиці. Вони повняться пtiшиним співом, кришталевим дзюрчанням джерел, запахами цілющих трав.

Діти читають вірш про мешканців лісу.

В лісі є зелена хата,
Там поснули медвежата,
А найменший - вереда,
Сивій мамі набрида.

Скаче білка по ялинці,
Хвіст у неї, як в лисиці.
Хатка білчина в дуплі
Височенько від землі.

Втоми білочка не знає,
І на зиму ще з весни
Шишки день у день збирає
І з ялини, і з сосни.

В лісі сніг. У лісі звірі.
Ось зайчата скачуть сірі,
Сірі їстоньки хочять,
Сірі з голоду тремтять.
Бідні зайчики голодні,
Ще не снідали сьогодні.

Їжачок - хитрячок
Із голок та шпичок
Пошив собі піджачок.
Він гуляє по садку,
Натикає на голки
Груші, яблука, сливки,
І до себе на обід
Він скликає цілий рід.

Ведучий: Багато користі лісу приносять птахи. Серед птахів наших лісів багато рідкісних. Це пугач, лелека чорний, сиворашка, чорний дятел та інші.

По нашому лісі старому
Гуляє лунний перегук.
Хтось прокинувся в ньому
І дріб вибиває: тук-тук.
 Це ж дятлик - мій давній знайомий,
 Я знову зустрівся із ним.
 Стою поблизу його дому,
 Під дубом товстим, дупляним.
Любий друже мій, юннате,
Уявляєш, скільки птах
може нищить, поїдати
Гризунів, черви, комах.
 То ж птахи із нами в спілці
 Поле й лісу сторожі:
 Сови, дятли, серпокрильці,
 Щигли, одуди, чижі...
То ж як стрінеш непутящих,
Що біжать поза двором
Видирати гнізда в хащах,
Ти одразу присором.
 Між дорослих і малечі
 Пташка бачить все навкруг.
 Дружно сяде вам на плечі,
 Якщо ви їй справжній друг.

Ведучий: Багато користі лісу приносять і лісові руді мурашки. Вони знищують безліч комах-шкідників, за що їх називають санітарами лісу.

Помічник лісного розповідає про охорону лісових рудих мурашок.

Ведучий: Особливої уваги охороні лісів приділяють у нашій країні. В цьому допомагають місцевим лісництвам школярі. Кожного року вони беруть участь у посадці саджанців дерев: дубів, ялин, осик, берез.

Діти читають вірш Стельмаха "Ми садили ліс у полі".

Ми садили ліс у полі
І дубочки, і тополі,
І осику, і ліщину,
І червону горобину.
Виростай наш ліс могучий,
Підіймайсь під самі тучі,
Щоб хмарки тебе гойдали,
Дош на землю проливали.
Щоб хмарки тебе гойдали,
Дош на землю проливали,
І на житечко зелене,
І на тебе, і на мене.

Ведучий: Екологія - особливий світогляд людини, який визначається, насамперед, її духовністю. Керуючись любов'ю, високою мораллю, людина не завдасть шкоди жодній істоті і не вчинить над нею насилля. Руйнуючи навколишнє середовище, людство руйнує своє майбутнє.

Проблем екологічних видав час.
Щезає ліс - невже немає ради?
А що коли кожнісінький із нас
Хоча б єдине деревце посадить?
То хто ж за нас переболить за всіх,
Як оре кожен лиш на власній ниві?
Якби то кожен іншому поміг
І хоч одному щастя дати зміг.
Які б ми всі були тоді щасливі!
І вже у космосі конвалії
Садити радять нам фантасти.
Якби той космос - трохи нижче!
А може до левади ближче.
А може нам свою леваду
Спочатку привести до ладу?

Проводиться конкурс пісень між учнями 1-9 класів, де оспівуються рослини і тварини /1-2 пісні від класу/. Журі підводить підсумки конкурсу пісень.

Вечір завершується проведенням вікторини на тему "**Ліс - наше багатство**".

1. Яка основна порода дерев у наших лісах? - Дуб.
2. Які дерева наших лісів називають патріархами? - Дуби.
3. Назвіть 10 видів їстівних грибів нашого лісу.
4. Які ви знаєте отруйні гриби?. - Мухомор, біла поганка та інші.
5. Назвіть 5 видів лікарських рослин лісу. - Шипшина, малина, горобина, барвінок, папороть.
6. З насіння яких дерев виготовляють олію. - Кедр, бук.
7. Як можна визначити вік зрізаного дерева? - За річними кільця ми.
8. Назвіть найбільший лісовий заповідник нашої країни. - Карпатський.
9. Які хвойні дерева ви знаєте? - Сосна, ялина, кедр, модрина, тис.
10. Які лісові птахи сприяють природному лісовідновленню? - Сойка, дятел, шишкар, дрізд.

На закінчення вечора члени журі підводять підсумки вікторини і нагороджують переможців призами.

Підготувала: вчитель Хутірської
ЗОШ І-ІІІ ст. Шепетівського р-ну
Медведська С.М.

"НЕВ`ЯНУЧА КВІТКА ПОВІР`Я"

(СЦЕНАРІЙ ВИХОВНОГО ЗАХОДУ)

I. ВСТУПНЕ СЛОВО ВЧИТЕЛЯ.

В руках маленький вогник б`ється,
Такий тендітний, не згаса.
Наш посвіт давній, наш посвіт вічний,
Народу нашого душа.

Горів століттями в хатині,
Усю хатину зігривав.
Він не лиша дідам світився,
Він і тепло для нас тримав.

З віків далеких, як пам`ять роду,
Маленький вогник йде до нас.
Лише зігріймо його любов`ю,
Щоб не погас, щоб не погас.

Мій вогнику, мій посвіте привітний,
Світи мені завжди, світи!
Любов до рідного святого
В наших думках не погаси.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА.

I ведучий: Отой маленький тремтячий вогник - то невмируща душа нашого роду, тоненька ниточка, яка єднає людські покоління. І поки горить той вогник у людських душах, поки у людей є любов до рідної землі і своєї історії, до тих пір народ буде народом, а не просто населенням. Кожне людське покоління залишає після себе слід на землі. Наші предки передали нам не лише борону і плуг, але й залишили скарби душі: влучне прислів`я, веселу казку, хвилюючу легенду, ніжну пісню, душу.

II ведучий: Так, є в нашого народу твори давні-прадавні, уламки міфологічного мислення, за допомогою якого наші предки пізнавали світ і себе в ньому, закріплювали свої знання у формі заклинань, забобонів, прокльонів - це повір`я. Ви, друзі, готували різні

розповіді про повір'я і зараз познайомите нас з ними.

Сьогодні наша мандрівка стане живим музеєм історії нашого народу із розповіді про рослини.

I ведучий: Давно люди помітили, що деякі рослини мають цілющі влади – вості, інших треба оберегатись, ще інших обожнювати і цінувати за красу. Наша перша розповідь про улюблену рослину нашого народу - зелений барвінок. Вимовивши це слово, відразу уявляєм собі вінок із вічнозелених стебел на ніжній дівочій голівці.

Танок з віночком. Дівчата стоять колом і розмовляють між собою:

1. - Дівчата, давайте отут опустимо віночки.
2. - Вода тут тиха, тай попливуть собі вільно.
3. - Ой, дівчата, кому ж яка доля судилася?
4. - Пливи, мій віночку, та коло бережка, допливи аж до милого!
5. - А де ж це наша Олеся?
1. - Може вона нижче віночок пускає?
2. - Ходімо за віночком, може вона туди прийде.
3. - О, які чудові квіти я знайшла. Ніколи раніше їх не бачила, вплету їх у вінок.

II ведучий: I почула дівчина тихий голос, народжений вітром.

Голос учня: Пам'ятай, Олеся, що п'ять пелюсток у цієї квітки, то п'ять засад подружнього життя. Запам'ятай і збережи в серці навіки. Перша пелюстка - то краса, друга - ніжність, третя - повага, четверта - злагода, п'ята - вірність. Будь щаслива.

I ведучий: Довге і гарне життя прожила Олеся зі своїм суженим. Ось тому дівчата у свої вінки вплітають барвінок, для щасливого подружнього життя.

I учень: Про барвінок розповідають і таку пригоду:
Давно колись жили на світі Добро і Зло. Вели вони між собою споконвічну боротьбу і ніяк не могли здолати одне одного. Та якось вони опинились на вершині гори. Зло штовхнуло Добро, і те покотилося вниз, та не розбилося, не померло, а перетворилося на рослину з блакитними квітами. I тріснуло від люті Зло. Отже, "кого барвінком квітчаємо, того добром вінчаємо".

II учень: Улюбленим деревом нашого народу є верба - вісниця весни. Зеленим віночком оточують верболози озера і річки. Вулик, виготовлений з верби - найкращий. Здавна гілки верби освячували і клали за ікони, а коли виганяли худобу на випас, їх саме і використовували на щастя.

Пісня "З роду в рід".

III учень: Т.Г.Шевченко

Аби хоч крихітку землі
Із-за Дніпра мого святого.
Святії вітри принесіть
Тай більш нічого.

IV учень: І.Франко

Земле моя, всеплодючая мати,
Сили, що в твоїй живе глибині.
Каплю, щоб в бою сильшіне стояти,
Дай і мені.

V учень: А.Малишко

А коли пісня вийде в люди,
Я пламінь серця не згашу,
Впаду землі на вільні груди,
Нової сили попрошу.

II ведучий: Благословен той чоловік, який першим укинув у землю золоті зерна, виростив колос, спік паляницю - найбільше диво на землі. Першим збагнув, що хліб - це життя, передав цю заповідь дітям.

VI учень: Було це давно, коли наші пращури відступали на південь в період заледеніння. І йдучи через болота, людина хапалася за соломинку злака, яка залишалася разом з колосом в її руці. З цим злаком вона відступила на південь, і він врятував людство від голоду. Ось чому існує в народі "утопленик за соломинку тримається". Як символ життя, добробуту, як найвищу святиню нашого народу прийміть оцей хліб.

Пісня "Ой чиє ж то жито".

VII учень: А мені хотілося б дещо додати про тополь, яка використо-
вується для озеленення, виготовлення паперу, фанери,
сірників, штучного шовку. В легендах вона описана як
струнка ніжна дівчина, яку потрібно оберігати.

VIII учень: Я розповів вам про сосну, Дерево, оспіване в піснях і легендах,
що була завжди поруч з людським обійстям. Досить цінним є
пилوک цієї рослини, деревина, папір, каніфоль, скипидар,
янтар-бурштин /затвердіння живиці/.

Пісня "Горіла сосна, палала".

IX учень: Дуже близькою є ялина, по цінності не поступається сосні.
А чи знаєте ви, чому на Новий рік наряджають ялину? Легенда
говорить: "Діва Марія з Йосипом підійшли до печери біля
містечка Віфлієм, що в Ізраїлі. Біля печери росли три дерева:
ялина, модрина і маслина. І коли Марія родила Ісуса Христа, то
Велика Північна зірка засіяла на вершині ялини і яскраво
світила, сповіщаючи весь світ про цю знаменну дату.

Пісня "Нова радість стала".

X учень: Квіткою із казки чи легенди є біла лілія. Вона стала символом
чистоти і вірності. У древніх персів, греків, римлян. В Древній
Греції і Римі наречену і жениха наряджали і прикрашали вінком з
лілей і пшеничних колосків - як символ вірності, краси, достатку,
якого їм бажають. Квіти та насіння лілей знаходять в гробницях
єфіопських та єгипетських царів.

Звучить вальс.

II. ЗАКЛЮЧНЕ СЛОВО ВЧИТЕЛЯ

У всі часи не згасала народна пам'ять, дивовижний феномен якої зберіг
і до наших часів найсокровенніше і найцінніше. В кожному повір'ї –
душа людини. Її минуле. Тож збережемо все те, що передали нам наші
предки, і збережемо природу, яка нас годує, лікує, пестить.

Підготовлено

Користовецькою ЗОШ І-ІІ ст.

Волочиського району

“ УНІКАЛЬНА ФАУНА ЗЕМЛІ”

(РОЗВАЖАЛЬНА КОНКУРСНА ГРА)

Вступне слово ведучого:

Людина на зорі своєї історії спорудила декілька незвичайних на ті часи споруд і назвала їх “Сім чудес світу”. Небагато і немало - “сім чудес світу!” Ніби немає у Всесвіті нічого більш дивного і чудесного, ніж ці споруди.

Йшли роки. Одне за одним руйнувались рукотворні чудеса, а навкруги... Навкруги була велика і безсловесна природа. Вона мовчала, не могла повідомити самовпевненій людині, що чудес, створених нею, не сім і не сімдесят сім, а в сотні, в тисячі разів більше. Природа ніби чекала, коли людина сама про все здогадається.

І людина, на щастя, це зрозуміла. Що таке, наприклад, єгипедські піраміди в порівнянні з храмами, які зводять африканські терміти? Висота піраміди Хеопса у 84 рази більше росту людини. А вертикальні розміри термітників у 600 з лишнім раз перевищують довжину тіла їх жителів. Тобто, ці споруди набагато “чудесніші” єдиного людського дива, яке збереглося до наших днів.

На Землі живе близько півтора мільйона видів тварин і півмільйонна видів рослин. І кожен вид по-своєму унікальний, дивовижний, фантастичний...

Кожен вид без виключення!

Уявляєте - два мільйони чудес зразу! І не відомо, що злочинніше - спалити храм Артеміді в Ефесі, чи знищити той, або інший вид. Людське диво відбудувати можна. Знищене диво природи - відновити неможливо. І біологічний вид “людина розумна” повинен це пам`ятати і тільки тоді він виправдає свою видову назву.

Сьогодні ми зібралися на розважальну конкретну гру “Унікальна фауна Землі”, щоб ще раз поговорити про “братів наших менших”, показати їх красу і незвичайність, відтворити в пам`яті їхні образи.

У грі беруть участь команди 8 і 9 класів. Склад команд - 7 чоловік, на чолі - капітан. Для оцінювання вибирається журі у складі 5 чоловік.

I Конкурс : Представлена команда.

Кожна команда представляє свою назву і емблему (назва-тварина), дає коротку інформацію про цю тварину (за 1 хв.) - 5-бальне оцінювання.

II Конкурс: Дай вірну відповідь.

Капітани команд тягнуть жеребки із запитанням з галузі зоологічних наук. На обдумування - 1 хв. Враховується оригінальність і правильність відповіді.

Запитання:

1. Про лицемірну людину, що удавано співчуває тому, кому заподіяла лихо, говорить, що в неї “крокодиличі сльози”. А чи плаче крокодил насправді? Якщо “плаче”, то чому?

(Плач крокодила - це видалення з організму зайвих солей, через те, що нирки його - недосконалий орган).

2. Коли хочуть сказати про надзвичайну повільність руху когось, порівнюють його з черепахою. Але на землі є тварини, в порівнянні з якими черепаха - “спритний заєць”. Назвіть цього унікального “тихохода” і місця на планеті, де можна його побачити.

(Лінивцець, живе в екваторіальних лісах Південної Америки)

III Конкурс: Зобрази тварину.

Капітани команд тягнуть жеребки з назвами тварин. Учасники повинні мімікою і жестами зобразити цю тварину так, щоб болільники змогли її вгадати.

На підготовку - 1 хв. Тварини: жаба, верблюд.

IV. Конкурс: Постійні народні порівняння.

Не раз вам доводилось чути, як люди когось або щось порівнюють з тваринами. Зараз учасники команд спробують закінчити початі порівняння. Очко за вірну відповідь отримує та команда, яка швидко закінчила порівняння.

П о р і в н я н н я :

1. **Впертий, як ...** осел (баран, козел).
2. **Гарно, як...** свині в дощ (свині в намисті).
3. **Гудуть, як...** бджоли у вулику (як джмелі).
4. **Дав, як...** кіт наплакав.
5. **Живуть, як...** кіт з собакою.
6. **Личить, як...** корові сідло.
7. **Написав, як ...** курка лапою.
8. **Не стало, як ...** корова язиком злизала.
9. **Розбирається, як...** баран на зорях (як баран в аптеці)
10. **Моститься, мов ...** квочка на яйцях (курка на сідалі).

V. Конкурс: Конкурс художників.

Ще Чарльз Дарвін зробив висновок, потім учені неодноразово підтвердили, що дуже

багато видів тварин належить до категорії рідкісних. На Землі з найрізноманітніших причин відбувається постійна зміна мешканців. У світі тварин кожен вид існує близько 1млн.років, поступово він старіє і, зрештою, припинає існування. А натомість з`являються нові види. Команди мали завдання : уявити, яка тварина з`явиться в недалекому майбутньому, зобразити її на малюнку і дати їй відповідну назву. Оцінювання за 5-бальною системою.

VI. Конкурс: Нумо, відгадай!

З команди виходить 1 учасник, який стає спиною до залу, і ведучого. Ведучий показує в зал малюнок або фотографію тварини Червоної книги. Учасник має право дати 5 запитань, на які ведучий відповідає “так” чи “ні”. Після цього учасник повинен відгадати цю тварину.

Тварини : тигр, страус.

VII. Конкурс : Скоромовки про тварин.

Командам пропонуються скоромовки про тварин. Після хвилинної підготовки учасники повинні проговорити ці скоромовки. Виграє та команда, яка не зробила помилок при відповіді.

С к о р о м о в к и :

1. Сів шпак на шпаківню, заспівав шпак півню:
- Ти не вмєш так, як я, так, як ти, не вмю я!
2. Коваль кує коня, кїнь коваля копитом, коваль коня кулаком.
3. Хитру сороку пїммати морока,
А на сорок сорок - сорок морок.

VIII. Конкурс: Конкурс капітанів.

Капітани команд тягнуть жеребки із запитаннями. На обдумування - 1 хв.

З а п и т а н н я:

1. Який птах не боїться холода? (*Пінгвін*)
2. Яку тварину називають “швидкохід на шипах”? (*Гепарда*)

IX. Конкурс : Загадки-жарти.

Командам пропонуються загадки-жарти, на які відповідає та команда, яка швидко знайшла вірну відповідь.

З а г а д к и - ж а р т и :

1. Коли собака буває зайцем?	<i>(Коли їде в автобусі без квитка).</i>
2. Яка голка не тоне в морі?	<i>(Риба-голка).</i>
3. Від чого качка пливе?	<i>(Від берега).</i>
4. На яке дерево сідає ворона під час зливи?	<i>(На мокре).</i>
5. Якій ключ літає?	<i>(Журавлинний).</i>
6. Чи може страус себе птахом назвати?	<i>(Ні, бо він не говорить).</i>
7. Яким гребінцем не можна розчесатися?	<i>(Півнячим).</i>
8. Від чого у качки ноги червоні?	<i>(Від колін).</i>

Конкурс болільників.

Ведучий зачитує загадки для болільників. Хто відгадає загадку, той може принести очко команді, за яку боліє.

З а г а д к и :

1. Летить дід, сів на цвіт, волосинки розгортає, солоденького шукає. (Бджола).
2. Два серпи на голові, під шиєю мітла, женить неробу скоріш, бо об`їсть квіти дотла. (Коза).
3. Ні рак, ні риба, ні звір, ні птиця, голос тоненький, а ніс довгенький, хто його уб`є, той свою кров проллє. (Комар).
4. Швець - не швець, кравець - не кравець, тримає в роті щетинку, а в руках ножиці. (Рак).
5. Дуже товсті ноги маю, ледве їх переставляю, сам високий я на зріст, замість носа в мене хвіст. (Слон).
6. Такої пряжі немає в продажі. (Павутина).

X. Конкурс : Домашнє завдання.

Команди повинні були підготувати сценку, пісню, вірш, байку, гумореску або розповідь про тварин. Оцінювання за 5-бальною системою.

Підводяться підсумки, оголошується команда - переможець, вручаються призи.

РОЛЬОВА ГРА "ЗНАЙОМІ НЕЗНАЙОМЦІ"

Заходять юннати. В руках у одного з них згорнутий листок ватмана. Вони сідають за стіл, на якому накреслений план навчально-дослідної ділянки еколого-натуралістичного центру. Юннати розглядають його.

Звучить музика.

I учень: Так, поставили перед нами завдання на занятті гуртка: наші пропозиції по тематиці дослідницької роботи. Що ж ми можемо придумати? Давайте, друзі, ваші ідеї.

Діти фантазують. Вони дають пропозиції посадки на ділянці незвичайних рослин.

I юннат: А що, якби перед нашим Центром посадити бамбукові дерева?

Бамбук швидко росте, гарний і вудочки можна з нього робити.

II юннат: Та що бамбук! От, якби посадили ананаси і кокосові пальми!

Уявляєте? /Робить замріяне обличчя/.

III юннат: А ось за Центром я б посадив мандарини й апельсини. Прийшов на заняття восени, а вони висять на гілках оранжеві, гарні, смачні.

IV юннат: Друзі! Про що ви говорите! Другий рік ходите на заняття гуртка, повинні розуміти, що ці рослини не можуть жити на нашій ділянці - тут же не субтропіки! Давайте серйозно, час іде, а ми нічого не вирішили.

V юннат: А що ти пропонуєш? /Іронічно всміхається/. Картоплю, буряки, кукурудзу вирощувати? Це ж нецікаво.

(Юннати його підтримують.)

VI юннат: Ми ці рослини кожний день бачимо. Про них ми все знаємо. Я за незвичайні рослини.

Їх суперечку перериває стук: з'являється картопля, пшениця, кукурудза, буряк, соняшник, помідор.

Картопля: Ви як хочете, а я не можу більше мовчати, чуєте, що про нас говорять ці молоді люди? А ну, всезнайки, що ви можете розповісти про мене?

VII юннат: У нас всі юннати вас знають. Ви - картопля, яка росте на ділянках нашого екологічного центру. Ми часто до вас приходимо.

Картопля: І це все, що ви знаєте про мене?

(Юннати знизують плечима)

Картопля: Замало, замало. Ви мене засмутили і моїх вірних друзів образили. Ось і довелось мені навчити вас. Доведеться познайомити вас з тими рослинами, які ви бачите кожний день, але так мало про них знаєте.

I ведучий: Небезпечне "яблуко диявола" - картопля. Невже це про вас так говорили.

Картопля: Не вірите, що про мене - звичайну, буденну картоплю можна отак сказати - "яблуко диявола"? Ви тому мені не вірите, що нічого про мене не знаєте!

II ведучий: Ну, перестаньте, тіточко Картопелько! Яка з вас таємнича, небезпечна рослина? І чого ми про вас не знаємо?

Картопля: А знаєте ви про те, що мене аж тричі відкривали? А про те, що я - королівська квітка? Що я була заборонена церквою? Не знаєте! А одразу ж "звична", "буденна"...

I ведучий: Та гаразд, вже, гаразд, не гнівайтесь, тітонько. Ми ж не хотіли вас образити. Ліпше розкажіть про все по порядку.

Картопля: З чого б почати? Ага, з відкриттів. Вперше мене відкрили індіанці. Дуже давно. Це було так. Високо в горах Південної Америки вони побачили дивну рослину, вона мала гіркі на смак "ягоди" і на гілках, і на корінні. Індіанці назвали цю рослину папа.

I ведучий: Так вперше тебе відкрили. А вдруге як?

Картопля: Вдруге мене відкрили іспанці в 1536 році. Вони знайшли незвичайні корені, які нагадували іспанцям земляні гриби - трюфелі. Так я стала тартуфоло.

Ведучий: Іспанці, мабуть, привезли додому ці тартуфоло і почати їх розводити і їсти.

Картопля: Ні, все було зовсім не так. Привезти-то мене привезли, але... Церква в Європі оголосила заморські бульби "чортовими яблуками" і заборонила їх. І довго б ще люди не їли картоплю, якби не Антуан Пармантьє. Він посадив картоплю на своєму городі так, щоб ніхто не бачив. І найняв солдатів охороняти город. Проте солдати робили це якимось дивно: вдень вони пильно охороняли його, а вночі тихо і мирно спали. Зацікавившись цим, селяни закрадались і викопували картоплю і садовили на своїх городах. А Пармантьє на це якраз і розраховував.

Ведучий: Так, я теж чув, що букети квітів картоплі прикрашали одяг короля Франції Людовика XVI. І що за одну гілочку цих скромних і непоказних квітів платили по десять золотих монет. А як втретє відкрили картоплю?

Картопля: Віра в те, що я - не "чортове яблуко" глибоко вкоренилась і в Німеччині. Королям доводилось силою вводити мене і карати селян, які не хотіли саджати мене.

Ведучий: Чи давно знають картоплю на Україні?

Картопля: Вважається, що мене посадили в 1805 році на Харківщині.

Ведучий: Багато цікавого ви можете почути не тільки про картоплю, але й про інші рослини, які ростуть на наших ділянках. Перше слово я хочу надати сестрам.

Входять пшениця і жито і, посіваючи, говорять: "Сійся-родися, жито, пшениця..."

Звучить музика.

Пшениця: Я - Пшениця, а молодшу сестру звать - Жито. Якби ви могли повернутися в глибину віків і подивитися, що сіяли найдавніші люди, ви б не побачили на полях ні кукурудзи, ні картоплі, ні соняшника. А я вже сіялась-родилась, годувала стародавніх людей.

Ведучий: Так гордовито про себе сказала пшениця, бо її на нашій землі сіяли ще за три тисячоліття до нас. А де твоя прабацьківщина, Пшенице, де живуть твої дикі прародичі?

Пшениця: На землі є багато місць, де живуть мої дикі родичі. Це і простори Малої Азії, і гірські райони Закавказзя, і Балкани.

Ведучий: А що про себе розповіси ти, Житечко-Жито?

Жито: Я - Жито, і корінь у мене той самий, що й у слова жити.

Ведучий: А що б сказало жито про своїх родичів і про свою прабацьківщину?

Жито: Батьківщиноюї моєю люди вважають гірські райони Північної Америки та Західної Азії. Нас тринадцятеро у матінки природи. Та лише мені вдалося прийти до людей, решта - дванадцять – вільні як вітер, ростуть, де хочуть, нікого не радують. Он в Афганістані росте дике ламке жито. Так селяни там після того, як зберуть пшеницю, змушені віниками вимітати колюхи ламкого жита з поля, щоб не засмічувалась земля.

Ведучий: Що ж, продовжимо знайомство. Кого ж ми представимо слідуючим?

Буряк: А мене представляти непотрібно. Думаю, що всі юннати мене впізнали. Як мене звать?

Юннати /хором/: Буряк!

Юннат: Буряк! Та що ти цікавого можеш про себе розповісти?

Буряк: Як же ви помиляєтесь! Ви думаєте, мабуть, що ми, буряки, така собі нецікава й несмачна рослина, що і назва наша, і походження, і вік - сірі, нудні, буденні. Ось послухайте.

Ми, буряки, дуже давні. Ми росли ще в саду вавилонського царя два тисячоліття тому. Люди вирощували нас не заради коренів, а заради листя, з якого готували салати.

Ведучий: Так ви всі від того мангольда й походите?

Буряк: Ні, ми, сучасні буряки, походимо не від одної, а від двох давніх родин. В Європі жила родина мангольдів. Тут люди ще довго їли салати з листя мангольд. А на сході вавилонські, арабські й перські селяни поступово почали переконуватися в тому, що наші корені солодші за листя. Селяни старанно доглядали за нами, відбирали на насіння найбільші, найсолодші корені. І так було досить довго: дві родини буряків годували людей у різних кінцях світу: одна - листям, друга - корінням. Хто привіз у Європу буряки?

Буряк: Нас привезли лицарі зі своїх хрестових походів. Привезли, як "дивину заморську", сіяли в садах, а не на городах. Та з часом розібралися, і перекочували ми на грядки, поряд з мангольдом. Від двох сортів і пішли сучасні.

Ведучий: А на Україну ви як потрапили?

Буряк: По Чорному морю, а далі по Дніпру привезли нас у Київську Русь, а звідти вже ми перебравися в Польщу, в Литву та інші країни.

Помідор /виходить вперед/: А тепер послухайте мою історію.

Ведучий: А хто ви такий?

Помідор: Я - сеньйор помідор!

Ведучий: А чому, власне, ви - "сеньйор", а не "містер"? Адже, ви американець. Колумбове відкриття?

Помідор: Це довга історія. Та спробую її вам розповісти. Іспанці з Америки завезли мене до Європи, але назву дали страшну:

"вовчий персик", бо мене оголосили отруйним. В XV столітті я потрапив до Голландії і тут мене уже назвали не "вовчий персик", а "золоте яблуко".

Ведучий: А коли помідори приїхали до нас?

Помідор: Вперше я з'явився в Росії у 1780 році.

Ведучий: А як жили помідори в Америці увесь цей час після "відкриття"?
Якими вони стали?

Помідор: А ніяк не жили і ніяк не стали. Місцеве населення - інки і ацтеки – було зігнано зі своїх земель переселенцями. Садити нас було нікому. Про нас просто забули. Пройшло 100 років перш, ніж ми знову потрапили в Америку, але вже з Європи.

Ведучий: І як же вас зустріли американці?

Помідор: З недовірою, нас боялись, вважали, що ми отруйні. Нам довелося вдруге завойовувати свою рідну землю.

Юннат: Ось би ніяк не подумав, що ці звичні для нас рослини розкажуть стільки цікавого!

Юннат: А мені вже починає здаватися, що це незвичайні і дивні рослини.

Юннат: Звичайно, нелегко вибрати рослини для навчально-дослідницької ділянки, правильно розмістити їх з врахуванням біологічних особливостей, вимог до світла, ґрунту. Ми не прощаємося з вами, наші любі друзі, а весною зустрінемося на ділянці Центру.

Підготували: керівники

гуртків ХОЕНЦУМ

Тихонюк Н.С., Влас З.С.

ОСІННІЙ БАЛ

Ведучий 1: Вітаю Вас у нашій господі.
Вдячна за те, що завітали на наше свято.
Я бачу, що зібрались тут всі ті, хто любить працю,
Рідну землю, шанує хліборобську долю.

Ведучий 2: Вже всюди зібрано врожай,
І опустіло поле, ліс і гай.
Тепер усі юннати
Поспішають на веселе свято.

Ведучий 1: Що недавно в небі синім
Пролетіли журавлі.
А сьогодні в безгомінні
Ходить Осінь по землі.

Ведучий 2: І від краю і до краю,
Від двора і до двора
Золотого урожаю
Знов до нас прийшла пора.

Входить Урожай.

Урожай: Ціле літо я ріс у полях,
З кожним днем набирався сили.
Слава дружнім робочим рукам,
Що мене для достатку зростили.

Звучить тиха мелодія.

Ведучий 1: Спохмурніла неба красінь,
І курличуть журавлі,

Що уже багряна Осінь
Хазяйнує на землі.

Ведучий 2. Облетіли квіти, обриває вітер
Пелюстки печальні в синій тишині.
По садках пустинних їде гордовито
Осінь жовтокоса на баскім коні.

Під ці слова плавно входить Осінь. Урожай, побачивши її, поправляє свій одяг і виходить трохи вперед, назустріч і вклоняється їй.

Осінь: В сизому тумані,
В сині димовій
Яблука рум`яні,
Груші медові
Вміють одаряти
Сотнями дарів.
Я осінь - щедра мати
Наших трударів.
 Дай Боже здоров`я вам і вашій родині,
 Свіжого хліба, мирного неба, чистої води.
 Щоб ви завжди здорові були.
 І врожай щоб був багатий,
 Щоб раділа кожна хата.

Урожай: Гей ви, родичі городні,
Гарбузоньки благородні.
По Україні Осінь ходить,
Будем підсумки підводить.

Ведучий 1: Ходить гарбуз по городу,
Питається свого роду.

Гарбуз: Ой чи живі, чи здорові

Ведучий Всі родичі гарбузові.
Обізуалась жовта диня
Гарбузова господиня:

Диня (широке жовте плаття):
Іще живі, ще здорові
Всі родичі гарбузові.

Ведучий 1: Обізуались огірочки (в зелених костюмах).

Огірки: Ми гарбузові сини й дочки.
Іще живі, ще здорові
Всі родичі гарбузові.

Ведучий: Обізуалася морквиця.

Морква: Гарбузова сестриця,
Іще живі, ще здорові
Всі родичі гарбузові.

Ведучий: Обізуались буряки.

Буряки: А ми гарбузові свояки.
І ще живі, ще здорові
Всі родичі гарбузові.

Ведучий: Обізуався старий біб.

Біб: Я піддержав увесь рід!
Іще живі, ще здорові
Всі родичі гарбузові.

Всі: Ой гарбузе, ти перистий,
Із чим тебе будем їсти?

Гарбуз: Миска пшона, шматок сала
От до мене вся приправа.

Вальс овочів.

Конкурс ерудитів.

Осінь: Вже зібрано жито-житечко
Та густу пшеницю.
І спечено коровай,
Гарні паляниці.

Урожай: З хлібом у нас зустрічають гостей.
Хліб на весіллі цвіте в короваї.
І кращих немає на світі вістей,
Ніж хліб уродився у рідному краї.

Діти в українських костюмах.

1. Доля на вінку, хліб на рушнику,
Квітами вклоняються,
Зо всіма вітаються.

Діти вклоняються.

2. У хлібині, що ти щодня їси,
Є аромат духмяного поля,
Проміння сонця і кришталіки роси.

1. Священий хліб, так мовиться в народі,
Ця пісня народилась не дарма.
В затишнім домі, у тяжкім поході
Нічого найдорожчого нема.

Дають хліб для Осені, кладуть коровай на стіл.

Український танок.

Гра "Відгадай".

Загадки.

- Ведучий 1: День за днем,
 За тижнем тиждень
 Непомітно лине час.
 Різні зміни дивовижні
 Відбуваються круг нас.
- Ведучий 2: Глянь навколо пильним оком
 І побачиш зміни ці.
 Ось повільно, неухильно
 Йдуть по черзі місяці.
- Вересень: Ходять хмари в небі синім,
 Місяць вересень прийшов.
 Сповнись вереском пташиним
 Тихим затишком дібров,
 Бо пташки дзвінкоголосі
 Знають - літа вже нема,
 Хоч і тепло ще, та осінь
 Все підходить жартома.
 І набравшись сил за літо,
 Галасливі, як пташки,
 Знов ідуть до школи діти
 І сідають за книжки.
- Жовтень: Подивись на видноколі,
 Як змінилися ліси.
 Хто це їх у жовтий колір
 Так барвисто покрасив?
 І пишаються дерева
 Золотим своїм вбранням,

Це якийсь маляр, напевно,
Догодити хоче нам.
А маляр цей - місяць Жовтень
У відерцях чарівних
Жовту фарбу перебовтав
І розбризкує по них.

Листопад: Вже з дерев злетіло листя,
 Наступає листопад,
 Бадьорить нас легкий вітер,
 Сонце ллє над білим світом
 Ясні промені згори.
 Тільки це не літнє сонце,
 В ньому вже тепла нема.
 І настирливо в віконце
 Стукотить до нас зима.

Вальс.

Конкурс віршів про осінь.

Осінь: Ми свято гарно всі зустріли,
 Бажаю всім здоров`я й сили,
 Нових веселощів, утіх,
 Хай тут завжди звинить ваш сміх!

Урожай: А на цім слові будьте здорові.
 Бажаємо щастя, здоров`я на довгі роки.

СЦЕНАРІЙ "СВЯТО ХЛІБА"

Пісня "Чом, чом, земле моя". Виходять три ведучі в українському вбранні.

I ведуча: Доброго дня, шановна громадо, любі друзі, дорогі гості! Щиро вітаємо вас на нашому святі Хліба! /Злегка вклоняється/.

II ведуча: Для кожного - диво своя Батьківщина,
В ній рідне коріння і мови душа.
І скільки б світів не пізнала людина,
На рідній землі лиш вона ожива!

III ведуча: Наше диво, наша Україна! Близька ти нам і найкраща о
будь-якій порі року: коли весною дихає теплим паром земля,
виганяє зелену свіжу парость, а лелеки, поважно кружляючи
над селом, обдаровують щастям людські оселі. Гарячим літом,
коли пахучі трави наливаються соком, а високе синє небо
бринить і переливається сліблястим співом жайвора. Шепоче
щось стиглий хліб вітру, що заплутався та принишк у колоссі...

II ведуча: Що для мене Україна моя?
То висока блакить
І засіяне золотом поле,
Синьоокі ставки
І шовковий ковил у степу,
А ще - житній хліб на зтемнілих долонях
З дрібною солі на маминому рушнику.

I ведуча: Чи знаєте ви, як пахне життя? Давайте затихнемо на хвилику
і відчуємо цей запах... Це пахне хліб. Неповторний запах
робить хліб живим, частиною душі кожного з нас. Початок
хліба - маленька зернинка. Зернятко хліба нагадує дитину в
сповитку. Немовлятко - це іскринка життя, джерельце життя у
згорточку. Так і зернятко починає колос, безмежний хлібний
лан.

II ведуча: Здавна хлібу надавали круглої форми, ототожнюючи його із
сонцем. Якщо у домі пахне хлібом - тут злагода та щастя,
якщо в державі колосяться хлібні поля - тут мир і достаток.

Хліб - це честь, хліб - це рука допомоги, хліб - сила, могутність держави. Хліб - це святість.

I ведуча: В усі віки хліб був обов'язковим атрибутом, що супроводжує найважливіші події в житті людини. Коли народжувалася дитина і йшли на хрестини, неодмінно клали в колиску срібний карбованець і хлібину - на здоров'я і достаток. Коли дитина йшла на навчання до дяка, батько ніс пучок різок, горщик каші та хлібину - на розум, силу та здоров'я. На весіллі молодих зустрічали з хлібом-сіллю і молоде подружжя схиляло голови перед хлібом, цілувало його, приймаючи благословення.

III ведуча: На тому місці, де мали ставити хату, сіяли пшеницю. Якщо вона добре сходила, це означало, що місце добре, чисте і хату можна будувати. На толоку сходилося багато людей, це був чудовий давній звичай, що засвідчував братерство, доб – розичливість, взаємодопомогу. Люди, що сходилися на толоку, вважалися дорогими гостями, і цій події присвячувалися особливі пісні.

Пісня "Жито зелене".

III ведуча: В нову хату входили тільки з паляницею. Вважалось великою невихованістю і неприязню до господарів зайти в оселю без хліба. Принести хліб - означало щире побажання господарям достатку, здоров'я та добра.

II ведуча: Великою майстерністю вважалось вміння пекти хліб. Добрі господині славилися на все село. Коли по вулиці розходився запашний хлібний дух, сусідки перемовлялися: "Мабуть, це вже Марія хліб вийняла з печі, у неї завжди вдається хліб". І зрозуміло, коли в сім'ю входила невістка, свекруха перевіряла, як вона вміє пекти хліб.

I ведуча: В усі часи майже всі свята були пов'язані з хлібом і не тільки як з найпотрібнішим продуктом харчування, а й як з найголовнішим, навколо чого розгорталось дійство. На Різдво обов'язково пекли пироги з капустою і маком, пампушки, дрібні пиріжки, якими частували дітей, готували кутю з товченої пшениці, вносили сніп жита - "Злато, щоб увесь рік ми жили багато".

На Великдень у красному куті виставляли високі паски, прикрашені гілочками свяченої верби і свічками. Навколо пасок барвисті крашанки та писанки. Якщо в хаті є дівка на виданні, клали їй паску на голову і казали: "Аби у людей така велична, як паска пшенична". Малу дитину клали у порожній "дорідник", примовляючи: "Аби так скоро росло, як паска росте!"

II ведуча: На Трійцю обов'язково на великих листах пекли з доброго тіста пироги із солодкою літньою начинкою - мазури. Пиріг ставили посередині столу і прикрашали духмяною м'ятою, квітами, пахучими травами. На свято Андрія влаштовували вечорниці. Основним тут було кусання калити. Калита - великий корж із білого борошна. Печуть калиту дівчата, тісто місяць по черзі. Тісто солодке, з медом, зверху калиту оздоблюють сухими вишнями чи родзинками - "щоб гарна була". Посередині дірка. В дірку протягують червону стрічку і підвішують до сволака. Підвішують високо. Щоб парубок міг дістати зубами калиту тільки тоді, як добре підстрибне. Біля калити стає вартовий - "Пан Калитинський". Веселий парубок-жартівник, він смішить хлопців і якщо розсмішить, парубок не має права кусати. "Пан Калитинський" мітить його чорною сажею.

I ведуча: Пам'ять - нескінченна книга, в якій записано все: і життя людини, і життя країни. Та багато сторінок вписано кривавими і чорними кольорами. Сонце сходило над схолоднілими за зиму полями, сідало за обрій кольору крові і не впізнавало землю. Чорне вороння зграями ширяло над селами, заціпенілими в тяжкому смертному сні. Танули на Україні сніги весни 1933-го року.

II ведуча: Цей сніг, як сон,
Прийшов - розтане.
Село лежить в тумані.
Голодний рік.
Голодний день.
Іде - не йде, повзе, повзе по мертвих.
Хвалити Бога - хоч повзе.

III ведуча: Весняний дух живий - не спертий
 До сонця зводить все живе.
 Й воно і молиться, і плаче,
 Радіє сонцю і воді.
 Якби він знав, коли б побачив
 Сини ростуть на лободі.
 Сини Радянської держави!
 Та знає вождь, усе він зна...
 У вус всміхається лукаво:
 В Москві весна. Його весна!

I ведуча: Зерно у купах пріле під дощем.
 Кудись у море, в безвість, за границю,
 Щоб насадити скрізь цей наш "едем",
 Немов витріскуючи, із криниці,
 Переливаючись рідким вогнем,
 Текло струмками золото пшениці.

II ведуча: Ми тільки бачили той тьмянний блиск.
 На горлі ж ми відчули пальців стиск.
 Тоді дурні Грицьки і Опанаси
 Вмирили, як у зливу комарі.
 Тоді по селах їлось людське м'ясо,
 І хліб пекли з розтертої кори.
 Дивилися голодні діти ласо
 На спухле тіло вмерлої сестри.
 Так ми, хоч і покинули печери,
 В двадцятім віці стали людожери.

Учитель: В наших руках - свічки пам'яті. Присягаємося ж нашою гіркою
 пам'яттю, що не допустимо знуцання. Земле наша! Мати наша!
 Годувальниця і заступниця! Не пам'ятай зла за те, що шматували
 твоє тіло вогонь та залізо, що часом не піт трударя капав у лоно
 твоє, а кров бранців твоїх. Земле рідна, прости, що засівали
 тебе не хлібом єдиним, а росла на тобі короста горя, кукуль та
 чортополох жорстокості. Прости за те, що дорогоцінний дар твій
 - хліб насущний - топтали у багно, топили у морі, палили.

Обійми і покрий вічним спокоєм тих, хто залишився в тобі у той страшний 33-й, і буде в кожному з нас вічна пам'ять про них!

III ведуча: Та не можна вбити землю, вбити хліб, як не можна побороти життя.

I ведуча: Поле моє,
 Ти житами й піснями родило,
 Сріблом жайвора моє серце зіграло,
 Пригорнуло колоссям,
 Волошками збентежило,
 Руки втомлені, стружені.
 Ти рососою-сльозою тихо пестило.

II ведуча: Поле моє,
 Як зірниця зійде,
 На плугах борозна заспіває.

III ведуча: Поле моє,
 Ти таке молоде,
 Я любов`ю тебе засіваю.
 Отзовись, моє поле,
 Пшеницями, житами,
 В небесах журавлями
 І живою водою.
 Ти безкрає, широке,
 І земне, і високе,
 І єдина в нас доля з тобою.

I ведуча: Живи, життя, духмяним хлібом!

III ведуча: Здоров`я й щастя вам, добрі люди, хай завжди буде пахучий хліб на вашому столі!

СЦЕНАРІЙ "СВЯТО УРОЖАЮ"

У залі створити атмосферу осені. Організувати виставку плодів з навчально - дослідницьких ділянок.

В коридорі звучать слова диктора.

У кожній хаті люди багаті
Ждуть не діждуться врожаю-свята,
А святкування уже починається,
Від короваїв столи вигинаються.
То ж попросимо щиро - ходіть на свято,
Будемо вас усіх величати,
Будем радіти, будем співати,
Приходьте, люди, до нас на свято!

Під звуки музики всі йдуть на свято до зали. Вступне слово надається біологу школи.

I ведучий: Сонечко земле-матусю цілує,
Золотом сипле в садах і гаях.
Осінь багата барвисто крокує,
Здрастуй, красуне смуглява моя!

II ведучий: Осінь! Пора плодоносна, чудова,
Пахощі яблук достиглих і динь,
Рідна земле хмельницька, медова,
Неба прозора прощальна синь!

I ведучий: Гей, прийшла осінь до нас у гостину,
До нас, на Хмельниччину гостинну.
Вже ми зібрали врожаї багаті.
Всюди достаток, у кожній хаті.

На кінець слів ведучого баян тихо грає вальс. Під звуки вальса входить Осінь. На ній плаття жовто-оранжеве з нашитими листочками, на шії намисто з горобини, шипшини, корона з червоних плодів і жовтого листя.

Осінь: Я - художниця осінь.

Ведучі: Просимо, гостинно просимо, гостенько!

Осінь: Я не просто загостила,

Маю тут багато діла.
В мене в сонячнім бідоні
Барви радісні, червоні.

Показує в бідоні барви.

Барвлю ними помідори,
Та перчані ковпачки.
Всі люди в осінню пору
Засміються залюбки.
Полюбуйтеся на них:

В дверях з'являються Морква, Гарбуз, Яблуко, Груша, Цибуля, Помі-дор. Музика грає туш. Вони під звуки музики вбігають, стають до танцю. І ко-ли грає інший танок - всі плоди танцюють. Пісня "Ходить гарбуз по городу".

Помідор: Ой червоні ми, червоні,
Ми достигли на осонні.
Ми у ці осінні дні,
Наче вогники ясні.

І ведучий: Осінь мила, осінь люда,
Ти усе нам розмалюй.

Осінь: Друзі, часу я не маю.
Розкажу вам, не втаю,
Треба ще позолотити
Всі листочки у гаю.
Але трішки зупинюся
Та на свято подивлюся.

І ведучий: Ти, осене, господарка дбайлива,
Комори добрим сповнила зерном.
Із рук твоїх солодкий подих плива,
Пливе у степ, кружляючи селом.

Музика грає марш. Під звуки маршу йде Урожай, Пшениця, Кукурудза, Горох, Буряк у відповідних костюмах. Кожного представника веде юннат. Музика продовжує грати і всі плоди танцюють.

Осінь: А це, друзі, урожай.

Привітайся, урожай,
Всім здоров`я побажай,
Всіх частуй, пригощай,
Недарма ж ти урожай.

Всі плоди вклоняються, крім осені.

Урожай: Просимо, просимо, пригощайтесь,
Що в городі вродило,
Все на стіл вам положили.

Пшениця: Сьогодні ми прийшли на свято,
День урожаю відзначати.
З днем врожаю вас вітаю,
Всього найкращого бажаю.
Україна наша хлібами славиться,
То ж дозвольте, друзі,
Нам прославитись. Урожай:
Ось і я, золотий урожай,
Прийшов з поля всіх вас привітати,
Мною славиться наш рідний край,
Я - достаток до кожної хати.
Ціле літо я ріс у полях,
З кожним днем набираючись сили.
Слава дружнім, умілим рукам,
Що мене ось такого зростили!

Музика грає туш. Урожай пританцюває.

Кукурудза: Плаття шовкове вдягла, заплела косу,
Ну бо, друзі, подивіться на мою красу.
Цю культуру добре знають і поважають,
Бо із неї молоко, сало й м`ясо мають.
На ділянках (у бригаді виробничій)
Кукурудзу добре доглядали,
І тому такий високий урожай зібрали (цифра з 1 га)

Горох: Я - горох, я з полів,
Я давно уже дозрів,
Я струкатий і рясний

Виріс цього року,
Я зернистий і стеблистий,
Значить буде суп смачний.

Буряк:

А ми, цукрові буряки,
Складаєм шану вам
Бажаєм щастя всім і долі,
Низький уклін вам до землі

Урожай:

Я урожай добірний,
Багатий, щедрий, вірний.
Хто глядів мене ціле літо,
Зимуватиме смачно і сито.*(кланяється)*.
Щастя, радості цій господі.
Кажуть, виріс я тут, на городі.
Кажуть, виріс я тут, у саду.
А господаря - не знайду.

Розводить руками, пританцьовує, ходить поміж представників і говорить:

Піду-піду садом, городом,
Привітаюсь з усім моїм родом,
З усім родом моїм привітаюсь,
Та й у роду свого запитаю:
Гей... Морквинко-Горпинко...
Гарбуз-плодун...
Грушко-смакушко...
Динько-господицько...
Кукурудзо-любко...
Гарна білозубко.
А скажіть мені, хто вас доглядав?
А скажіть мені, хто вас викохав?
Хто у спеку напував?
Смаковито підживляв?

Морква:

Я, Морквинка-Горпинка,
Скажу за нашу грядку.
Доглядала нас Світланка
В доброму порядку.

І полола, проривала,
Напувала й підживляла.
Тим-то ми смачні вдалися,
Ніби сонцем налилися.

Гарбуз: А я, тат - гарбуз,
Усім для страви гожусь.
Є у мене сини-гарбузи,
Всі у мене товстуни.
Ми хвалимо юнаків,
Що нас доглядали
Й смаковито підживляли.

Груша: А я, груша медова,
Соковита і здорова.
Доглядала Зірочка,
Лесик, Гриць та Вірочка,
Ще й Лариса і Максим.
Ми їм вдячні усім!

Яблуко: Я яблуня-ренет,
Звуся семирєнкою.
Годувала нас лєдь-лєдь
Яблунька старєнька.
Нам юннати помогли,
Обкопали, полили,
Позбирали гусінь скрізь,
От ми й гарно налились.

Всі плоди: Від щирого серця ми дякуємо Вам,
Вклоняємось юним, робочим рукам
За вашу турботи, за вашу роботу,
За піклування про нас.

Вклоняються і відступають вглиб зали. Вбігають будяк і пирій.

Осінь: Друзі, хто це? Що за пришельці?

Будяк: Я будяк, як уколо - буде знак. *(показує, всі відступаються).*

Пирій: Я пирій, що росту й тоді,
Як птахи летять у вирій.

Осінь: Геть з нашого свята,
 Нещасні бур`яни.
 Де ви взялись?

Всі разом: Геть! Геть!

Пирій: Ми в ярку всі виростили,
 Як з полів від вас всі повтікали.

Всі разом: Геть від нас!

Будяк: Зачекайте, не ганяйте!
 Я медку багато маю,
 Бджілок добре напуваю.

Пирій: Я морозу не боюся.

Будяк: Хай посиджу, подивлюся,
 Та й розуму наберуся.

Пирій: Мабуть, хтось з вас буде вченим,
 Агрономом чи селекціонером.
 Та й проведе між нами схрещення,
 І вийдуть морозостійкі пшениці, ячмені, жита.

Будяк: А зі мною щось схрестить,
 Та й дуже медоносну рослину виростить.

Осінь: Добре, як так,
 Уважимо вам.
 Десь в стороні розважайтесь
 Та доброго розуму набирайтесь.

Під звуки маршу в дверях з`являються: дівчата з короваєм, в українській формі, дівчата з вінками колосків і квітів. Хлопці вносять сніп з червоною стрічкою, несуть рапорти про зібраний урожай. Входять юннати, ланкові. Сніп ставлять біля Урожаю і здають йому рапорти. Співають пісню урожайну.

Ой, снопе, снопе,
 Снопе - золото.
 Щоб тобі, снопе,
 Чисте золото.

Ой, снопе, снопе,
 Снопе срібlistий.
 Добре вродила
 Пшениця чиста.

Ой, снопе, снопе,
 Снопе великий.

Будемо мати
 Хліба доволі,

Золотом - зерном
Колос налитий.

Бо працювати
Дружно у полі.

Ой, снопе, снопе,
Снопе вусатий.
Неси достаток
У кожну хату.

Неси достаток
Кожній родині,
Славу велику
Нашій Україні.

Урожай: В наступному році ми вродимо рясніше,
І буде ще більший врожай,
Щоб був ще багатшим,
Щоб був красивішим
Наш рідний улюблений край.

Дівчата в українських костюмах тримають на українському рушнику коровай і говорять:

I дівчина: Од Десни до Дунаю
Золотіють хліба.
Сяє наш коровай
Сяйвом сонця.

II дівчина: Хай тебе понесуть,
Наче сонячний дар, трударі,
Запашний коровай,
Між усіма по шматочку розділим,
Так як порівну ділим
Турботи і щастя в труді.

Урожай, юннати, дівчата в українських костюмах разносять коровай присутнім у залі. В другій частині вечора йде розгадка ребусів, кросвордів, виконання художніх номерів.

Журі визначає найкращих.

Підготувала: вчителька біології Вовковинецької
ЗОШ-інтернат Деражнянського р-ну
Наливайко В.І.

ЇХ СТИХІЯ - ПОЛІТ

(На допомогу шкільній програмі)

Турнір орнітологів

Де тільки не зустрічаємо ми птахів! Справді, птахи живуть скрізь. Ми зустрічаємо їх в усіх ландшафтах, в усіх країнах. Вони не бояться ні жарких екваторіальних районів, ні холодних полярних областей. Наприклад, недалеко від Південного полюсу можна зустріти великих поморників, а деякі птахи - пінгвіни, буревісники - навіть гніздуються там, не зважаючи на суворі умови. Мартини, чистуни і навіть пуночки залітають на Північний полюс. Але найбільше птахів, звичайно, у тропіках. У такій маленькій країні, як Колумбія, їх налічується біля 1700 видів. А на території США і Канади, разом узятих, - 775 видів.

У нашій країні живе близько 360 видів птахів.

Ми так звикли до них, що часом починає здаватися, ніби ми їх добре знаємо.

Чи насправді це так? На жаль, ні! Ось вам приклад: із 360 видів птахів, що проживають у нашій країні, скільки ви знаєте? /Присутні називають птахів, а ви підраховуєте. Називаєте остаточну кількість/. Тепер ви самі переконались. Але, якщо ми почнемо частіше спостерігати за птахами, ми пізнаємо багато цікавого та одержимо велику насолоду від знайомства, а може й дружби, з пернатими друзями.

"Людина не повинна соромитися цікавості, яку пробуджує в ній природа", - писав відомий нідерландський натураліст Ніколас Тінберген. Незвичайне поряд і не треба для цього летіти у якісь екзотичні заморські краї. Треба тільки захотіти зустрітися з ним. І тоді відбудеться чудо - чудо відкриття, свого відкриття, власного. А для цього треба бути тільки уважним, спостережливим, збирати і зіставляти факти і якомога більше читати.

Шкільна програма дала вам можливість познайомитись із таким прекрасним витвором природи, як птахи. То ж давайте зараз проведемо з вами турнір ерудитів-орнітологів, за допомогою якого і визначимо, хто з вас найбільше знає про них.

Для проведення турніру необхідно:

1. Обрати журі.
2. Учасникам розділитись на дві команди.
3. Команди повинні обрати капітанів та назву команди.
4. Обов'язково повинні бути болільники.

Конкурс команд "Стихія - політ".

Питання першій команді " _____ "

1. Хто народжується двічі?

Відповідь: *птах: спочатку - яйце, потім - пташеня.*

2. Яку функцію виконує хвіст?

Відповідь: *Гальма, керма.*

3. Які є типи польоту?

Відповідь: *основні: планеруючий або ширяючий і махальний або гребний; вібраційний та інші.*

4. Чи всі птахи захищають пір'я жиром?

Відповідь: *ні, є птахи, що замість жиру пудрять своє пір'я (чапля, бугай, папуга та ін.).*

5. Який подібний орган є у птахів і риб?

Відповідь: *повітряний мішок у птаха, повітряний міхур у риби.*

6. Яке серце у птахів?

Відповідь: *чотирикамерне, велике - складає 20% ваги тіла. Чим більший птах, тим частіше скорочується його серце.*

7. Яка температура тіла у птахів?

Відповідь: *середня 42,5 градусів.*

8. Чи є у птахів нюх?

Відповідь: *є, але досить слабкий.*

9. В кого з птахів розвинений смак?

Відповідь: *у альбатросів, буревісників.*

10. Чи є у птахів зуби?

Відповідь: *зубів немає.*

11. Скільки з'їдає пташка за день?

Відповідь: *вага їжі за день дорослого птаха дорівнює 1/3 ваги його тіла, денна норма пташенят - втричі перевищує його масу*

12. Яка пташка живиться нектаром?

Відповідь: *колібри.*

Питання другій команді " _____ "

1. Як називається наука про птахів?

Відповідь: *орнітологія.*

2. Що є лише у птахів?

Відповідь: *пір'я.*

3. З якої речовини складається пір'я і як це перевірити?

Відповідь: *пір'я складається із рогової речовини. Щоб впевнитись в цьому, треба спалити пір'яну, а потім шматочок ратиці або рогу. Запах однаковий.*

4. Як птахи захищають свій одяг?

Відповідь: *від води птахи захищають свій "одяг" жиром. На куприку є спеціальна залоза, яка виробляє жир.*

5. Яка пропорція між розміром та змахом крил птаха?

Відповідь: *чим менший птах, тим частіше доводиться йому махати крилами.*

6. Хто може позадкувати під час польоту?

Відповідь: *у повітрі можуть позадкувати колібри та мухоловки.*

7. Яких залоз не має шкіра птахів?

Відповідь: *сальних та потових.*

8. Навіщо птахам висока температура?

Відповідь: *для польоту, щоб прискорити біохімічний процес обміну речовин.*

9. Який орган у птаха носить назву обов'язкової складової частини пароплава, човна, і в яких птахів його немає.

Відповідь. *киль - кісточка на грудях, завдяки якій птах літає. Ті, що не мають килля, літати не можуть /ківі, нанду, пінгвіни, казуари/.*

10. Який зір у птахів?

Відповідь: *монокулярний.*

11. Чи важкий кістяк птаха?

Відповідь: *ні. У двокілограмового птаха він важить 115 грамів.*

12. Що ви знаєте про такий орган, як тільця дотику?

Відповідь: *це своєрідні індикатори дотиків, які допомагають птахам швидко знаходити і видобувати личинку з ґрунту, мулу, з-під кори дерев. В цідильному апараті качок ці тільця допомагають відрізнити істівне від неїстівного.*

А зараз оголошується веселий конкурс художників. Кожний учасник малює по одній деталі - голова, дзьоб, око, тулуб і т.д. Конкурс можна "ускладнити": запропонувати художникам малювати із зав'язаними очима/.

Ітак: хто скоріше і гарніше!

А зараз додаткові питання командам для визначення переможців. Відповідають обидві команди: хто швидше.

1. Як орієнтуються птахи при перельотах?

Відповідь: *по сонцю і зірках.*

А якщо їх не видно?

Відчувають магнітне поле землі. В них добре розвинена просторова пам'ять. Вони здатні вловлювати сили Коріоліса, які виникають внаслідок руху землі навколо своєї осі. По наземних орієнтирах.

2. Якого строю дотримуються птахи при перельотах?

Відповідь: *ключем, клином, шеренгою. Є птахи, що не дотримуються ніякого строю.*

3. На якій висоті летять птахи?

Відповідь. *найчастіше - на висоті 1 км над землею; буває, що піднімаються на 4 км, радіолокатори фіксували політ птахів навіть на висоті 7км.*

4. З якою швидкістю летять птахи?

Відповідь: *помічено, що під час перельоту вони рухаються швидше, дрібні – біля 50 км/год., качки - 80-100 км/год.*

5. Яку відстань долають птахи на шляху до теплих берегів?

Відповідь: *полярний крячок - 16-18 тис.км, білий лелека - 13 тис.км, ластівки - 13 тис.км.*

6. Яку відстань та скільки часу можуть пролетіти птахи без відпочинку?

Відповідь: *20-1200 км, 10-50 годин польоту.*

7. Чи летять птахи вночі при перельотах?

Відповідь: *великі птахи - качки, лебеді, гуси - що об`єднуються у зграї, можуть дозволити собі летіти як удень, так і вночі.*

Підведення підсумків: Перемогла команда " _____ "

Музична пауза.

Конкурс капітанів "Що? Де? Коли? Чому?"

1. Що вивчає біолінгвістика?

Відповідь: *біолінгвістика вивчає мову живих організмів.*

7. Яка пташка носить жіноче ім`я? Яка чоловіче?

Відповідь: *галка, мартин.*

3. Чи є пташине молоко? Якщо є, то хто з птахів годує ним пташенят?

Відповідь: *є. Із вола голубів, коли у них є маленькі пташенята, виділяється речовина, що нагадує сиркову масу. Цією масою і годують голуби своїх дітей.*

4. Що, крім оперення, міняють птахи?

Відповідь: *кігті, дзьоби.*

5. Кого називають "водяним горобцем"?

Відповідь: *оляпка, вона пірнає у воду, ходить по дну, вишукуючи їжу.*

Питання до капітана команди " _____ "

1. Чи розуміють одне одного французька та англійська ворони?

Відповідь: *ні.*

2. Яка пташка носить назву цитрусу? Де мешкає?

Відповідь: *мандаринка. Китай, Корея, Японія.*

3. Чи сплять птахи під час польоту?

Відповідь: *так, 10-15 хвилин.*

4. Який птах живе в норі?

Відповідь: *пелікан - з грецької мішок.*

Розважальний конкурс для команд.

1. Яка команда знає більше фільмів, у назві яких згадується про птахів?

Відповідь: *"Не стреляйте белых лебедей"; "Любовь и голуби";*
"Чорний птах з білою ознакою"; "Летят журавли";
"Тайна черных дроздов" та ін.

2. Яка команда знає більше пісень, де згадуються птахи? Додаткове очко дається, якщо учасник може заспівати куплет із пісні.

Конкурс допитливих: "Усе пізнається в порівнянні"

Хто з птахів:

- найважчий *(африканський страус - 90кг)*
- найлегший? *(колібри - 1,5-2 г)*
- найшвидше літає? *(сапсан, стрижі - 17- км/год.)*
- найглибше пірнає? *(пінгвін - 265 м)*
- самий морозостійкий? *(качки, гуси - до 110 гр.)*
- неперевершений співак? *(соловей)*

У кого з птахів:

- найбільший розмах крил? *(у південно-американського кондора - 4,2 м)*
- найдовший дзьоб? *(у пелікана - 51 см)*

Чиє яйце:

- найважче? *(страуса - 1500 г)*
- найлегше? *(колібри - 2 мг)*

"Птахи-символи":

- символ вірності і любові *(лебідь та гуси)*
- символ мудрості *(ворон)*
- символ миру *(голуб)*
- символ гордості, сміливості *(сокіл)*
- символ могутності *(беркут)*
- символ сили *(орел)*
- символ щастя *(лелека)*

Музична пауза.

Конкурс болільників "Що ви знаєте про..."

1. Скільки птахів у нас в країні?

Відповідь: *близько 360 видів.*

2. Хто із пташок підкладає свої яйця в чужі гнізда?

Відповідь: *зозулі, ластівки, шпаки, качки.*

3. Назвіть птахів-рибалок.

Відповідь: *чапля, чайка, баклан, пелікан.*

4. Які птахи імітують спів інших?

Відповідь: *шпаки, ворони, папуги.*

5. З якими птахами порівнюють людей по їх темпераменту, поведінці?

Відповідь: *сова, жайворонок, курка, орел, голубка, ластівка, сорока, зозулька.*

6. Де і яким птахам є пам'ятники?

Відповідь: *горобцю - в США, чайці - в Америці, гусям - в Італії у Римі, півню - у Німеччині, голубам - у Франції, Польщі, США, Росії, журавлям - у Німеччині, Узбекистані, Північній Осетії, Росії, беркуту - в Монголії, казаркам - в Канаді, лебедям - в Німеччині, Японії.*

Підведення підсумків:

Перемогу одержав (ла)

Переможцю присвоюється звання "Кращий орнітолог" (Дорівнює званню "Доктор пташиних наук").

Музична пауза.

Інформація для всіх.

Дорогі друзі, а чи знаєте ви, що за народним календарем кожна пора року пов'язана з птахами? Ось послухайте:

22 березня - свято Сороки. Із тіста печуть жайворонків та пригощають ними друзів та знайомих.

8 травня - приліт співочих птахів.

15 травня - Борисів день - солов'їне свято /починають співати солов'ї/.

29 червня - на Тихона - птахи замовкають, а солов'ї співають до Петрового дня - **12 липня**.

13 вересня - Купріянів день - журавлиний відліт.

12 листопада - Зіновія - свято синичок.

14 листопада - Кузьминки - перше зимове свято. На Кузьминки справлялись півневі іменини.

І це далеко не все.

А зараз давайте ще раз привітаємо наших переможців.

Сподіваємось, що сьогоднішня наша зустріч дала Вам можливість ще більше пізнати і полюбити птахів, цю справжню окрасу природи. Кожен з нас повинен усвідомити, що птахи - наші справжні помічники і друзі.

Склала: головний бібліотекар

Н.М.Колупаєва

Обласна бібліотека для юнацтва

НАРОДЖЕНІ ЛІТАТИ"

(СЦЕНАРІЙ ЕКСПРЕС-ТУРНИРУ, ПРИСВЯЧЕНОГО ДНЮ ПТАХІВ)

П Л А Н

проведення експрес-семінару.

- I. Вступне слово організатора заходу** - до 5 хв.
- II. Конкурсна програма заходу.**
1. Конкурс "На тетеревиному току". - до 10 хвилин
 2. Конкурс "Птахи в піснях твого народу". - до 5 хв.
 3. Конкурс-аукціон "На пташиному базарі". - до 20 хв.
 4. Конкурс-пантоміма "Танець журавля". - до 5 хв.
 5. Конкурс для болільників "Мудра сова". - до 5 хв.
 6. Конкурс "Гонки за лідером". - до 2 хв.
- III. Підведення підсумків турніру і нагородження переможців.**

ЗАДІЯНІ ОСОБИ

1. Двоє ведучих.
2. Керівник і організатор заходу.
3. Не менше двох команд, в кожній з яких по 5-6 учасників.
4. Журі в складі 3 або 5 чоловік.
5. Асистенти ведучих.
6. Вчитель музики.

ВИКОРИСТАНІ ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ТА МУЗИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ:

1. Діапроектор.
2. Баян.
3. Програвач.
4. Епідіаскоп.

Вступне слово організатора заходу.

Шановні природолюбів, ми вітаємо вас з святом "День птахів", яке щорічно відзначається на Україні 26 березня.

Для того, щоб побачити птаха, достатньо лише подивитися в вікно. Горобець,

синиця, голуб, шпак - хто-небудь та й попадеться в поле зору. На земній кулі нараховується більше 8500 видів птахів, на території України - 358. В містах і селах живуть небагато з них. Більшість птахів мешкає в лісах, полях, на болотах. Спостереження за ними хоч складне, але доступне як спеціалістам, так і всім, кому цікаве неспокойне пташине життя, хто хоче краще знати і розуміти їх.

Ми сподіваємось, що сьогоднішній експрес-турнір відкриє відомі і нові сторони з пташиного життя для всіх присутніх в цьому залі.

1 ведучий: І так, переходимо до нашої конкурсної програми. Як відомо, серед птахів поширено таке явище як токування, під час якого птах намагається показати себе з найкращої сторони, що він є єдиним і неперевершеним.

Давайте подивимся, як це буде відбуватися на наших "Тетеревиних токах", на які запрошується перша команда. Суть конкурсу: кожна команда заздалегідь готує собі назву і малює візитну картку. На представлення команди готується вірш, пісня, цитати, вислови відомих людей.

Конкурс оцінюється в 1-5 балів.

2 ведучий: Судити цей конкурс, як і всі інші, ми довіряємо нашому найоб'єктивнішому журі у складі...

Представлення журі.

1 ведучий. А тепер на наше токовище запрошується друга команда. Виступ команд.

2 ведучий. Попросимо журі оцінити наші команди. Оцінки першій команді...
Оцінки другій команді...

1 ведучий. Відомо, що український народ на всю планету славиться своїми піснями. А інакше і бути не може, бо мова наша - мова слов'янська. Значне місце у народних піснях приділяється птахам, в образах яких відображається характер і риси самого народу.

2 ведучий. Саме з цим пов'язаний наступний наш конкурс "Птахи в піснях нашого народу". Для цього кожній команді дається 2 хвилини на підготовку і 5 хвилин на виконання якомога більшої кількості уривків пісень, в яких згадуються птахи. За кожен виступ (окремого уривку) нараховується 1 бал і додатково 1 бал за якість виконання пісень.

З секундомірами працюють асистенти. Проходить конкурс. Проводиться оцінювання.

Керівник і організатор заходу:

Мабуть, усі ви чули про пташині базари, але побувати там не пощастило ще нікому серед нас. Через те ми спробуємо організувати свій пташиний базар, на якому командам пропонуватиметься викупити призові бали, заплативши своїми знаннями про птаха, якого ми вам пропонуємо на екрані (або плакаті). Ваше завдання - по-чергово розповідати все, що ви знаєте про цього птаха, але так, щоб кожна наступна інформація не повторювала попередньої.

З діапроектором працюють асистенти. Проходить конкурс в межах 20 хвилин.

2 ведучий. Мабуть, усім вам відома мелодія, яку ми тільки що чули. Не знаю, як у вас, а у мене в уяві постає зразу танок журавлів на екрані телевізора. Це дійсно щось незвичайне, але таке просте і зрозуміле для кожного.

1 ведучий. А от чи вміємо ми розуміти один одного без слів. А зараз ми перевіримо, як це можуть робити наші учасники команд і чи вміють вони користуватися мімікою і жестами. Для цього від кожної команди викликається по одному учаснику, якому пропонується показати своїй команді за допомогою різних жестів певного птаха. Команді для відгадування надається 2 спроби на протязі 5 хвилин. Додаткові призові бали нараховуються за швидкість впізнавання. По ходу пантоміми дозволяється задавати учаснику до трьох питань, але такі, які не вказують прямо на назву цього птаха і на які можна відповісти "так" або "ні" жестами. Якщо команда дала невірну відповідь, то команда-суперниця має можливість дати вірну відповідь, за що отримує 1 додатковий бал.

Конкурс оцінюється 5 балами.

2 ведучий. Просимо учасника з першої команди...

Проходить конкурс. Оцінює журі.

Організатор. А тепер дамо можливість учасникам турніру відпочити і проведемо конкурс з болільниками. Вам пропонується вгадати зашифровану назву птаха. Переможець отримає приз, що є символом мудрості.

1 ведучий. Наші конкурсанти відповіли на всі запитання, відновили свої сили і готові приступити до останнього туру "Гонки за лідером". Ми пропонуємо кожній з команд на протязі 2 хвилин відповісти на якомога

більше питань, що стосуються птахів. За кожен вірну відповідь нараховується по 1 балу.

Так, ми бажаємо вам успіху.

Проходить конкурс, підраховуються бали.

2 ведучий. А зараз ми послухаємо наше справедливе і суворе журі.

Підводиться підсумок і визначається команда-переможець.

Організатор. Ми вітаємо усіх учасників нашого турніру, дякуємо їм за участь і бажаємо ще більше знати про життя птахів.

Д О Д А Т О К

до проведення експрес-турніру.

1. *До конкурсу "На пташиному базарі"* - використовуємо зображення птахів на слайдах (або плакатах), користуючись діапроектором.

Список видів птахів, зображених в цьому конкурсі: лелека чорний, чибіс, зозуля, грак, снігур.

2. *До конкурсу "Танок журавлів"* пропонується для пантоміми: шишкар, сорока, ластівка, білий лелека, сіра чапля.

3. *Для конкурсу з болільниками "Мудра сова"* готується із букв слово "Кречет" (*закрите*).

Для початку читається текст-повідомлення про цього птаха (не повністю, а частинами).

- Птах, який став служити людям більше 4 тисяч років тому і який в часи середньовіччя цінувався дорожче золота та...

Починають відгадувати.

- Перше зображення цього птаха з'явилося 4000 років тому в Китаї, 3600 років тому статуетку цього птаха було виготовлено у Древньому Вавілоні. Саме для охорони цього птаха було вперше створено заповідну зону за указом московського царя Олексія Михайловича.

За часів Ярослава Мудрого за викрадення цього птаха злодій повинен був сплатити штраф в одну гривну кун власнику птаха, 1,3 гривен кун до державної скарбниці. В ті часи це були надзвичайно великі гроші. А вже в 1632 році за грамотою московського царя за розорення гнізда, вбивство птаха чи відловлення його без дозволу винного карали

смертю...

Цей птах був настільки цінний, що в 1396 році французький король Карл VI за два птахи викупив свого сина...

Цей птах належить до родини соколиних і на Україну прилітає тільки взимку.

4. Питання до конкурсу "Гонки за лідером".

1. Які птахи не сідають на землю? *(стрижі)*
2. Які птахи ніколи не сідають на дерева чи кущі? *(польовий жайворонок)*
3. Який горобиний птах може бути під водою, шукаючи корм? *(оляпка)*
4. Які співучі птахи прилітають на весні до нас останніми? *(іволга, бджолоїдка)*
5. Чиї пташенята не знають своєї матері? *(зозулі)*
6. Який птах може літати хвостом наперед? *(колібри)*
7. Який птах частину дороги на південь іде пішки? *(деркач)*
8. Який птах кричить як кіт? *(сойка)*
9. Які птахи завдають шкоди бджільництву? *(бджолоїдка)*
10. Який з наших дятлів найбільший? *(чорний дятел)*
11. Який птах може виводити пташенят і взимку? *(шишкар)*
12. Де живуть пінгвіни? *(в Антарктиді)*
13. Чим живляться колібри? *(нектаром)*
14. Яке місто літає? *(Орел)*
15. Прізвище якого відомого письменника і назва птаха однакові? *(Гоголь)*
16. Який птах має назву танку? *(чечітка)*
17. Коли температура тіла горобця нижча: взимку чи влітку? *(однакова у всі пори року)*
18. Яка річка України має назву птаха? *(Тетерів, Житомирська обл.)*
19. До якого ряду птахів належить секретар? *(соколоподібних)*
20. До якого ряду птахів належить бургомістр? *(до мартинів)*
21. Який птах має назву корабля? *(фрегат)*
22. Які птахи мають назви рослин? *(подорожник, чечевиця, рябчик)*
23. Який птах формою свого хвоста нагадує старовинний музичний інструмент? *(лірохвіст)*
24. Який птах має назву, що збігається з назвою частини струнних інструментів? *(гриф)*
25. Де живе блакитна сорока? *(Іспанія, Далекий Схід)*
26. Назвіть будь-якого птаха, який був повністю знищений людиною.

*(дронт, моа, безкрила гагарка, мандрівний голуб,
баклан Берінга, лабрадорська гага/*

27. Який птах є на гербі США? *(орлан білоголовий)*
28. Який птах є на гербі Австралії? *(страус-ему)*
29. Найменший птах у світі. *(колібри-ельфа, 1,5 г)*
30. Найбільший птах у світі. *(африканський страус, 90 кг, 2,7 м)*
31. У якого птаха найбільший розмах крил? *(кондор, 4,2 м)*
32. Які птахи відмічені найвище над землею? *(гуси над Джомолунгмою)*
33. Хто з птахів може набрати найбільшу швидкість польоту?
(сокіл-сапсан, 320 км/год.)
34. Скільки живуть круки? *(70 років)*
35. Від яких тварин походять птахи? *(плазуни)*
36. В яких країнах на гербі є орел? *(Росія, Польща, Німеччина)*
37. Які птахи підказали людям ідею про створення інкубатора? *(смітні кури)*
38. Яка основна їжа сов? *(мишоїдні гризуни)*
39. Де живуть райські птахи? *(на о.Нова Гвінея)*
40. Який найбільший птах на Україні? *(дрохва)*

Підготувала вчитель біології
Голосківської ЗОШ Новак Л.М.

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ I. Години милування природою.	
Тема 1. Осінь. Танок осіннього листя.....	4
Тема 2. Зима. Кришталевий дзвін зими.....	8
Тема 3. Весна. Весняна симфонія.....	12
Тема 4. Літо. Лісові сюрпризи.....	17
Розділ 2. Примірні сценарії шкільних свят, тематичних вечорів, біологічних вікторин тощо.	
1. Тематичний вечір “Наш земний дім”.....	21
2. Сценарій вечора на тему “Планета людей в небезпеці!”.....	30
3. Свято “Мій рідний край - моя земля”.....	37
4. Шкільне свято “Слово про зеленого друга”.....	42
5. Гра-вікторина “Що? Де? Коли?”.....	50
6. Невичерпне джерело почуттів /екологічна експедиція для молодших підлітків/.....	56
7. Свято квітів.....	60
8. Гра-подорож “Прекрасне поруч”.....	71
9. Ранок “Незвичайна подорож”.....	75
10. Свято “Первоцвіти”.....	81
11. Шкільне свято “Заглянь у природу”.....	89
12. Тематичний вечір “Ліс - наше багатство”.....	100
13. Сценарій виховного заходу “Нев`януча квітка повір`я”.....	106
14. Розважальна конкурсна гра “Унікальна фауна землі”.....	110
15. Рольова гра “Знайомі незнайомці”.....	114
16. Осінній бал.....	119
17. Свято хліба.....	125
18. Свято урожаю.....	130
19. Їх стихія - політ (Турнір орнітологів).....	137
20. Експрес-турнір до дня птахів “Народжені літати”.....	146

B11

В гармонії з природою.

Збірник еколого-натуралістичних заходів, свят за редакцією директора Хмельницького обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді Климчука В.В.

Збірка сценаріїв присвячена 75-річчю юннатівського руху в Україні та 50-річчю створення Хмельницької обласної станції юннатів.

Збірник має на меті сприяти екологічному вихованню дітей та учнівської молоді, формуванню їх екологічної культури, гармонії відносин з природою, розвитку творчості, фантазії тощо.

В ньому вміщені поради щодо проведення годин милування природою, сценарії та розробки дитячих ранків, свят, конкурсів, ігор, вікторин, уроків спілкування з природою, складених *та*

4108020000–02
233–99

УДК 37.033

Учбово-методичне видання

В ГАРМОНІЇ З ПРИРОДОЮ

Збірник еколого-натуралістичних заходів, шкільних свят

Укладачі:	Іова В.Ю., методист Хмельницького ОІУВ, Красномовець Л.В., зав. кабінетом виховної роботи ОІУВ, Степанець Г.І., зав. відділом ХОЕНЦУМ, Редзинець З.В., методист ХОЕНЦУМ.
Худ-тех. Редактор	О.С.Ванчурова
Коректор	І.О. Амеліна